

Sveučilište u Zagrebu

FILOZOFSKI FAKULTET

Martina Wolff Zubović

**TIPOLOGIJA I PODRIJETLO
ORNAMENTIKE NA DRVENIM
OLTARIMA XVII. I XVIII. STOLJEĆA NA
PODRUČJU SJEVEROZAPADNE
HRVATSKE – RECEPCIJA, PRIMJENA I
RAZVOJ MOTIVA**

Svezak II.

DOKTORSKI RAD

Mentorica: dr. sc. Mirjana Repanić-Braun

Zagreb, 2017.

University of Zagreb

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Martina Wolff Zubović

**TYPOLOGY AND ORIGIN OF
ORNAMENTATION OF 17th AND 18th
CENTURY WOODEN ALTARS IN
NORTHWEST CROATIA – RECEPTION,
APPLICATION AND DEVELOPMENT OF
MOTIFES**

Volume II.

DOCTORAL THESIS

Supervisor: Ph. D. Mirjana Repanić-Braun

Zagreb, 2017.

KATALOG OLTARA

Kat. 1.

Varaždin, tvrđava Stari grad (Kulturno-povijesni odjel Gradskog muzeja), kapela sv. Lovre

Oltar sv. Lovre

1617.

Retabl i ornamentika rad su neznanog autora

Natpisi

Iznad grba obitelji Erdödy na desnom obratu predele nalazi se natpis „IN DEO VICI“¹ geslo bana Tome II Erdödyja, naručitelja oltara. Na oltarnoj pali isписан je natpis: „VITA ET LVX HOMINV(M)“². Na lijevom obratu friza gornjega kata upisan je početak godine „16“ a na desnom „17“. U zabatu atike je kristogram „IHS“.

Opis oltara

Dvokatni retabl ima uravnoteženu, možemo reći renesansnu konstrukciju.³ Oltarne slike smještene su između istaknutih stupova koji nose ravni razdjelni vijenac prvog kata te zaključni trokutasti zabat. Prizori naslikani na palama drugog i prvog kata odnosno *Bog Otac* i *Bogorodica s Djetetom, sv. Lovrom mučenikom i svetim papom Grgurom Velikim* čine zajedno s tondom s prikazom *Raspeća s Bogorodicom i Ivanom* naslikanim na predeli smislenu cjelinu snažne ikonografske poruke koja upućuje na važnost Kristove žrtve.⁴ Na obratima predele naslikani su motivi *Vera icon* i grb obitelji Erdödy. Stupovi djelomično zaklanjaju dekorativne niše, a uska oltarna krila valovitog obrisa rube oba kata. Na gređu iznad stupova su dva postolja s vazama, a na zabatu tri kugle s vrškom.

Ornamentika

Okovlje

Motivi

¹ „U Bogu pobijedih“

² „Život i svjetlo ljudima“

³ Vidi: Andjela Horvat, *Između gotike i baroka, Umjetnost kontinentalnog dijela Hrvatske od oko 1500. do oko 1700.* Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1975., str. 390.

⁴ O ikonografskom programu oltarnih slika vidi: Sanja Cvetnić u: Između zavičajnoga i europskoga identiteta, *Hrvatska revija* 2, 2009. (<http://www.matica.hr/hr/354/Između%20zavičajnoga%20i%20europskoga%20identiteta/> (Preuzeto u svibnju 2012.)

Dragulji, slijepi niše, vase i urne, plošna krila oštro rezanih valovitih kontura, izmjenjuju se ravni dijelovi s volutama srpastih završetaka.

Literatura:

- Gašparović, Ljerka, Drveni oltarni retabli XVII stoljeća na području sjeverozapadnog dijela Banske Hrvatske, Magistarski rad, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 1965.
- Andđela Horvat, *Između gotike i baroka, Umjetnost kontinentalnog dijela Hrvatske od oko 1500. do oko 1700.* Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1975.
- Sanja Cvetnić u: *Između zavičajnoga i europskoga identiteta*, Hrvatska revija 2, 2009.
[\(http://www.matica.hr/hr/354/Između%20zavičajnoga%20i%20europskoga%20identiteta/\)](http://www.matica.hr/hr/354/Između%20zavičajnoga%20i%20europskoga%20identiteta/)

Slika 1. (Izvor: snimila Ksenija Škarić, 2011.)

Kat. 2.

Gornji Tkalec, (župa Mali Raven), kapela Uznesenja Blažene Djevice Marije

Desni bočni oltar Svete obitelji

Retabl i ornamentika rad su neznanog autora

Stolarski rad i polikromija iz 1628. godine; oltarna pala iz 17. stoljeća; gloriola s kristogramom iz 18. stoljeća

Natpisi

Iznad slike, na gređu:

QVIS IVVENIS? GABRIEL. QVAE REGIA VIRGO? MARIA.

QVIS THALAMUS? CHARITVM. CVI PATET ILLE? DEO.

QVIDVE REFERT GABRIEL? CONNVBIA SACRA TONANTIS.

CVI STVPET ILLA TREMENS? QVOD PARITVRA DEVVM EST.⁵

Na predeli:

„MVNIFICA PIETAS / SIBI EREXIT, / ET PIA RELIGIO / SIBI DEDICAVIT. / 1628.“⁶

Opis oltara

Jednostavni, plošni retabl je koncipiran kao okvir za oltarnu sliku *Sveta obitelj*⁷ smještenu između dva istaknuta polustupa. Nadvisuje ju manja, raskošno uokvirena slika s prizorom *Kristova uskrsnuća* na koju je kasnije postavljena gloriola s kristogramom. Oltarna krila i okvir slike s atike jedini su ukras retabla.

Ornamentika

Rana faza repovlja

Motivi

Dragulji, plošna krila oštro rezanih valovitih kontura koje ocrtavaju motiv zakovice iz profila i srpaste završetke.

Literatura:

Gašparović, Ljerka, Drveni oltarni retabli XVII stoljeća na području sjeverozapadnog dijela Banske Hrvatske, Magistarski rad, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 1965.

⁵ Tko je taj mladić? Gabriel. Tko je kraljevska djevica? Marija.

Koja je postelja? Milosti. Za koga je prostra? Za Boga.

O čemu Gabriel govori? O svetim zarukama Svevišnjega.

Zašto ona zapanjena drhti? Zato što će roditi Boga. (Prijevod i transkripcija: dr.sc.Irena Bratičević)

⁶ Darežljiva pobožnost si je podigla i pobožna vjera posvetila 1628. (Prijevod i transkripcija: dr.sc. Irena Bratičević)

⁷ Usp., Ivy Lentij-Kugli, Sakralno slikarstvo hrvatskih isusovaca u: AA.VV., Isusovačka baština u Hrvata, *nav.dj.*, 1992., str. 306.

Andjela Horvat, *Između gotike i baroka, Umjetnost kontinentalnog dijela Hrvatske od oko 1500. do oko 1700.* Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1975.

Baričević, Doris, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske.* Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

AA.VV., *Isusovačka baština u Hrvata. U povodu 450-te obljetnice osnutka Družbe Isusove i 500-te obljetnice rođenja Ignacija Loyole*, katalog izložbe, (ur.) Biserka Rauter Plančić, Zagreb: Muzejsko-galerijski centar, 1992.

Slika 2. (Izvor: snimila Martina Ožanić, 2010.)

Kat. 3.

Svetice, (župa Svetice), župna crkva Rođenja Blažene Djevice Marije

Oltar sv. Pavla Pustinjaka

163[1].; oltarna pala XX. st.

Retabl i ornamentika rad su neznanog autora

Natpis

HOC ALTARE FIERI / FECIT GENEROSA / D(OMI)NA HELENA / KRISANICH
RELICTA / VIDVA GENEROSI / QVONDA(M) D(OMI)NI / GEORGII / DOVOLICH ZC /
IN HONORE(M) / S(ANCTI)S(SIMO)RVM IN HOC / ALTARI CONTENTORV(M) /
INDVSTRIA ET / LABORE A(DMODVM) R(EVERENDI) P(ATRIS) F(RATRIS) /
IOAN(N)IS BELOZTENACZ / O(RDINIS) S(ANCTI) P(AVLI) P(RIMI) E(REMITAE)
A(NNO) 163[1]. / DIE 26. OCTOBRIS ⁸

Opis oltara

Središnju oltarnu palu s novijim prikazom sv. Pavla Pustinjaka flankiraju istaknuti stupovi koji nose ravni razdijelni vijenac s fragmentima trokutastog zabata. Uz stupove su na konzolama smještene skulpture sv. Pavla Pustinjaka i sv. Augustina Biskupa natkriljene dekorativnim baldahinom. Središte gornjeg dijela oltara čini plitka četverolisna niša s reljefnim prikazom Presvetog Trojstva među oblacima. Rube ju pilastri s hermama na kojima stoje anđeli, a skulpture sv. Juraja i sv. Helene Križarice smještene su na postamentima razdjelnog vijenca. Oltar je zaključen skulpturom blagoslivajućeg Krista koji sjedi na duzi s nogama oslonjenim na zemaljskoj kugli.

Ornamentika

Rana faza repovlj

Motivi

Ukras pilastara atike u stilu okovlja, vitice repovlja s volutnim ili lisnatim završetcima, festoni od voća i lišća obješeni o uske draperije, dragulji (oslik), krilate andeoske glavice.

Literatura

Doris Baričević, *Svetice i problem pavlinskog kiparstva na prijelazu XVII u XVIII stoljeće u: Radovi Arhiva Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, sv. 2, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1973.

⁸ Ovaj je oltar dala podići darežljiva gospođa Jelena Križanić, udovica pokojnoga darežljivog gospodina Jurja Dovolića, na čast svetih koji se nalaze na ovom oltaru, marom i trudom prečasnoga oca, brata Ivana Belostenca, Reda svetoga Pavla pustinjaka, 26. listopada 1631. (Transkripcija i prijevod: dr. sc. Irena Bratičević)

Baričević, Doris, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

Slika 3. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimio Jovan Kliska, 2016.)

Kat. 4.

Pavlovčani, (župa Jastrebarsko), crkva sv. Pavla

Oltar sv. Pavla

1643.

Retabl i ornamentika rad su neznanog autora

Natpis:

GLORIABOR OMNI/TEMPURE IN DEO/SALVATORE MEO/1643⁹

Opis oltara

U središtu jednostavnog dvokatnog retabla, između stupova koji nose ravni razdjelni vijenac istaknutih rubova, smještena je oltarna pala s prikazom titulara. Vertikalni stupovi produžuju postamenti s vazama koji flankiraju atiku u čijem se središtu nalazi tondo s prikazom golubice Duha Svetoga. Oltar zaključuje postament smješten između vitica repovljja.

Ornamentika

Repovlje

Motivi

Dragulji, triglifi, dekorativna „T-uklada“ zaklonjena stupom, krilate anđeoske glavice, plošno rezana vaza s oslikom, rezbarene vitice repovlja s lisnatim izdancima.

Literatura

Doris Baričević, *Crkveno graditeljstvo u: Skriveno blago: iz riznice umjetničkih znamenitosti jastrebarskog kraja*, Zagreb: 1975. (Kulturni i prirodni spomenici Hrvatske: zbirka vodiča časopisa Kaj ; knj. 8.) 1-52.

⁹ Hvalit će se u svako doba u Bogu Spasitelju mome. 1643. (Prijevod: dr.sc. Irena Bratičević)

Slika 4. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimila Nikolina Oštarijaš, 2011.)

Kat. 5.

Mala Gorica, (župa Sveta Nedelja), kapela sv. Marije Magdalene

Oltar sv. Marije Magdalene

1648.

Retabl i ornamentika rad su domaće drvorezbarske radionice

Opis oltara

Riječ je o nekadašnjem glavnom oltaru župne crkve sv. Trojstva u Svetoj Nedelji koji je oko 1799. godine prenesen u kapelu sv. Marije Magdalene u Maloj Gorici. U središnjem dijelu dvokatnog oltara smještena je lučno zaključena oltarna pala sa slikom Marije Magdalene. Rube ju niše sa skulpturama sv. Stjepana i Ladislava, postavljene između dva stupa koji nose istaknute dijelove gređa i fragmente lomljenog trokutastog zabata. Središnji dio oltara proširuju još dvije manje niše sa skulpturama svetog Petra i nepoznate svetice koje se ne oslanjaju na predelu nego „vise“ slobodno u prostoru. Natkriljuje ih fragment lomljenog trokutastog zabata koji završava ispod gređa prvog kata spajajući se s oltarnom stijenom srpastom usjeklinom. U središtu drugog kata oltara nalazi se lučno zaključena pala s prikazom okrunjene Bogorodice s Djetetom koja стоји na polumjesecu, a flankiraju je dva stupa koja nose ravno gređe s obratima. Pokraj stupova, na postamentu se nalazi skulptura sv. Katarine¹⁰. Oltar je zaključen reljefom poprsja Boga Oca raskriljenih ruku između voluta repovlja.

Ornamentika

Repovlje

Motivi

Vitice repovlja zadebljanih, žličastih završetaka, viseće draperije s dva čvora, draperije s voćnim festonima (na krilima drugog kata), kartuše dekorirane volutnim viticama, cvijet izduženih latica zadebljanih rubova, krilate anđeoske glavice, lepezaste školjke.

Literatura

Baričević, Doris, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

Škarić, Ksenija, *Polikromija i polikromatori oltara 17. i 18. stoljeća u sjeverozapadnoj Hrvatskoj*, Zagreb, 2014. (neobjavljena doktorska disertacija)

¹⁰ Skulpture svetih Ladislava, Stjepana, Emerika i Petra, svete Katarine kao i stariji kip Marije Magdalene evakuirao je 1984. tadašnji Zavod za restauriranje umjetnina, nakon kraće triju skulptura. Vidi: Ksenija Škarić, *nav. dj.*, 2014. str. 305.

Slika 5. (Izvor: Fototeka Doris Baričević)

Kat. 6.

Prigorec, (župa Ivanec), kapela Sv. Duha

Oltar Sv Duha

oko 1649.¹¹

Retabl i ornamentika rad su neznanih autora

Opis oltara

Središnji dio dvokatnog retabla čini oltarna pala s prikazom silaska Duha Svetoga smještена između stupova koji nose fragmente segmentnog zabata. U središtu drugog kata je pala s prikazom Svetog Trojstva koju su nekad rubila dva stupa na koje se oslanjalo ravno gređe s fragmentima trokutastog zabata. Središnji dio oltara je proširen dvjema bočnim nišama koje su oslonjene na ovalne, od menze odignute konzole predele. One nose fragmente lomljenog trokutastog zabata. Fragmenti sva tri lomljena zabata su oštrim, polukružnim usjekom spojeni sa središnjim dijelom što oltaru karakterističan obris.

Ornamentika

Repolje s naznakama hrskavice

Motivi

Vitice repovlja zadebljanih, žličastih završetaka mjestimično oživljene nenaglašenim kralješcima i bobicama, okrugla zakovica, romboidna zakovica, krilate andeoske glavice, krilate andeoske glavice s uskom draperijom ukrašenom kičankom, cvijet izduljenih latica zadebljanih rubova.

Literatura

Baričević, Doris, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

¹¹ NAZ; Arhiđakonat Varaždin, Kanonske vizitacije Protokol (160/1/17) 1649.: Capella Sancti Spiritus

„Haec capella est filialis Sanctae Mariae Magdalene in Iuuanez quae in monte Dubouez sita est. Quam uisitauit 6. Decembris. Quae bene sarta et tecta est, non tamen consecrata, sicut nec altaria in eadem posita, cum nec habeant mensas integras. Tabulam tamen pulchram ad maius altare et ad dextram etiam tabulam nouam nondum pictam. Ad sinistram nihil, sed solum mensa uacula est et simplicibus strophiolis tecta. Crucifixum in medio ecclesiae, lineo uelo tectum. Tabulatum nouum pulchrum pictum ...“

Prijevod:

Kapela Duha Svetoga

„Ova je kapela filijalna Svetoj Mariji Magdaleni u Ivancu, a nalazi se na brdu Dubovcu. Posjetio sam je 6. prosinca. Dobro je popravljena i pokrivena, ali nije posvećena, kao ni oltari koji se u njoj nalaze i koji još nemaju cjelovite menze. Ipak, na glavnom se oltaru nalazi lijepa slika, a na desnoj strani je također nova ploča koja još nije oslikana. Na lijevoj strani nema ničeg, samo je prazna menza, pokrivena jednostavnim rupcima. U sredini crkve je raspelo pokriveno lanenim pokrovom.“

Izvori

NAZ, Kanonske vizitacije, protokol 160/1/17, 1649.

Slika 6. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2012.)

Kat. 7.

Sveta Helena, (župa Glogovnica), kapela sv. Vida

Oltar sv. Helene Križarice

Oko 1650.; atika s kraja XVII. poč. XVIII. st.

Retabl i ornamentika rad su neznanog autora, a kipovi su iz kasnijeg vremena

Skulptura sv. Helene Križarice rad je Aleksija Königera iz 1760-ih

Skulpture sv. Terezije i sv. Klare rad su neznanog autora iz prve polovice XVIII. stoljeća

Skulpture sv. Franje Ksaverskog i Antuna Padovanskog s atike oltara možda potječu s oltara Bl.

Djevice Marije koji se spominje u kapeli od 1704. godine.¹²

Opis oltara

Njegov je središnji dio sa skulpturom sv. Helene Križarice između stupova proširen dvijema uskim bočnim nišama sa skulpturama asistentnih svetica. Na niše se nastavljaju oltarna krila obrubljena viticama repovlja iz kojih se razvijaju vegetabilni dijelovi. Oltar je zaključen kasnije dodanim četverolisnim medaljonom s prikazom Boga Oca u raskošnom okviru od akantovih vitica. Iza stupova je slabo vidljiva uklada u obliku slova „T“.

Ornamentika

Repovlje

Motivi

Vitice repovlja zadebljanih, žličastih završetaka obogaćene vegetabilnim dodatkom koji sliči na akantov pupoljak, simetrični prepleti vitica, vertikalna vegetabilna dekoracija, stilizirani cvijet izduženih latica zadebljanih vrhova dopunjjen kratkim viticama, krilata andeoska glavica, andeoska glavica s volutom, ženska maska podbrađena draperijom s kičankom i ukrasom na glavi

Literatura

Baričević, Doris, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

AA.VV. *Umjetnička topografija Hrvatske, Križevci, grad i okolica*, (ur.) Žarko Domljan, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, 1993.

¹² Doris Baričević, *Kiparstvo i drvorezbarstvo (okolica Križevaca)* u: AA.VV. *Umjetnička topografija Hrvatske, Križevci, grad i okolica* u: (ur.) Žarko Domljan, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, 1993., str. 367.

Slika 7. (Izvor: Fototeka Doris Baričević)

Kat. 8.

Vukovoj, (župa Klenovnik), kapela sv. Wolfganga

Oltar sv. Wolfganga

Oko 1650. godine ¹³; oltarna slika je iz XIX. stoljeća

Retabl i ornamentika rad su neznanog autora

Opis oltara

Na predelu s volutnim konzolama postavljena je dvokatna konstrukcija. Stupovi oba kata rube oltarne pale i nose ravno gređe s fragmentima segmentnog zabata. Skulpture svetaca su postavljene na volutne konzole i nadvišene baldahinskim krilima. Nešto manje skulpture drugog kata su postavljene na postamente. Središnje polje predele unutar izduženog pravokutnog polja zaobljenih rubova ima oslik s motivom Veronikina rupca između dva anđela, a frontalne stranice obrata predele dekorira prizor Navještenja smješten u uspravna lučno zaključena polja. Središnja pala s prikazom sv. Wolfganga ili Vuka, regensburškog biskupa i zaštitnika Regensburga i Bavarske došla je na mjesto slike s prizorom Marijine krunidbe najvjerojatnije početkom XIX. stoljeća.¹⁴ Sliku rube stupovi a ispod raskošno ornamentiranih baldahinskih krila nalaze se skulpture svetih biskupa Wolfganga (sa biskupskim pastoralom i maketom crkve) i Augustina (s pastoralom i malim djetetom uz noge). Drugi kat ponavlja dispoziciju prvog, ali bez baldahinskih krila. Pala prikazuje anđele u nebeskoj slavi a rube ju dva stupa i ornamentalna oltarna krila. Kipovi sv. Petra i sv. Pavla se nalaze na postamentima. Atički zaključak čini Kristov monogram okružen zrakama smješten na postamentu između segmenata zabata na kojima sjede dva mala anđela.

Ornamentika

Hrskavica

Motivi

Volute s hrskavičastim viticama kukastih zadebljanih vrhova s bobama i kraljećima,

¹³ Oltar se prvi put spominje u kanonskoj vizitaciji iz 1666. godine, a datira se u 1650. godinu prema natpisu koji se nalazi ispod slike gornjeg kata. Međutim, konzervatorsko-restauratorska istraživanja su pokazala da taj natpis ne pripada polikromiji XVII. stoljeća, već je nastao tijekom obnove oltara a da ispod postojećeg natpisa ne postoji stariji.

Vidi: Mirjana Repanić Braun, Ksenija Škarić, Martina Wolff Zubović, Helena Cavalli Ladašić: *Oltar sv. Wolfganga u Vukovoju*, u: *Portal, Godišnjak Hrvatskog restauratorskog zavoda*, 4., Zagreb: Hrvatski restauratorski zavod, 2013, str.134.

¹⁴ Doris Baričević, *Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. stoljeća u sjevernom dijelu Hrvatskog zagorja* u: *Ljetopis JAZU*, 75, Zagreb: JAZU, 1971., str. 539.

fantastičan hrskavičasti cvijet, dragulji, okugle zakovice, ženske maske s draperijom i ukrasom za glavu, andeoska glavica ukrašena draperijom s kićankom, festoni od voća, povrća i lišća.

Literatura

- Szabo, Gjuro, *Umjetnost u našim ladanjskim crkvama*. Zagreb: Narodne starine, 1929.
- Horvat, Andela, *Između gotike i baroka. Umjetnost kontinentalnog dijela Hrvatske od oko 1500. do oko 1700.*, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1975.
- Repanić Braun, Mirjana, Škarić, Ksenija, Wolff Zubović, Martina, Cavalli Ladašić, Helena, *Oltar sv. Wolfganga u Vukovoju* u: *Portal, Godišnjak Hrvatskog restauratorskog zavoda*, 4., Zagreb: Hrvatski restauratorski zavod, 2013.
- Baričević, Doris, *Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. stoljeća u sjevernom dijelu Hrvatskog zagorja* u: *Ljetopis JAZU*, 75, Zagreb: JAZU, 1971.

Slika 8. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimio, Jurica Škudar 2012.)

Kat. 9.

Apatovac, (župa Glogovnica), kapela sv. Petra

Oltar sv. Petra

1653.

Retabl i ornamentika rad su neznanog autora

Natpis:

BEATA VIRGO LICET COMUNI VOCE / IN MULIERIBVS ES TU BENEDICTA /
MAGNUM MIHI PRODESSES SI TANTV(M) / VIRGO FUISSES QUANTV(M) AT
PROFERAS / O QUIA MATER ERAS / ANNO DOMINI 1653¹⁵

Opis oltara

Riječ je o dvokatnom tektonskom retableu bez skulptura. Središnju palu s prikazom sv. Petra rube kanelirani polustupovi koji se protežu između obrata predele i gređa. Na gređe se oslanjaju mali fragmenti lomljenog trokutastog zabata. Sliku drugog kata u obliku uspravnog pravokutnika s prizorom Kalvarije flankiraju herme koje nose ravno gređe s dva obrata koje zaključuje retable. Oba kata dekoriraju oltana krila.

Ornamentika

Repolje

Motivi

Vitice repovlja žličastih, zadebljanih vršaka koje se pružaju iz volute, ženska maska s draperijom ispod brade i ukrasom za glavu, andeoska glavica, cvijet izduženih latica i zadebljanih rubova.

Literatura

Baričević, Doris, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

¹⁵ Blažena Djevice, iako si po općem mnijenju blagoslovljena ti među ženama, puno bi mi pomogla da si i samo Djelica, a koliko ćeš mi tek pomoći, o, kad si postala i Majkom Božjom. 1653. (Prijevod i transkripcija: dr. sc. Irena Bratičević)

Slika 9. (Izvor: Fototeka Doris Baričević)

Kat. 10.

Lepoglava, (župa Lepoglava), župna crkva Bezgrešnog Začeća Blažene Djevice Marije

Bočni oltar Sv. Duha

1657.

Retabl i ornamentika rad su neznanog autora¹⁶

Natpis

1657/GENERO:DNs.GEOR/GIVS GORVP.VICE COES/COTTUS VARASD:F.C.¹⁷

Opis oltara

Oltar se odlikuje visokom i uskom dvokatnom konstrukcijom koja je zaključena raskinutim trokutastim zabatom. Oltarne pale s prikazima spuštanja Duha Svetoga među apostole i Djericu Mariju te sv. Vendelina rube stupovi, a uz njih su postavljene skulpture pratećih svetaca. Na prvom katu to su sv. Pavle Pustinjak i sv. Antun Opat, a na drugom sv. Petar i sv. Pavao.

Ornamentika

Hrskavica

Motivi

Simetrični hrskavičasti prepleti, anđeoske glavice dugih krila s naglašenim perima, dva raskošna voćna festona sastavljena od raznih voćaka i lišća među kojima dominiraju grozd grožđa i nar.

Literatura

AA.VV., *Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244 – 1786.*, katalog izložbe, Zagreb: Globus; Muzej za umjetnost i obrt, 1989.

¹⁶ Usp., Jedan zanimljivi kipar 17. stoljeća, jače povezan sa sjevernjačkom likovnom tradicijom, postavio je godine 1657. oltar sv. Duha u Lepoglavi.“ Doris Baričević, *Kiparstvo u pavlinskim crkvama u doba baroka*, u: AA.VV. *Kultura pavlina u Hrvatskoj, 1244 – 1786, nav.dj.*, 1989., str. 185.

¹⁷ 1657. dao je podići plemeniti gospodin Juraj Gorup, podžupan Varaždinske županije (Prijevod: dr. sc. Irena Bratičević)

Slika 10. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2012.)

Kat. 11.

Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt (ranije glavni oltar župne crkve u Remetincu kod Novog Marofa)

Oltar Blažene Djevice Marije Svetе Krunice

oko 1460. : preostali dio kasnogotičkog krilnog oltara

oko 1660.: maniristički retabl u koji je uložen kasnogotički dio

Retabl i ornamentika rad su neznanog autora

Natpis

GENEROSVS/DOMINVS NIKOLAVS/ MAKAR SVREAMVS/ VICE CAPITANEVS/
CONFINIT CRISIENSIS / CVM GENEROSA DO/MINA ANNAMA/RIA IVRCHIN
CON/SORTE SVA HANC/ ARAM FIERICVRA /VIT./1660.¹⁸

Opis oltara

U sredini centralnog, kasnogotičkog dijela nalazi se kip Bogorodice s djetetom na rukama koja stoji na polumjesecu u obliku ljudske glave. Uz noge joj se nalaze tri anđela svirača s instrumentima. Iznad Bogorodice lebde dva anđela koja su nekad pridržavala danas izgubljenu krunu. Skulpturu flankiraju dva vertikalna pojasa koji su sa tri horizontalne prečke podjeljeni na četiri polja. U njima se nalaze skulpture raznih svetaca i svetica manjih dimenzija. Prikazani su sveti evanđelisti Marko, Ivan, Matej i Luka, crkveni oci Grgur Veliki, sv. Jeronim u kardinalskom šešиру, sv. Augustin i sv. Ambrozije s biskupskim mitrama na glavi, te figure 12 svetica. Čitav kasnogotički dio uokviren je lisnim nizom. Flankiraju ga po dva stupa sa svake strane u čijem se interkolumniju nalaze skulpture sv. Petra i sv. Pavla. Stupovi su izbačeni naprijed, a predela i gređe svojom artikulacijom prate njihov iskorak u prostor.

Ornamentika

Hrskavica

Motivi

Hrskavičaste volute i vitice, tri tipa hrskavičaste kartuše (vertikalne na obratima predele i položene iznad svetaca i na središnjem dijelu predele), hrskavičasti cvijet na tabernakulu, krilate anđeoske glavice

¹⁸ Plemeniti gospodin Nikola Makar, vrhovni potkapetan Križevačke krajine, s plemenitom gospođom Anamarijom Jurčin, svojom ženom, dao je podići ovaj oltar 1660. (Prijevod: dr. sc. Irena Bratičević)

Literatura

AA.VV., *Patačići od Zajezde i crkva u Remetincu*, (ur.) Anđelko Košćak, Zagreb: Društvo za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije „Tkalčić“, 2006.

Slika 11. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2010.)

Kat. 12.

Gornji Tkalec, kapela Uznesenja Bl. Dj. Marije

Glavni oltar

1660.

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora¹⁹

Natpis

DEO O(PTIMO) M(AXIMO) I(ESU) CH(RISTO) B(EATAE) V(IRGINI) MARIAE
S(ANCTI) P(ATRIA) FRANCISCI XAVERII THAUMATURGI IND(IAE) APOST(OLI)
POSUIT I(LLUSTRISSIMUS) D(OMINUS) D(OMINUS) C(OMES) NICOLAUS ERDEODI
1660.²⁰

Opis oltara

Dvokatni oltar u zoni predele ima lukove ophoda koji su izgleda naknadno izrezani jer odsjecaju dio obrata. U središnjoj lučno zaključenoj niši, između četiri anđela lučonoše bila je smještena skulptura okrunjene Bogorodice s Djetetom. Rube je po dvije bočne niše sa svake strane u kojima su bile smještene skulpture isusovačkih svetaca sv. Ignacija Loyole i sv. Karla Boromejskog te sv. Petra i Pavla.²¹ Skulpture prvog kata retabla su nakon krađe zamijenjene novima koje su premalene za postojeće niše.²² Lomljeno gređe je po sredini probijeno lučnim završetkom središnje niše, što govori o snažnijoj prisutnosti baroknih utjecaja. I na drugom katu su prisutna vidljiva prekravanja konstrukcije, tako da slika s prikazom Sv. Duha među Bogorodicom i Apostolima djelomično prekriva ornamentalna krila koja ju rube. U nišama drugog kata su dvije skulpture isusovačkih svetaca. Desni svetac u ruci drži otvorenu knjigu s godinom obnove: Marko/ g.1851./ponovil. Oltar zaključuje postament sa skulpturom svetog Nikole (?) između vitica hrskavice.

Ornamentika

Hrskavica

Motivi

Zrcalno simetrični vitičasti prepleti koji se razvijaju oko središnjeg vertikalnog elementa, vertikalni prepleti vitica, hrskavičaste volute, krilate anđeoske glavice donjem dijelu stupa, te

¹⁹ Doris Baričević prepostavlja da bi autor mogao biti Wilhelm Meder (Mötter) koji je podigao i glavni oltar crkve sv. Katarine stradao u požaru 1674. godine . Vidi: Doris Baričević, *Kiparstvo*, u: Katarina Horvat-Levaj (ur.), *Akademска црква св. Катарине у Загребу*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2011., str.139.

²⁰ Vidi, Doris Baričević, *nav. dj.*, 2008., str. 424, bilj. 27. Najboljem i najvećem Bogu, Isusu Kristu, Blaženoj Djevici Mariji, postavio je [oltar] svetog oca Franje Ksaverskog čudotvorca, apostola Indije, presvjetli gospodin, gospodin grof Nikola Erdödy 1660.(Prijevod i transkripcija dr.sc. Irena Bratičević)

²¹ Vidi fotografiju iz Fototeke Ministarstva kulture; snimio Jozo Vranić, 1965. god.; inv. br.: 28188; neg.: II-6384

²² Crkva je 2013. bila u lošem stanju pa je glavni oltar bilo nemoguće detaljno sagledati jer se nalazio iza skela i dijela naslaganog inventara.

ispod postamenata prvog kata, krilate anđeoske glavice s draperijom o koju je obješeno voće iznad ophoda, lepezaste školjke, mali buketi voća

Literatura

Ljerka Gašparović, *Drveni oltari retabli XVII stoljeća na području sjeverozapadnog dijela banske Hrvatske*, Zagreb, 1965.

AA.VV., *Isusovačka baština u Hrvata. U povodu 450-te obljetnice osnutka Družbe Isusove i 500-te obljetnice rođenja Ignacija Loyole*, katalog izložbe, (ur.) Biserka Rauter Plančić, Zagreb: Muzejsko-galerijski centar, 1992.

Baričević, Doris, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

Horvat-Levaj, Katarina; Baričević, Doris; Repanić-Braun, Mirjana, *Akademска crkva sv. Katarine u Zagrebu*, (ur.) Katarina Horvat-Levaj, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2011.

Slika 12. (Izvor: Fototeka Doris Baričević)

Kat. 13.

Slani Potok, (župa Gornja stubica), kapela sv. Fabijana i Sebastijana

Oltar sv. Fabijana i Sebastijana

1661.

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora iz domaće radionice²³

Natpis:

ALTAR IZRAĐEN/ 1661.G./OBNOVLJEN/1931.g.²⁴

Opis oltara

U središtu dvokatnog oltara smještena je skulptura sv. Fabijana koju flankiraju po dva isturena stupa sa svake strane u čijem se interkolumniju nalaze skulpture sv. Petra i Pavla. Rubni dio čine bočne niše sa skulpturama sv. Stjepana i sv. Ladislava. Snažno razdjelno gređe nosi lomljeni trokutasti zabat, iza čijih fragmenata su na postamentima smještene skulpture sv. Martina s prosjakom i sv. Roka, još jednog zaštitnika od kuge. U središtu gornjeg dijela smješten je drugi titular oltara, sv. Sebastijan, a oltar zaključuje kip sv. Katarine Aleksandrijske postavljen između vertikalno postavljenih hrskavičastih akroterija.

Ornamentika

Hrskavica

Motivi

Hrskavičasta voluta s viticama, hrskavičasti cvijet, simetrični hrskavičasti prepleti, vertikalna hrskavičasta kompozicija, hrskavičasti akroterij, mali dragulj, feston od voća, andeoska glavica, lepezaste školjke.

Literatura

Baričević, Doris, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

AA.VV., *Umjetnička topografija Hrvatske, 4. Krapinsko-zagorska županija*, (ur.) Ivanka Reberski. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

²³ Vidi: Doris Baričević, *nav. dj.* 2008., str. 28.

²⁴ Natpis na poleđini oltara opširno govori o obnovi: Ovaj oltar Sv. Fabijana i Sebastijana izrađen je 1661.god. Obnovljen je 1931.god. milodarima župljana i hodočasnika nastojanjem Florijana Papića počasnog prisjednika nadb.duh. stola i župnika u gor. stubici te kapelskih starješina Franje i Ignaca kosec i zvonara Janka Gjurgjevića po Ivanu Robniku pozlataru iz Zagreba od firme, Josip Kaplan za svotu od šest tisuća dinara.

Slika 13. (Izvor: Fototeka Doris Baričević)

Kat. 14.

Glogovnica, (župa Glogovnica), župna crkva Uznesenja Bl. Dj. Marije

Bočni oltar sv. Blaža

1663.

Retabl i ornamnetika djelo su neznanog autora

Natpis

G(ENE)ROSVS D(OMI)NVS GEORGIVS / ZAKMARDY VICECOMES / CO(MI)T(A)TVS
CRISIEN(SIS) ET EP(ISCO)PATVS / ZAGRABIEN(SIS) IN TEMPORALIBVS / VICARIVS
GENERALIS IN / HONOREM B(EATAE) MARIAE VIRGINIS / AN(N)VNCIATAE HOC
OPVS FIERI/FECIT ANNO / 1663²⁵

Opis oltara

Oba kata retabla zaključena su raskinutim trokutastim zabatom. Oltarnu palu s prikazom sv. Blaža u središtu oltara rube po dva izbačena stupa u čijem se interkolumniju nalaze skulpture sv. Jude Tadeja i sv. apostola Šimuna. U središtu drugog kata, u niši koju rube dva stupa, smještena je skupina Krunjenja Bogorodice. Oltar zaključuje Uskrslji Krist smješten na postamentu između fragmenata zabata a još se dvije skulpture nalaze na gredu uz stupove drugog kata. Prema natpisu na votivnoj kartuši oltar je podignut u čast navještenja Bl. Dj. Marije što znači da je izvorno imao drugačiji ikonografski program, te da su sadašnja oltarna pala i dio skulptura rezultat kasnijih preinaka.

Ornamentika

Hrskavica

Motivi

Volute s viticama, hrskavičasti cvijet, vertikalna hrskavičasta kompozicija, simetrični hrskavičasti prepleti, krilate glavice s ukrasom za glavu ukomponirane u hrskavičaste preplete, palmeta i vitice vinove loze

Literatura

AA.VV. *Umjetnička topografija Hrvatske, Križevci, grad i okolica*, (ur.) Žarko Domljan, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, 1993.

²⁵ Darežljivi gospodin Juraj Zakmardy, podžupan Križevačke županije i generalni vikar Zagrebačke nadbiskupije u upravi vremenitih dobara, dao je podići ovaj oltar na čast Navještenja Blažene Djevice Marije, godine 1663. (transkripcija i prijevod: dr.sc. Irena Bratičević)

Slika 14. (Izvor: Fototeka Doris Baričević)

Kat. 15.

Sopot Pregradski, (župa Pregrada), crkva Sv. Mihaela

Bočni oltar Žalosne Marije²⁶

prije 1664.²⁷

Retabl i ornamentika rad su neznanog autora

Natpis

AD MAIOREM DEI GLORIAM ET HONOREM S(ANCTI) GEORGII MARTIRIS ET
MILITIS / ADMODVM RE(VEREN)DVS DOMINVS MICHAEL FRICHEVICH
CANONICVS ZA/GRABIENSIS ET CATHARINA GALIVFF RELICTA VIDVA EGREGII
OLIM GE/ORGII FRICHEVICH ALIAS CONSORS EIVSDEM FIERI FECERVNT PRO
REFRIGERIO ANI(MI)²⁸

Opis oltara

Oltar simetrične konstrukcije sastoji se od predele i dva kata. Središnji dio oba kata čini raskošno uokvirena lučno zaključena oltarna pala flankirana dekoriranim stupovima. Gređe nosi fragmente lomljenog trokutastog zabata. Oltar je zaključen postamentom na kojem je pokaznica s Kristovim monogramom.

Ornamentika

Repolje s naznakama hrskavice

Motivi

Vitice repovlja žličastih, zadebljanih vrhova nadopunjene bobama, obelisk, dragulj, zakovice gledane iz profila, krilate anđeoske glavice i maske podbrađene draperijom.

Literatura

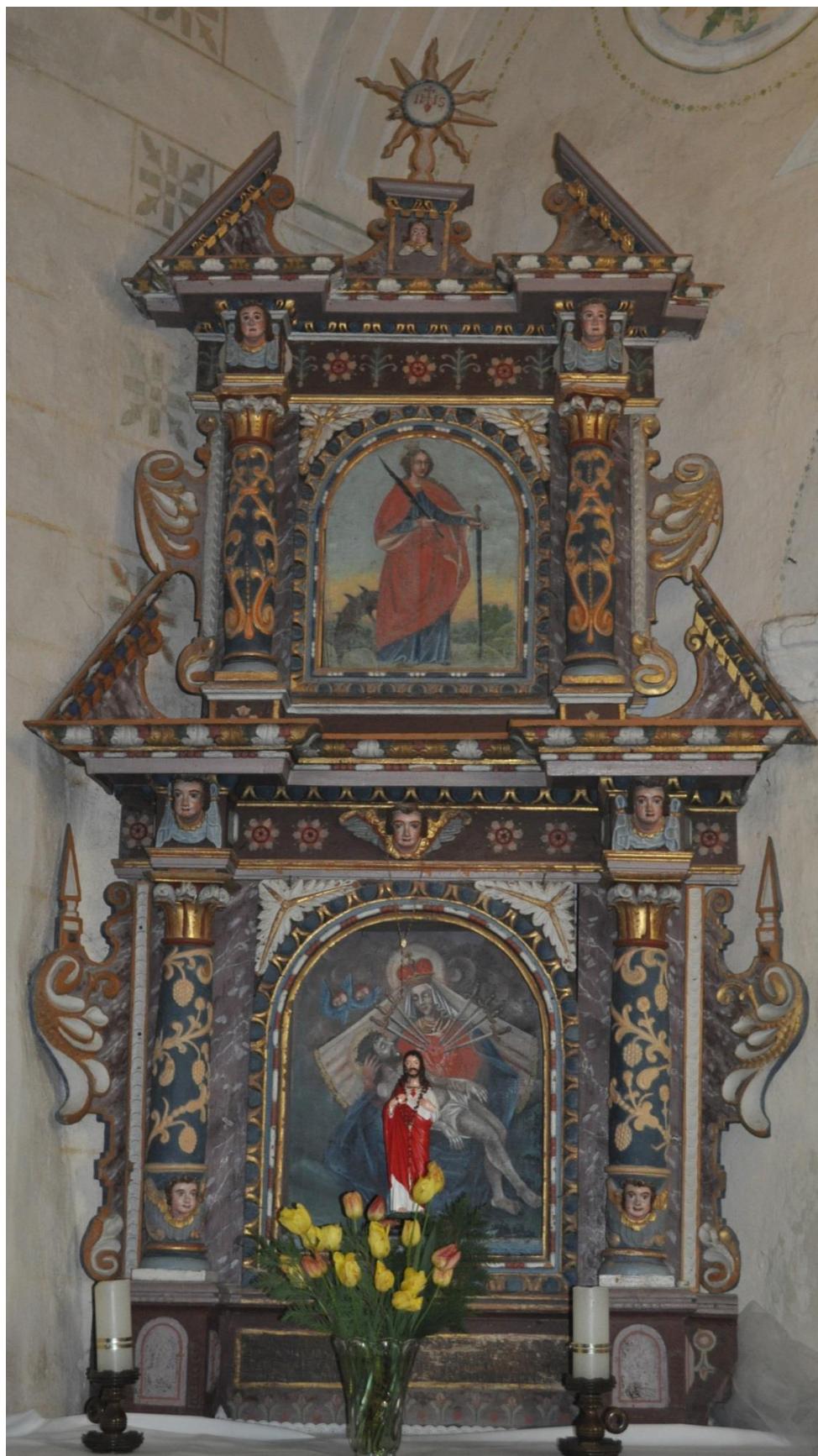
Doris Baričević, *Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. st. u središnjem dijelu Hrvatskog zagorja* u: *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 78, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1978., 577–611.

²⁶ Oltar je izvorno podignut u čast sv. Jurju (vidi natpis na predeli)

²⁷ NAZ, Vis. can. 1664., knj.19/1; Usp. Još prije glavnog oltara dobila je kapela oko g. 1664. dva nova pokrajna oltara, koja još nisu bila posvećena: „Reliqua duo (altaria) certus e non ee consecrata, qua noviter sunt facta,...2-dum Altare ad Cornu Epistolae e S. Francisci, 3tium ad Cornu Evangelii S. Georgii.“ Doris Baričević, „Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. st. u središnjem dijelu Hrvatskog zagorja“, *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 78, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1978., 600.

²⁸ Na veću slavu Božju i na čast svetoga Jurja mučenika i ratnika prečasni gospodin Mihael Fričević kanonik zagrebački i Katarina Galjuf, udovica pokojnoga plemenitog Jurja Fričevića kao njegova žena, dali su podići za utjehu duše. (Transkripcija i prijevod: dr.sc. Irena Bratičević)

Danas teže čitljiv natpis objavila je gotovo u cijelosti Doris Baričević. Nažalost godina je bila nečitka. Doris Baričević, „Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. st. u središnjem dijelu Hrvatskog zagorja“, *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 78, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1978., 600.

Slika 15. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2014.)

Kat. 16.

Krapina, Franjevačka crkva sv. Katarine

Glavni oltar

1665. – 1670.²⁹

Retabl i ornamnetika djelo su neznanog autora

Skulpture su rad krapinskog kipara Jurja Magnusa (?)³⁰

Natpis:

ALTARE/PERPETUO PRIVI/LEGIATUM/PRO/OMINIDIE

1713. ; 1914.

Opis oltara

Dvokatni retabl s ophodima zauzima cijelo svetište. Oltarnu palu s prikazom sv. Katarine rube istaknuti stupovi između kojih su smješteni sv. Petar i Pavao a uz njih sveti ugarski kraljevi Stjepan i Ladislav.U središtu drugog kata je pala s prikazom Navještenja, a između izbačenih tordiranih stupova su smještene sv. Ursula i Barbara. Atički zaključak čini križ s raspetim Kristom uz kojeg stoje sv. Marija i sv. Ivan. Skulpture su ukomponirane u bogatu ornamentalnu kompoziciju.

Ornamentika

Hrskavica

Motivi

Razni tipovi hrskavičastih prepleta, andeoske glavice i maske u kombinaciji s hrskavičastim prepletima, festoni voća, cvjetovi.

Literatura

Doris Baričević, *Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. st. u središnjem dijelu Hrvatskog zagorja* u: *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 78, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1978.

Baričević, Doris, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

AA.VV., *Umjetnička topografija Hrvatske, 4. Krapinsko-zagorska županija*, (ur.) Ivanka Reberski. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

²⁹ Doris Baričević, *nav.dj.*1978, str.589-90, Doris Baričević, *nav. dj.*, 2008., str. 32.

³⁰Isto, str. 33.

Slika 16. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2010.)

Kat. 17.

Martinšćina, (župa Lobor), kapela sv. Martina

Bočni oltar sv. Martina

prije 1666.³¹

kip Bogorodice s Djetetom iz oko 1480.–1490.

Retabl i ornamentika rad su neznanog autora

Natpis

„ANCHORA SPEI NOSTRAE, NAVIS FIDEI, MARE AMORIS,

.....VM.....

.....RIM.....S.....IS POTUISSE MOR.....166..³²

Iznad središnjeg okvira je natpis koji također potječe od Owenovih stihova:

„ERRANTI.PEREVNTI.AEGRO.VIA.VITA.SALVSQUE.

MORS MORTIS PENDENS IN CRVCE CRVXQVE CRVCIS“³³

Na oba obrata predele nalazi se grb i inicijali oštirčkog župnika Ivana Gundaka koji je dao postaviti oltar. „R.D.I.G.D.H.“ REVERENDUS DOMINUS JOANNES GUNDAK DE H“

Opis oltara

U središnjem dijelu jednostavne dvodjelne konstrukcije smještena je između stupova gotička skulptura Bezgrješne Bogorodice koja na lijevoj ruci drži blagoslivajućeg Isusa a u desnoj jabuku. Smještena je u četverokutnu nišu ispred slike novijeg datuma s prikazom pejzaža. Atika ima oblik trokutastog raskinutog zabata u čijem je središtu na daski naslikana ovalna kartuša s polufigurom sv. Juraja sa zmajem. Rub kartuše čine dvije izdužene, uholiko postavljene volute iz kojih se spuštaju kratke vitica te dva polukružna okova u dnu. Profilirane bočne stranice zabata prekinute su srpastim usjeklinama u dnu, pri spoju s gređem, a vrh raskida plitki

³¹ Ljerka Gašparović (1965.) oltar datira u prvu polovicu XVII. stoljeća, vjerojatno zato što smatra da se kod taj motiv javlja do polovice stoljeća i zatim nestaje, a natpis na predeli na kojem je danas vidljiva godina 166[?] nije bio vidljiv. Doris Baričević u natpisu navodi godinu 166[?] ali naglašava da ga navodi „onako kako ga je ranije video Vjekoslav Norskić.“ Baričević, Doris, *nav.dj.*, 1972., str. 298.

³² Radi se o stihovima Johna Owena posvećenih Kristu, koji u cjelini glase: „Anchors spei nostrae, navis fidei, mare amoris, Terrae sal, coeli sol, animaeque salus. Morte tua letum deletum, mortua mors est: Credere at mortem quis potuisse mori?“

Ioannis Audoueni epigrammatum liber tertius, 78. Ad Christum (prvo izdanje posvećeno Lady Mary Neville objavljeno u Londonu 1606. godine). Na Internetu je objavljeno izdanje: Dana F. Sutton, *The Epigrammata of John Owen (1606–1613)*, kritičko izdanje s vezanim tekstom, Irvine: The University of California, 1999. <http://www.philological.bham.ac.uk/owen/> (preuzeto u rujnu 2011.).

Prijevod: „Sidro nade, brod vjere, ljubav kao more bez obala, / zemaljska sol, nebesko sunce, vapaj iz dna duše. / Smrt kroz tvoju smrt umire, smrt je mrtva: / Tko bi povjerovao da smrt može umrijeti?“ Vidi: Ksenija Škarić, *nav.dj.* 2014.; str. 322.

³³ Ioannis Audoueni epigrammatum liber tertius, 62. Christus Crucifixus

„Griješnici, umirući, bolesni, put, život i izlječenje, / smrt smrti, trpijet ćeš na križu, križa križu.“ Vidi: Ksenija Škarić, *nav.dj.* 2014.; str. 322.

postament s obeliskom koji je također smješten između dvije srpaste usjekline.

Ornamentika

Repovlje (pojednostavljena varijanta)

Motivi

Obelisk, dragulj.

Literatura

Doris Baričević, „Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. st. u središnjem dijelu Hrvatskog zagorja“, *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 78, Zagreb:

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1978.

AA.VV., *Umjetnička topografija Hrvatske, 4. Krapinsko-zagorska županija*, (ur.) Ivanka Reberski. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

Ljerka Gašparović, *Drveni oltari retabli XVII stoljeća na području sjeverozapadnog dijela banske Hrvatske*, Zagreb, 1965.

Slika 17. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2010.)

Kat. 18.

Prigorec, (župa Ivanec), kapela sv. Duha

Bočni oltar sv. Marije

oko 1670.

Retabl i ornamentika rad su neznanog autora³⁴

Opis oltara

Jednostavna dvokatna konstrukcija retabla je sačinjena od središnjih niša sa skulpturama koje rube stupovi. Na prvom katu to je skulptura okrunjene Bogorodice s Djetetom na polumjesecu, a na drugom arkandela Mihaela. Ravno gređe oba kata nosi fragmente segmentnog zabata a oltar zaključuje pokaznica s Kristovim monogramom na postamentu.

Ornamentika

Hrskavica

Motivi

Hrskavičasta voluta s viticama, hrskavičasti cvjetovi i kartuše, hrskavičasta vertikalna dekoracija stupova, velika krilata anđeoska glava s draperijom, manje anđeoske glavice, ženska maska s draperijom i ukrasom iznad glave, voćni feston obješen o draperiju, cvijet s četiri velike zaobljene latice, mali dragulj.

Literatura

Baričević, Doris, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

³⁴ Mogući autor je nepoznati varaždinski ili krapinski majstor koji je izradio i glavni oltar crkve Marije Gorske nad Loborom iz vremena oko 1670. godine; Vidi: Doris Baričević, *nav. dj.*, 2008., str. 37. – 38.

Slika 18. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2014.)

Kat. 19.

Lobor, (župa sv. Ana Lobor), Zavjetna crkva Majke Božje Gorske

Glavni oltar

oko 1670.³⁵

Retabl i ornamentika rad su neznanog autora³⁶

Opis oltara

Glavni oltar crkve je po konstrukciji blizak oltarima iz prethodnog desetljeća. Središnju nišu sa skulpturom Bogorodice flankiraju po dva stupa između kojih se nalaze skulpture sv. Lovra i sv. Juraja. Skulpture sv. Barbare i sv. Elizabete su smještene na konzolama a nadvisuju ih dekorativni baldahini. Ravno gređe nosi fragmente segmentnog zabata između kojih je smješten drugi kat retabla. Nišu sa skulpturalnom grupom krunjenja Bogorodice flankiraju stupovi. Ispod baldahinskih krila smještene su skulpture sv. Petra i Pavla. Oltarni zaključak je činila grupa raspeća,³⁷ od koje su danas vidljivi samo postamenti. U obratima predele su dvije male niše sa skulpturicama apostola.

Ornamentika

Hrskavica

Motivi

Hrskavičasti cvjetovi i kartuše, volute iz kojih se kaligrafiskom finoćom odcjepljuju uvijeni završeci manjih, nježnijih vitica, cvjetovi s četiri latice, buketići voća, lepezaste školjke

Literatura

Baričević, Doris, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

Sergej Vrišer, *Baročno kiparstvo na slovenskem Štajerskem*. Ljubljana: Slovenska matica, 1992.

Baričević, Doris, *Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. st. u istočnom dijelu Hrvatskog zagorja u: Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 76, Zagreb: JAZU, 1972.

³⁵ U vizitaciji iz 1666. godine se kao glavni spominje jednostavni oltar, kojeg ponovo spominje vizitacija iz 1677. godine, ali sada kao bočni, dok je na mjesto glavnog došao sadašnji oltar. Vidi: Baričević, Doris, *nav.dj.* 1972., str. 291-292.

³⁶ Doris Baričević iznosi mogućnost da je njegov autor nepoznati varaždinski ili krapinski majstor koji je izradio i glavni oltar crkve Marije Gorske nad Loborom iz vremena oko 1670. godine. Doris Baričević, *nav. dj.*, 2008., str. 37. – 38.

³⁷ Krist na križu se nalazio u sredini između skulptura Bogorodice i sv. Ivana, na postamentu s lubanjom (simbol Adama i otkupljenja prvog grijeha). Vidi: Fototeka dr. sc. Doris Baričević

Slika 19. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2012.)

Kat. 20.

Hrnetić/ kod Karlovca, (župa Hrnetić), kapela sv. Magarete

Glavni oltar sv. Magarete

nakon 1673.³⁸

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Opis oltara

Jednokatni retabl u središnjem dijelu ima lučno zaključenu oltarnu palu s prikazom sv. Margarete koju flankiraju ornamentirani stupovi uz koje su ispod baldahinskih krila smještene skulpture sv. Katarine (?) i Babare. Atički zaključak čini skulptura sv. Juraja (Martina?) smještena između dvije snažne volute.

Ornamentika

Hrskavica

Motivi

Hrskavičaste kartuše, hrskavičasti cvijet, kralježasti element između dvije vitice, cvijet s četiri latice, hrskavičasti prepleti, andeoska glavica

Literatura

Đurđica Cvitanović, Sakralna arhitektura baroknog razdoblja, Knjiga I. Gorički i Gorsko – Dubički Arhiđakonat, Zagreb, 1985.

³⁸ U protokolima kanonske vizitacije 1673. godine je zabilježeno da je nova zidana kapela blagoslovljena. Ipak izgleda da je starija kapela tijekom sedamdesetih godina temeljito obnovljena a zatim su postavljena tri oltara, glavni i dva bočna. Đurđica Cvitanović, *Sakralna arhitektura baroknog razdoblja*, Knjiga I. Gorički i Gorsko – Dubički Arhiđakonat. Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti SR Hrvatske 1985., str. 251.

Slika 20. (Izvor: presnimak iz Fototeke Doris Baričević)

Kat. 21.

Brest Pokupski, (župa Žažina), kapela sv. Barbare

Glavni oltar sv. Barbare

1675.

Retabl i ornamentika su pučki rad

Natpis

HOC OPVS ADV:RN:DNVS/STEPHANVS FRANCAK.DEO/OPT.MAX.B.V./ M: acDIVE
BAR/BARE ad HO/NOREM. F: A:D /1675

Opis oltara

Prema votivnom napisu na predeli koji je ukladom s prikazom kaleža podjeljen na dva dijela, oltar je 1675. godine u čast Blaženoj Djevici Mariji i sv. Barbari podigao Stjepan (Stephanus) Francak. Središte krilnog oltara čini kvadratna niša u koju je smještena lučno zaključena oltarna pala s prikazom svete Barbare koju rube stupovi omotani vinovom lozom smješteni na postamente. Bočna krila su pomicna i oslikana s obje strane, kada su otvorena, sv. Barbari se pridružuju prizori njezinog mučeništva „Barbara pred sucem Marcijanom“ i „Martirij sv. Barbare“ a kad su krila zatvorena prikazane su teme vezane za Bogorodicu „Navještenje“, „Susret Marije i Elizabete“ i „Pohod Marije Elizabeti“. Profilirano gređe nosi atiku koja je sačinjena od lučno zaključene pale s prikazom Krunjenja Bogorodice u raskošnom okviru. Iza voluta atike na postament je postavljena okrunjena svetica (sv. Katarina?), dok je drugi postament prazan.³⁹ Oltar zaključuje Kristov monogram u pokaznici.

Ornamentika

Hrskavica

Motivi

Hrskavičasti cvijet, hrskavičasta voluta, varijante duple vitice, kralježasti element između dvije vitice, ornamentalni niz sa cvjetom u sredini koji je kombinira polukružno uvijene vitice obrubljene bobama s kralježastim motivom (okvir).

Literatura

Ljerka Gašparović, *Drveni oltarni retabli XVII stoljeća na području sjeverozapadnog dijela Banske Hrvatske*, magistarski rad, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 1965.

Andela Horvat, *Između gotike i baroka. Umjetnost kontinentalnog dijela Hrvatske od oko 1500. do oko 1700.*, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1975.

³⁹ Druga svetica je još vidljiva na oltaru u: Andela Horvat *nav. dj.*, 1975., str. 123., sl. 111.

Slika 21. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimila Nikolina Oštarijaš, 2010.)

Kat. 22.

Zagreb, (župa sv. Marko), crkva sv. Katarine

Oltar sv. Apolonije, nazivan i oltar sv. Mučenica

1675.

Retabl i ornamentika rad su Tome Derwanta

Skulpture su rad Ivana Jakoba Altenbacha⁴⁰

Opis oltara

Naručitelj oltara nije zabilježen. U središtu oba kata visokog retabla smještene su oltarne pale koje flankiraju skulpture pratećih svetaca. Istaknuti, rubno postavljeni stupovi nose gređe na kojem počivaju fragmenti segmentnih zabata. Središnja oltarna pala prikazuje sv. Apoloniju, a rube je plitke niše u kojima su skulpture sv. Katarine Sijenske, zaštitnice dominikanskog reda koju prepoznajemo po trnovoj kruni na glavi i stigmama na rukama. Sv. Tereza Avilska ima plamteće srce i vrč nejasnog porijekla. Oltarna pala drugog kata prikazuje sv. Nikolu a uz nju su skulpture sv. Agneze s janjetom i sv. Cecilije s orguljicama. Na postamentima iza segmentnih završetaka zabata su skulpture sv. Brigitte Švedske i neznane svetice s knjigom u jednoj ruci te palminom granom u drugoj. Oltar zaključuje skulptura sv. Florijana, zaštitnika od požara na postamentu kojeg rube hrskavčaste vitice, i dva anđela koji sjede na fragmentima segmentnog zabata.

Ornamentika

Hrskavica

Motivi

Varijante zrcalno simetričnih prepleta koji su sačinjeni od raznih tipova hrskavičastih vitica, krilate anđeoske glavice, lepezaste školjke.

Literatura

Dobronić, Lelja, *Crkva Sv. Katarine u Zagrebu i hrvatsko plemstvo- vodič po starinama u: Tkalčić- Godišnjak Društva za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije*, 4, 2000.

Baričević, Doris, *Varaždinski kipar Ivan Jakob Altenbach u: Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 25, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti SR Hrvatske, 1982.

Baričević, Doris, *Kasni manirizam u kiparskim i drvorezbarskim djelima Ivana Jakoba Altenbacha i Tome Derwanta* u Katarina Horvat Levaj (ur.): *Akademska crkva sv. Katarine u Zagrebu*, Zagreb, 2011.

⁴⁰ Sačuvani dokumenti potvrđuju samo rad stolara Tome Derwanta a pretpostavlja se da je autor kipova I. J. Altenbach. Vidi: Doris Baričević, *Varaždinski kipar I.J. Altenbach u: Peristil 25*; Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti SR Hrvatske, 1982., str. 112.

Slika 22. (Izvor: snimila Ksenija Škarić, 2012.)

Kat. 23

Zagreb, (župa sv. Marko), crkva sv. Katarine

Oltar sv. Barbare

1675.

Retabl i ornamentika rad su Tome Derwanta

Skulpture su rad Ivana Jakoba Altenbacha⁴¹

Opis oltara

Oltar je pandan oltaru sv. Apolonije koji je smješten u prvoj kapeli na sjevernoj strani. U potresu 1880. godine bio je znatno oštećen i stoga uklonjen iz crkve. Ostao je sačuvan veći broj elemenata oltarne arhitekture, rezbarenih ukrasa i nekoliko kipova svetica.⁴² Oltar je rekonstruiran 1996. godine u cijelosti te ponovo postavljen.⁴³ U središtu donjeg kata smještena je oltarna pala u pravokutnom ukrasnom okviru s prikazom sv. Barbare, a u središtu gornjeg kata je slika s temom *Skidanje s križa* u okviru lučnog završetka. U bočnim nišama oba kata zasada nedostaju skulpture svetica koje će ovdje biti smještene nakon restauratorskog zahvata. Sačuvane su tri skulpture: sv. Marija Magdalena i neidentificirana svetica (bez šaka i bez atributa) koje su bile smještene u donjem dijelu oltara te još jedna svetica manjih dimenzija koja se nalazila u gornjem dijelu oltara, a prema D. Baričević mogla bi biti sv. Ana.

Ornamentika

Hrskavica

Motivi

Varijante zrcalno simetričnih prepleta koji su sačinjeni od raznih tipova hrskavičastih vitica, krilate andeoske glavice, lepezaste školjke.

Literatura

Dobronić, Lelja, *Crkva Sv. Katarine u Zagrebu i hrvatsko plemeštvost vodič po starinama u:*

Tkalčić-Godišnjak Društva za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije, 4, 2000.

Baričević, Doris, *Varaždinski kipar Ivan Jakob Altenbach u: Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 25, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti SR Hrvatske, 1982.

Baričević, Doris, *Kasni manirizam u kiparskim i drvorezbarskim djelima Ivana Jakoba*

⁴¹ Oltar je naručila grofica Helena Ručić Patačić od stolara Tome Derwanta 1675. godine. Premda u ugovoru kipar nije naveden D. Baričević potvrđuje autorstvo I. J. Altenbacha koje pretpostavljaju već Ž. Jiroušek i A. Schneider. Vidi: Doris Baričević, *nav. dj.*, 1982., str. 112.

⁴² Misiuda, Danuta, Crkva Sv. Katarine 1620-1630. u: Isusovačka baština u Hrvata, Zagreb: 1992., str. 328.

⁴³ Podatak mi je dala Danuta Misiuda, voditeljica Odjela za štuko u HRZ-u

Altenbacha i Tome Derwanta u Katarina Horvat Levaj (ur.): Akademska crkva sv. Katarine u Zagrebu, Zagreb, 2011.

Slika 23. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2009.)

Kat. 24.

Zagreb, (župa sv. Marko), crkva sv. Katarine

Oltar sv. Dionizija nazivan i oltar sv. Mučenika, druga desna kapela od svetišta

1675. – 1677.

Retabl i ornamentika rad su Tome Derwanta

Skulpture su rad Ivana Jakoba Altenbacha

Opis oltara

Oltar Sv. Dionizija smješten je u srednjoj južnoj kapeli i pandan je oltaru Duha Svetoga.

Naručitelj je zagrebački kanonik Aleksandar Ignacije Mikulić. Bojenje i pozlatu je donirao pl. Petar Prašinski od Prašna. U središtu oba kata visokog retabla smještene su oltarne pale koje flankiraju skulpture pratećih svetaca. Istaknuti, rubno postavljeni stupovi nose gređe na kojem počivaju fragmenti segmentnih zabata. Središnja oltarna pala prikazuje sveca titulara sv. Dionizija sa svecima mučenicima svetim Rustikom i Eleuterijem, a rube je skulpture sv. Roka i sv. Sebastijana u plitkim, koso postavljenim nišama. U središtu gornjeg dijela nalazi se slika Sv. Vida a uz nju su skulpture sv. Stjepana Prvomučenika i sv. Lovra mučenika. Oltar zaključuje skulptura sv. Petra s ključevima na postamentu kojeg rube hrskavčaste vitice, i dva anđela sjede na fragmentima segmentnog zabata.

Ornamentika

Hrskavica

Motivi

Varijante zrcalno simetričnih prepleta koji su sačinjeni od raznih tipova hrskavičastih vitica, krilate andeoske glavice, lepezaste školjke.

Literatura

Dobronić, Lelja, *Crkva Sv. Katarine u Zagrebu i hrvatsko plemeštvost vodič po starinama u:*

Tkalčić-Godišnjak Društva za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije, 4, 2000.

Baričević, Doris, *Varaždinski kipar Ivan Jakob Altenbach u: Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 25, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti SR Hrvatske, 1982.

Baričević, Doris, *Kasni manirizam u kiparskim i drvorezbarskim djelima Ivana Jakoba Altenbacha i Tome Derwanta* u Katarina Horvat Levaj (ur.): *Akademska crkva sv. Katarine u Zagrebu*, Zagreb, 2011.

Slika 24. (Izvor: Fototeka IPU)

Kat. 25.

Zagreb, (župa sv. Marko), crkva sv. Katarine

Oltar sv. Apostola nazivan i oltar Duha Svetoga

1675. – 1683.

Retabl i ornamentika rad su stolara Tome Derwanta

Skulpture su rad kipara Ivana Jakoba Altenbacha

Opis oltara

Oltar je naručio 1675. godine Juraj Gotal od Gotalovca, a pozlatu i slike je platila njegova udovica Judita Petho de Gorse. Sačuvani ugovor koji je naručitelj sklopio s kiparom Altenbachom i stolarom Derwantom izvor je zanimljivih informacija koje nam približavaju ondašnje prilike te uloge kipara i stolara. U središtu oba kata visokog retabla smještene su oltarne pale koje flankiraju skulpture pratećih svetaca. Istaknuti, rubno postavljeni stupovi nose gređe na kojem počivaju fragmenti segmentnih zabata. Središnju oltarnu palu s prizorom *Silaska Duha svetoga među apostole* rube skulpture evanđelista sv. Mateja i sv. Ivana u plitkim, koso postavljenim nišama. U središtu gornjeg dijela nalazi se slika s temom *Judita i Holoferno* a uz nju su skulpture evanđelista sv. Luke i sv. Marka. Na vrhu oltara, na postamentu ukrašenom krilatom anđeoskom glavicom, između prepleta hrskavičastih vitica nalazi se kip Dobrog pastira i dva anđela koji sjede na segmentu zabata.

Ornamentika

Hrskavica

Motivi

Varijante zrcalno simetričnih prepleta koji su sačinjeni od raznih tipova hrskavičastih vitica, krilate anđeoske glavice, lepezaste školjke

Literatura

Dobronić, Lelja, *Crkva Sv. Katarine u Zagrebu i hrvatsko plemstvo- vodič po starinama u: Tkalčić- Godišnjak Društva za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije*, 4, 2000.

Baričević, Doris, *Varaždinski kipar Ivan Jakob Altenbach u: Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 25, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti SR Hrvatske, 1982.

Baričević, Doris, *Kasni manirizam u kiparskim i drvorezbarskim djelima Ivana Jakoba Altenbacha i Tome Derwanta* u Katarina Horvat Levaj (ur.): *Akademska crkva sv. Katarine u Zagrebu*, Zagreb, 2011.

Slika 25. (Izvor: snimila Ksenija Škarić, 2012.)

Kat. 26

Lepoglava, župna crkva Bezgrešnog začeća Blažene Djevice Marije

Oltar Žalosne Marije

1676.

Retabl i ornamentika rad su Tome Derwanta

Skulpture su rad Ivana Jakoba Altenbacha

Opis oltara

U središtu oba kata visokog retabla smještene su oltarne pale koje flankiraju skulpture pratećih svetaca. Istaknuti, rubno postavljeni stupovi nose gređe na kojem počivaju fragmenti segmentnih zabata. Središnju oltarnu palu s prizorom Žalosne Marije rube skulpture sv. Franje i sv. Katarine Sijenske u plitkim, koso postavljenim nišama. Oltarna pala drugog kata prikazuje Uskrslog Krista među anđelima a uz nju su skulpture Marije Magdalene i Josipa iz Arimateje. Na postamentima se nalaze stojeće skulpture anđela. Oltar zaključuje skulptura Krista kao dobrog pastira s ovčicom na ramenima koja je postavljena na postament između fragmenata segmentnog zabata na kojima sjede skulpture anđelčića. Anđeli su u rukama nosili (danas djelomično izgubljene) instrumente Kristove muke. Na tamnoj podlozi oltarne arhitekture efektno se ističe pozlaćena raskošna ornamentika.

Ornamentika

Hrskavica

Motivi

Simetrične kompozicije hrskavičastih formi među kojima prevladavaju one uholike, zadebljanih rubova i srpastih oštrih završetaka koje međusobnim preklapanjem formiraju dekorativne perforacije te krilate anđeoske glavice i lepezaste školjke.

Literatura

Baričević, Doris, *Varaždinski kipar Ivan Jakob Altenbach u: Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 25, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti SR Hrvatske, 1982.

Slika 26. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2012.)

Kat. 27.

Petrovina, (župa Petrovina), župna crkva sv. Petra Apostola

Bočni oltar sv. Mihaela arkandela

1677.

Retabl i ornamentika su pučki rad

Opis oltara

U središtu oba kata uskog retabla smještene su niše sa skulpturom sv. Mihaela Arhanđela i reljefom Krunjenja Bogorodice. Rube ih stupovi koji nose ravno gređe istaknutih rubova.

Oltar je zaključen postamentom sa skulpturom sv. Florijana na postamentu između dvije volute.

Ornamentika

Hrskavica

Motivi

Ornamentalni niz s cvijetom i kralježastim elementom između dvije vitice, ornamentalni niz s elipsoidnim cvijetom, trokutasti hrskavičasti cvijet, vertikalno postavljen hrskavičasti cvijet s četiri latice, „dupla“ vitica kao sastavni dio krila, cvijet uvučena središta i s osam užih latica, urne.

Literatura

Baričević, Doris, *Crkveno graditeljstvo u: Skriveno blago: iz riznice umjetničkih znamenitosti jastrebarskog kraja*, Zagreb: 1975. (Kulturni i prirodni spomenici Hrvatske : zbirka vodiča časopisa Kaj ; knj. 8) 1-52

Slika 27. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2013.)

Kat. 28.

Vugrovec, (župa sv. Franje Ksaverskog), crkva sv. Mihaela arkandela

Bočni oltar Blažene Djevице Marije

1677.

Retabl i onamentika djelo su neznanog autora⁴⁴

Natpis

Hoc altare in honorem Beatae Mariae/semper Virginis sumptibus devo/tae
plebis restauratum est anno/Domini 1863.

Opis oltara

U središtu oba kata uskog retabla smještene su lučno zaključene oltarne pale s prikazima *Majke Božje Loretske i Navještenja*. Rube ih stupovi koji nose ravno gređe istaknutih rubova. Ispod baldahinskih krila su se nalazile skulpture sv. Ivana Evanđeliste i sv. Nikole Biskupa danas obje u župnoj crkvi sv. Franje Ksaverskog. Na katu retabla, uz oltarnu palu s prikazom Navještenja nalazile su se skulpture sv. Marije Magdalene i sv. Ane Trojne. Drugi kat dekoriraju oltarna krila. Oltar je zaključen postamentom s Marijinim monogramom u pokaznici.

Ornamentika

Hrskavica

Motivi

Hrskavičaste kartuše, hrskavičasti cvijet, ornamentalni niz s cvijetom i kralježastim elementom između dvije vitice, ornamentalni niz s elipsoidnim cvijetom, duple vitice (krila, konzola predele), kralježasti element između dvije vitice kao dio baldahinskih krila, cvijet s osam uskih latica, cvijet s četiri sрcolike latice.

Literatura

Baričević, Doris, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

Doris Baričević: *Kiparstvo manirizma i baroka*, u: *Sveti trag, Devetsto godina umjetnosti Zagrebačke nadbiskupije 1094-1994*, Zagreb, 1994.

Kamilo Dočkal, *Diecezanski muzej Nadbiskupije zagrebačke II*, Zagreb, 1944.

⁴⁴ Doris Baričević smatra da bi autor oltara kapele mogao biti anonimni kipar propovjedaonice u isusovačkoj crkvi sv. Katarine u Zagrebu (1680. g.) kojem pripisuje i oltare u Domagoviću. Smatra da bi se moglo raditi o domaćem majstoru čiji likovni izraz ima podrijetlo u alpskoj tradiciji a odlikuje ga provincijalizirani manirizam. Vidi: Doris Baričević, *Kiparstvo manirizma i baroka* u: *Sveti trag: devetsto godina umjetnosti zagrebačke nadbiskupije 1094 – 1994.*, katalog izložbe, (ur.) Tugomir Lukšić, Ivanka Reberski, Zagreb, 1994., 301–340., str. 305.

Slika 28. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2013.)

Kat. 29.

Brest Pokupski, (župa Žažina), kapela sv. Barbare

Bočni oltar Uznesenja Bogorodice

1678.

Retabl i ornamentika su pučki rad

Natpis

„Generosus Domin(us) Ioannes / Wkaz·Sacrae Cesarae Reg(io) M(ili)t(a)tis / Praesidū Petrin:
Stipe(n)diarius / F.(ieri) F.(ecit) Anno Domini 1678.“

Opis oltara

U središtu oba kata uskog retabla smještene su lučno zaključene olтарne pale s prikazima Uznesenja Bogorodice i sv. Ivana Krstitelja. Rube ih stupovi koji nose ravno gređe istaknutih rubova.

Ornamentika

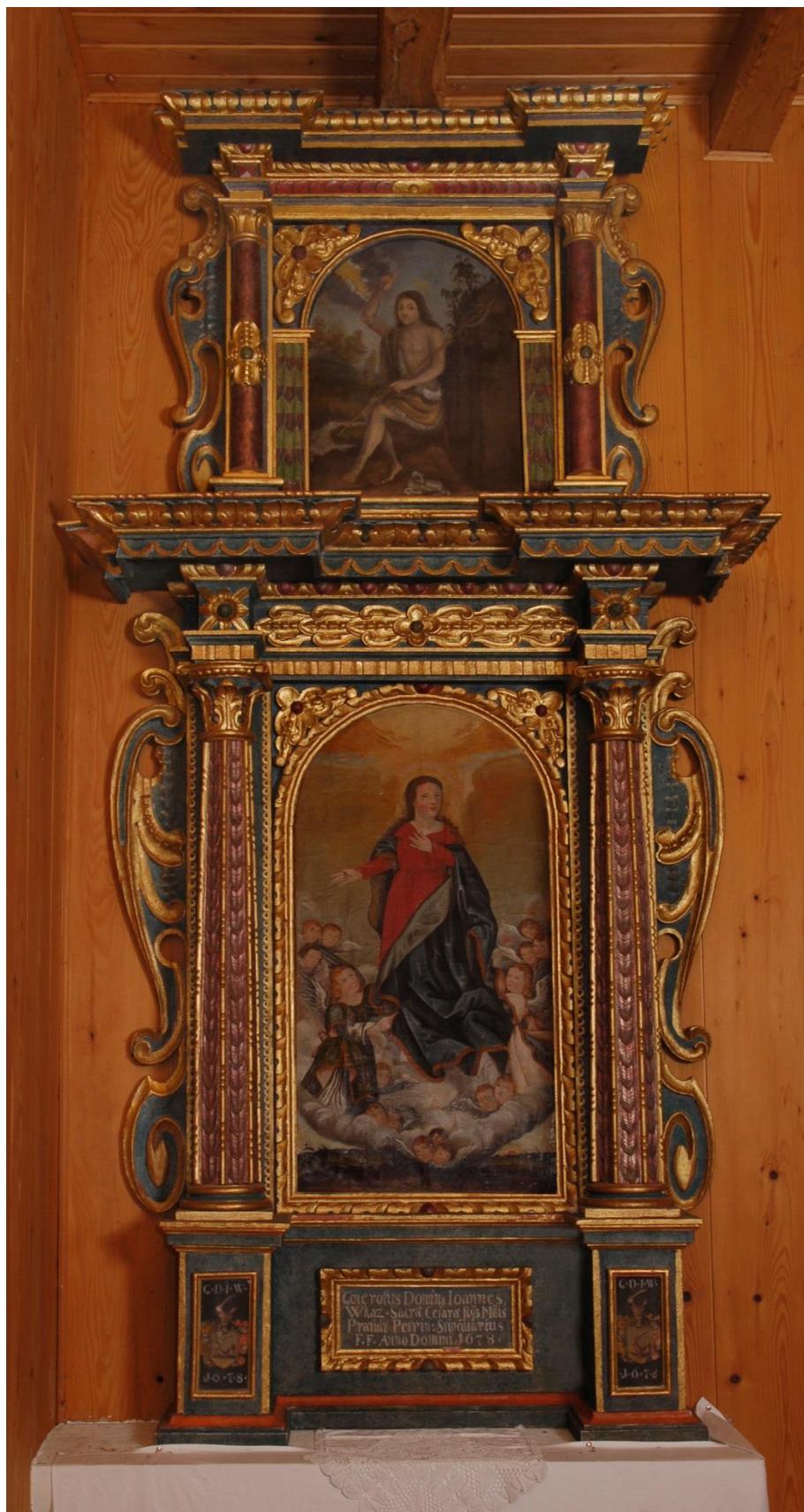
Hrskavica

Motivi

Trokatasti hrskavičasti cvijet, vertikalno postavljen hrskavičasti cvijet s četiri latice koje su oživljene kralježastim nizom, ornamentalni niz s cvijetom i kralježastim elementom između dvije vitice, uski ornamentalni niz s elipsoidnim cvijetom, cvijet uvučena središta i osam užih latica, mali dragulj

Literatura

Gašparović, Ljerka, *Drveni oltarni retabli XVII stoljeća na području sjeverozapadnog dijela Banske Hrvatske*, Magistarski rad, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 1965.

Slika 29. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimila Nikolina Oštarijaš, 2011.)

Kat. 30.

Velika Mlaka, (župa Velika Mlaka), kapela sv. Barbare

Glavni oltar sv. Barbare

1679.⁴⁵

Retabl i ornamentika su pučki rad

Opis oltara

Središte krilnog oltara čini kvadratna niša u koju je smještena lučno zaključena oltarna pala s prikazom svete Barbare koju rube stupovi omotani vinovom lozom smješteni na postamente. Bočna krila su pomicna i oslikana s obje strane, kada su otvorena sv. Barbari se pridružuju četiri prizora s temom njenog života i muke, a kad su krila zatvorena vidljivo je ukupno osam prizora s temom Muke Kristove. Profilirano gređe nosi atiku koja je sačinjena od lučno zaključene pale s prikazom svetice u raskošnom okviru. Oltar gotovo dodiruje tabulat kapele a Isusov monogram koji se spominje u vizitaciji iz 1695. godine, danas nedostaje.⁴⁶

Ornamentika

Hrskavica

Motivi

Ornamentalni niz s cvijetom i kralježastim elementom između dvije vitice, ornamentalni niz sa cvijetom u sredini koji je kombinira polukružno uvijene vitice obrubljene bobama s kralježastim motivom (okvir), vertikalne i horizontalne hrskavičaste kartuše, razni tipovi duplih vitica.

Literatura

Gašparović, Ljerka, *Drveni oltarni retabli XVII stoljeća na području sjeverozapadnog dijela Banske Hrvatske*, Magistarski rad, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 1965.
Kapela sv. Barbare u Velikoj Mlaki, (ur.) Sanja Cvetnić, Zagreb: Leykam international d.o.o., 2008.

⁴⁵ Ljerka Gašparović *nav. dj.* 1965., navodi da kanonske vititacije iz 1679. godine prenose da je te godine stari, već trošni oltar zamijenjen novim.

⁴⁶ NAZ, Kanonske vizitacije, protokol 51/VII, 1695. Vidi: Josipa Lukinović, „Izvori u Nadbiskupskom arhivu u Zagrebu“, *Kapela sv. Barbare u Velikoj Mlaki*, bilj. 310, 33.

Slika 30. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2013.)

Kat. 31.

Zagreb, (župa sv. Marko), crkva sv. Katarine

Oltar sv. Franje Borgie

1680. – 1684.

Retabl i ornamentika djelo su Ivan Kommersteinera

Opis oltara

Oltar isusovačkog sveca kanoniziranog 1671. naručio je 1680. godine Nikola II Ratkaj. Željko Jiroušek ga temeljem stilske analize pripisuje oltar Ivanu Kommersteineru⁴⁷. Dvokatni oltar naglašenih rubnih dijelova u središtu oba kata ima sliku flankiranu skulpturama. Istaknuti tordirani stupovi oživljeni marmorizacijom, te variranje fragmenata segmentnog i trokutastog zabata na vijencima gornjeg i donjeg kata pridaju oltaru baroknu dinamičnost i asimetriju. Oltarno krilo satkano od vitica akanta, danas je nažalost na pjevalištu crkve. U nišama donjeg dijela smještene su skulpture sv. Alojzija Gonzage i sv. Stanislava Kostke, a na segmentima zabata koji dijeli dva kata sjede dva andjela. U gornjem dijelu dvije svetice u redovničkoj nošnji flankiraju sliku s temom *Navještenja rođenja sv. Ivana Krstitelja Zahariji*. Na vrhu oltara smještena je skulptura biskupa sv. Nikole. Čitav retabl se oslanja na atlante koji su, kako i priliči njihovoj ulozi „nosača“ smješteni u donjem dijelu oltara, iza menze.

Ornamentika

Akant

Motivi

Akantova krila s umetnutim cvjetovima, grb između dva *putta* i vitica akanta, prepleti akantovih vitica, reljefi *putta* u akantovim vticama, atlanti, lepezaste školjke, krilate andeoske glavice

Literatura

Gašparović, Ljerka, *O aktivnosti Ivana Kommersteinera u Hrvatskoj* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 18–19, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1975./1976.

Baričević, Doris, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

⁴⁷ Ljerka Gašparović, *nav. dj.*, 1975. – 1976., str. 64.

Slika 31. (Izvor: Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008., str. 62.)

Kat. 32.

Vugrovec, (župa sv. Franje Ksaverskog), crkva sv. Mihaela arkandela

Glavni oltar

oko 1681. ⁴⁸

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora ⁴⁹

Oltarna pala s prikazom sv. Mihaela arkandela

Natpis

„18 S.MICHAEL ORA PRO NOBIS.62“

Opis oltara

Oltar je dao podići zagrebački kanonik lektor Pavao Kos koji je crkvu o svom trošku temeljito popravio ⁵⁰. Raskošni dvokatni retabl s ophodima u središtu ima palu s prikazom sv. Mihaela arkandela koju rube skulpture sv. Petra i Pavla ⁵¹. Tordirani stupovi nose fragmente trokutastog zabata⁵² između kojih se pruža drugi kat zaključen lomljениm segmentnim zabatom u čijem se središtu nalazi gloriola s golubicom Duha Svetoga među zrakama i oblacima⁵³. Atički zaključak čini tondo s prikazom Boga Oca u raskošnom okviru ukrašenom ornamentom hrskavice. Lukovi ophoda su zaključeni raskinutim segmentnim zabatima s postamentima u sredini. Na desnom se nalazi biskup s malom figurom prosjaka u podnožju, jedina preostala skulptura na oltaru.

Ornamentika

Hrskavica

Motivi

Hrskavičasta kartuša, varijante motiva duple vitice, ornamentalni niz sa cvijetom u sredini koji

⁴⁸ Vidi: Doris Baričević, *nav. dj.*, 2008., str., 33.; Kamilo Dočkal, Diecezanski muzej Nadbiskupije zagrebačke II, Zagreb, 1944., 40.

⁴⁹ Doris Baričević smatra da bi autor oltara kapele mogao biti anonimni kipar propovjedaonice u isusovačkoj crkvi sv. Katarine u Zagrebu (1680. g.) kojem pripisuje i glavni oltar crkve sv. Katarine u Domagoviću. Smatra da bi se moglo raditi o domaćem majstoru čiji likovni izraz ima podrijetlo u alpskoj tradiciji a odlikuje ga provincijalizirani manirizam. Vidi: Doris Baričević, *Kiparstvo manirizma i baroka*, u: *Sveti trag*, Zagreb: 1994., 305.

⁵⁰ Kamilo Dočkal, *Diecezanski muzej Nadbiskupije zagrebačke II*, Zagreb: 1944., str. 40.

⁵¹ Te su skulpture još vidljive na fotografiji oltara iz 1980. godine (Fototeka dr.sc. Doris Baričević), a danas se nalaze u župnoj crkvi sv. Franje Ksaverskog.

⁵² Desni danas nedostaje

⁵³ Nekada su u bočnim nišama bile skulpture Bogorodice i arkandela Gabrijela, a na postamentima uz lomljeni trokutasti zabati nalazile su se stoeće skulpture arkandela Mihaela i Rafaela (s Tobijom).

kombinira polukružno uvijene vitice obrubljene bobama s kralježastim motivom (friz), cvijet, andeoske glavice, lepezaste školjke.

Literatura

Kamilo Dočkal, *Diecezanski muzej Nadbiskupije zagrebačke II*, Zagreb, 1944.

Doris Baričević, *Kiparstvo manirizma i baroka*, u: *Sveti trag*, Zagreb: 1994.

Baričević, Doris, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

Slika 32. (Izvor: Fototeka Doris Baričević)

Kat. 33.

Donje Prilišće, (župa Prilišće), kapela sv. Leonarda

Glavni oltar sv. Leonarda

1682.

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Natpis

Hanc Aram Erigi & Fieri Curavit / Confraternitas Communitatis Prilisiensis, Exis/
tentibus Aedituis Ecclesiae, Petro & Ioanne Sze/sztrich, Item Georgio Baszar & Ioanne Loue/
rkovich, Sub Parocho MICHAELE Tusich. / In Honorem S(ancti) LEONARDI Abbatis./
ANNO / 1682.⁵⁴

Opis oltara

Dvokatni retabl u središnjem dijelu ima niše sa skulpturama sv. Leonarda i Bogorodice. Nišu prvog kata flankiraju ornamentirani stupovi uz koje su smještene bočne niše s lepezastim školjkama u kojima su nekad bile skulpture svetaca. Nišu drugog kata rube izrezbarene herme. Od skulptura koje su bile smještene ispod baldahinskih krila danas je ostala samo ona sv. Marije Magdalene. Atički zaključak čini križ smješten između dvije snažne volute.

Ornamentika

Hrskavica

Faza sa smanjenim udjelom boba i kralježaka; vitice ponovo postaju glatke s naglaskom na kukaste povijene vrškove i zadebljane rubove.

Motivi

Hrskavičaste kartuše, hrskavičasti cvijet, kralježasti element između dvije vitice (baldahin), cvijet i kralježasti element kao dekoracija stupa, cvijet, anđeoska glavica, lepezaste školjke

Literatura

Baričević, Doris, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

⁵⁴ Ovaj je oltar dala podići i izgraditi bratovština prilišćanske općine za vrijeme crkvenih starješina Petra i Ivana Sestrića te Jurja Basara i Ivana Loverkovića, pod župnikom Mihaelom Tušićem. Na čast svetoga Leonarda opata, godine 1682. (Transkripcija i prijevod: dr.sc. Irena Bratičević)

Slika 33. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2015.)

Kat. 34.

Plešivica, (župa Plešivica), crkva sv. Franje Ksavarskog

Bočni oltar sv. Urbana

oko 1683.

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Opis oltara

U središtu prvog kata oltara smještena je oltarna pala s prikazom titulara koju rube po dva razmaknuta stupa između kojih su smještene niše sa svetačkim skulpturama. Još su po dvije skulpture smještene na konzolama ispod ornamentiranih baldahina na samom rubu oltara. Gređe nosi lomljeni trokutasti zabat, iza kojeg su dva postamenta sa vazama. U središtu drugog kata, između dva stupa koji nose ravno gređe s fragmentima tokutastog zabata smještena je pala s prikazom Bogorodice. Između fragmenata lomljenog trokutastog zabata stoji skulptura sv. Ane.

Ornamentika

Hrskavica

Faza sa smanjenim udjelom boba i kralježaka; vitice ponovo postaju glatke s naglaskom na kukaste povijene vrškove i zadebljane rubove.

Motivi

Hrskavičasti cvijet, hrskavičaste kartuše, prepleti glatkih hrskavičastih vitica, vertikalna hrskavičasta dekoracija s grozdom grožđa, kralježasti element između dvije vitice (baldahin), andeoske glavice, lepezaste školjke

Literatura

Baričević, Doris, *Crkveno graditeljstvo u: Skriveno blago: iz riznice umjetničkih znamenitosti jastrebarskog kraja*, Zagreb: 1975. - (Kulturni i prirodni spomenici Hrvatske : zbirka vodiča časopisa Kaj ; knj. 8) 1-5

Slika 34. (Izvor: Fototeka KO Zagreb, snimila Martina Ožanić)

Kat. 35.

Petrovina, (župa Petrovina), kapela Tijela Kristova

Glavni oltar

1685.

1903. g. oltarna pala s temom Euharistije

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Natpis

„SUMPTIBUS PROPRIVS/CAPELLAE HAEC ARA FACTA/EST 1685“⁵⁵

„OBNOVLJEN TROŠKOM AMERIKANACA! / GODINE 1903.“

Opis oltara

Ravno gređe dvokatne konstrukcije nosi fragmente trokutastog zabata. Palu s prikazom Euharistije koja je smještena u središtu donjeg kata rube po dva istaknuta stupa u čijem su interkolumniju smještene skulpture sv. Ivana Evandželista i sv. Pavla. U središtu gornjeg kata je sa skulpturom Bogorodice s Djetetom u niši između stupova. Na gređu prvog kata su dvije manje svetačke skulpture a oltar zaključuje postament s križem smješten između fragmenata lomljenog trokutastog zabata.

Ornamentika

Hrskavica

Faza sa smanjenim udjelom boba i kralježaka; vitice ponovo postaju glatke s naglaskom na kukaste povijene vrškove i zadebljane rubove.

Motivi

Prepleti hrskavičastih vitica (glatkih), vertikalne hrskavičaste dekoracije, hrskavičasti cvijetovi, festoni od voća i povrća obješeni o draperiju, krilate andeoske glavice s buketima od voća, povrća i lišća, krilate andeoske glavice, lepezasta školjka

Literatura

Baričević, Doris, *Crkveno graditeljstvo u: Skriveno blago: iz riznice umjetničkih znamenitosti jastrebarskog kraja*, Zagreb: 1975. - (Kulturni i prirodni spomenici Hrvatske : zbirka vodiča časopisa Kaj ; knj. 8) 1-52

⁵⁵ Doris Baričević navodi 1683. Doris Baričević, *nav. dj.*, 2008., str. 39.

Slika 35. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimila Nikolina Oštarijaš, 2011.)

Kat. 36.

Domagovići kraj Petrovine, (župa Petrovina), kapela sv. Katarine

Glavni oltar

1686.

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora⁵⁶

Natpis

„ILLUSTRISIMI ET REVERENDISSIMI DNI MARTINI BORKOVICH EPPI

ZAGRABIENSIS SUMPTIBUS DEAURATA EST HAEC ARA 1686.“⁵⁷

Opis oltara

Kip Sv. Katarine smješten je u središnjoj, lučno zaključenoj niši, koju rube po dva razmaknuta stupa između kojih su smještene manje niše sa svetačkim skulpturama na postamentima u obliku palmete. Gređe nosi lomljeni trokutasti zabat, iza kojeg su dva postamenta sa malim svetačkim skulpturama. Oltar je vjerojatno prerađivan.

Ornamentika

Hrskavica

Faza sa smanjenim udjelom boba i kralježaka; vitice ponovo postaju glatke s naglaskom na kukaste povijene vrškove i zadebljane rubove.

Motivi

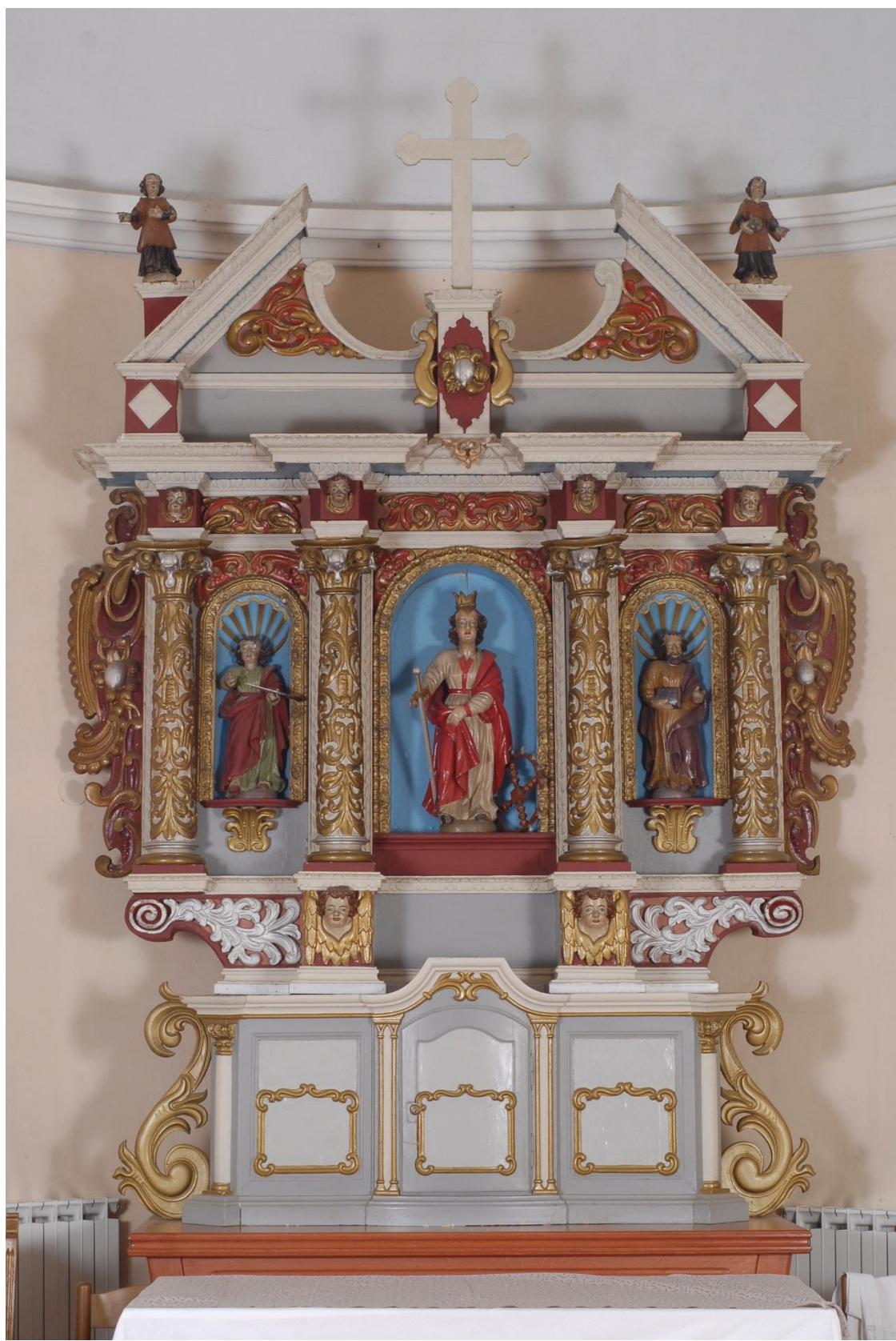
Hrskavičasti cvijet, prepleti hrskavičastih vitica, vertikalna hrskavičasta dekoracija, feston od voća i povrća obješen o draperiju, voluta s akantovim listićima, andeoske glavice, lepezasta školjka

Literatura

Baričević, Doris, *Crkveno graditeljstvo u: Skriveno blago: iz riznice umjetničkih znamenitosti jastrebarskog kraja*, Zagreb: 1975. - (Kulturni i prirodni spomenici Hrvatske : zbirka vodiča časopisa Kaj ; knj. 8) 1-52

⁵⁶ Doris Baričević oltar pripisuje anonimnom kiparu za kojeg prepostavlja da je sjedište imao na Kaptolu ili Gradecu te da je djelovao u široj okolini Zagreba. Smatra da je imao ugledne maručitelje među kojima su bili franjevci u Zagrebu i Kloštru Ivaniću, Aleksandar Ignacije Mikulić, glavni prepošt i kasnije biskup Zagrebački (propovjedaonica Isusovačke crkve sv. Katarine u Zagrebu iz perioda oko 1680.g.), te lektor i kanonik Pavao Kos (glavni oltar crkve sv. Mihaela u Vugrovcu iz 1681. godine. Vidi: Doris Baričević, *nav. dj.*, 2008., str. 33.

⁵⁷Danas je preslikan natpis na predeli koji je još vidljiv na fotografiji Doris Baričević iz 1975. godine, koji spominje donatora Martina Borkovića i godinu pozlate oltara.

Slika 36. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimila Nikolina Oštarijaš, 2011.)

Kat. 37.

Zagreb, MUO

Fragментi oltara sv. Ladislava i sv. Marije ukomponirani su u jednu cjelinu i Oltar Bl. Dj. Marije

1686. – 1688.

Retabl je djelo stolara Matije Erlmana⁵⁸ a kiparski rad je izveo Ivan Komersteiner⁵⁹

Oltar sv. Ladislava

1688. – 1690.

Retabl i ornamentika djelo su Ivana Komersteinera i radionice

Opis oltara

Oltari sv. Ladislava i sv. Marije bili su dio umjetnički vrijednog baroknog inventara zagrebačke katedrale. Nakon potresa 1880., uslijedila je Bolleova puristička obnova u duhu neogotike, zbog koje su zajedno s ostalim interijerom podijeljeni seoskim crkvama gdje su propadali u lošim uvjetima dok ih 1925., sad već nepotpune G. Szabo i Lj. Babić nisu vratili u Zagreb i prezentirali na *Kulturno-historijskoj izložbi grada Zagreba*.⁶⁰ Danas su preostali dijelovi nekad velikih oltara izloženi u prostorima Muzeja za umjetnost i obrt ukomponirani u jednu cjelinu koja nam teško može dočarati njihov nekadašnji sjaj. Ta dva oltara su bili pandani, koncipirani na način gotičkih krilnih oltara kao i glavni oltar katedrale podignut u prvoj polovini XVII. stoljeća. Oltar sv. Ladislava je prema narudžbi kaptola od 19.XI. 1688. djelo vrsnog kipara Ivana Komersteinera i njegove radionice, a podignut je u razdoblju između 1688. i 1690. godine.⁶¹ Ugovor nam otkriva naputke naručitelja vezane uz izvedbu oltara te status i obaveze kipara.⁶² Oltari su se sastojali od predele s nišama uokvirene velikim, bogato ukrašenim

⁵⁸ NAZ, *Act. Cap. Ant.*, Fasc. 101. nr. 50., Vidi: Ivan Krstitelj Tkalcic, *Prvostolna crkva zagrebačka, nekoč i sad*, Zagreb: 1885. (60,68, 78). Podizanje oltara sv. Marije ugovorili su biskup Aleksandar Mikulić i kanonik čuvar Ivan Znika 1686. godine s Matijom Erlmanom (Mathiašem Erlmonom) *purgarom i tišliarom gospodi Captoloma Zagrebacskoga*. Zagrebački prepozit Mihaljo Bocak je oporučno namijenio izvjesnu količinu novaca za gradnju oltara. U ugovoru je navedeno da oltar mora biti *na spodobu oltara velikog*.

⁵⁹ Činjenica da je Ivan Komersteiner autor kipova na oltaru Bl. Dj. Marije, dokumentirana je stjecajem okolnosti. Na poleđini ugovora između predstavnika kaptola i stolara Matije Erlmana upisivane su sukcesivno isplate od 16.VI.1686. do 26.VIII. 1688. godine. Već godine 1687. na računu se potpisuje Erlmanova udovica, a nekoliko puta, uz uobičajenu formulaciju da je za svoj rad isplaćivan (poimenice se spominju pojedine skulpture svetaca), potpisuje se vlastoručno Ivan Komersteiner (1687. i 1688.g.) Tekst je uvek bio na njemačkom jeziku. Zagreb prigodom 1000-godišnjice Hrvatskog kraljevstva 925-1025., Zagreb, 1925., 70-71.

⁶⁰ Godina podizanja oltara poznata je iz ugovora, a navode je i: Ivan Krstitelj Tkalcic, *Prvostolna crkva zagrebačka, nekoč i sad*, Zagreb, 1885. (60,68,78), Ljerka Gašparović, *nav. dj.*, 1975. – 1976., str. 65.-68. i Doris Baričević, *nav. dj.*, 2008., str., 68.

⁶² NAZ, *Act.Cap.Ant.*, Fasc.101. nr.46/1. U tekstu je korišten prijevod i prijepis ugovora dr. sc. Irene Bratičević. Vidi: Ivan Krstitelj Tkalcic, *Prvostolna crkva zagrebačka, nekoč i sad*, Zagreb, 1885. (60,68) Ivan Komersteiner, *civis et arcularius Capituli* (građanin i stolar kaptolski), ugovorom se obavezuje da će za naručitelja Ivana Josipa Babića, naslovnog biskupa skradinskoga, a kanonika lektora zagrebačkoga, izraditi oltar sv. Ladislava, sličan glavnom oltaru. U ugovoru je to precizirano na ovaj način: „Velečasni gospodin Ivan Josip Babić, izbornik biskup skradinski, lektor i kanonik ove naše stolne crkve zagrebačke s jedne i ugledni Ivan

konzolama i dva kata. Predela je imala pet niša u kojima su se nalazile skulpture. Prvi kat je bio komponiran od središnje niše uokvirene sklopivim oslikanim drvenim vratnicama koje su podupirale spomenute konzole. Iznad središnje niše dizao se još jedan kat, djelomično vidljiv na crtežu oltara sv. Ladislava Branka Šenoe.⁶³ Oltare su opisali i njihovi suvremenici Ivan K. Tkalčić i Ivan Kukuljević Sakcinski navodeći pri tom i razmještaj brojnih skulptura.⁶⁴

Ornamentika

Akant

Motivi

Razni tipovi *putta* u viticama akanta, herme sačinjene od dječjih glava i listova akanta, ptica, okruglasti festoni voća obješeni o draperiju, grožđe.

Literatura

Tkalčić, Ivan Krstitelj, *Prvostolna crkva zagrebačka nekoč i sada*. Zagreb: Knjigotiskara C. Albrechta, 1885.

Szabo, Gjuro, O čuvanju starog pokućstva u našim crkvama, u: Katolički list LXVII, Zagreb, 2.III. 1916., br. 9.

Szabo, Gjuro, *Crkveno odjeljenje* u: *Katalog kulturno historijske izložbe grada Zagreba prigodom 1000-godišnjice Hrvatskog kraljevstva 925-1025.*, Zagreb: 1925.

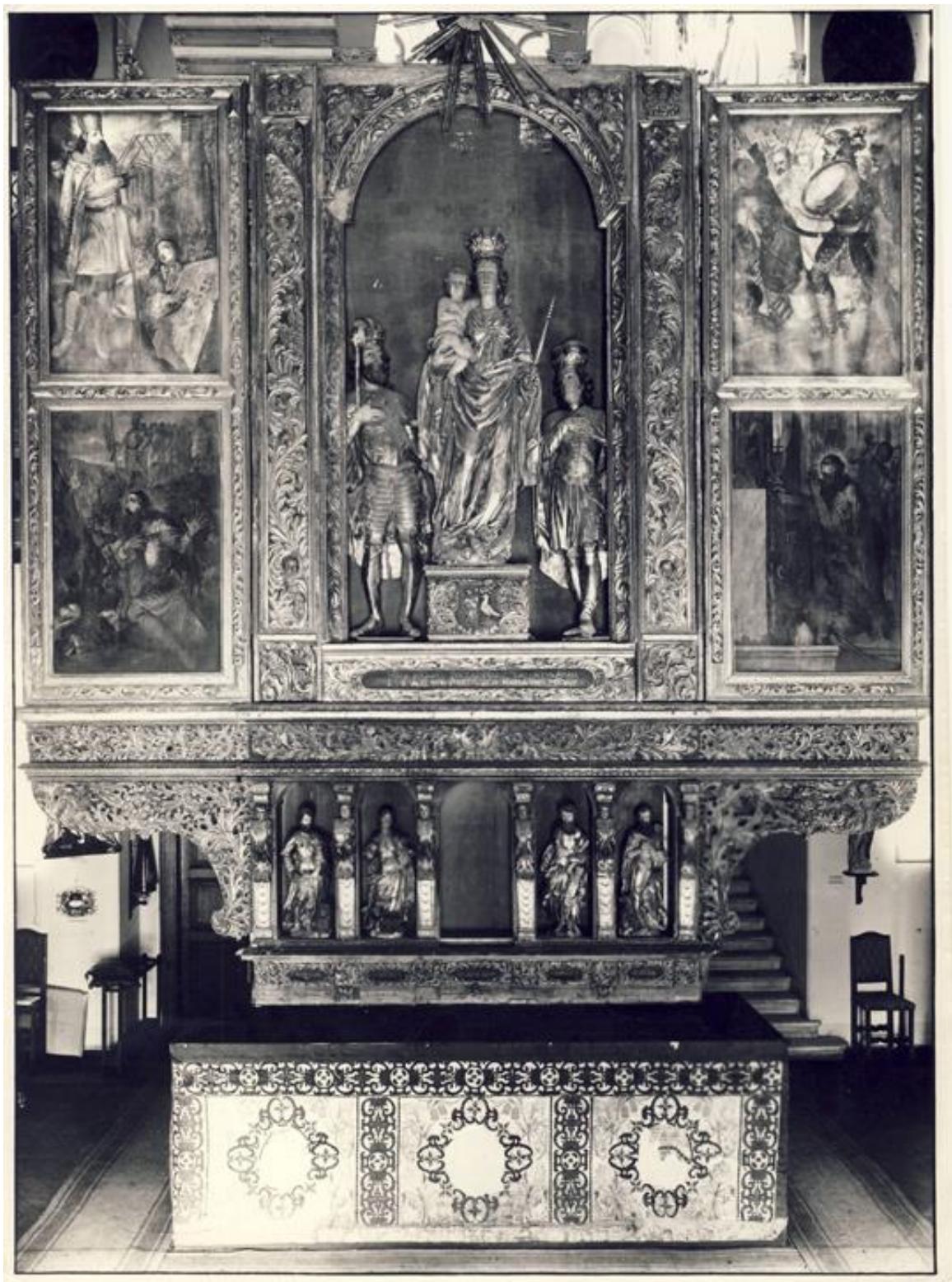
Zvonimir Wyroubal Bernardo Bobić, Malar na Kaptolomu stojeći, Mala biblioteka JAZU, Zagreb, 1964.

Gašparović, Ljerka, *O aktivnosti Ivana Komarsteina u Hrvatskoj* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 18–19, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1975./1976.

Komerstain, građanin i rezbar kaptola iste naše zagrebačke crkve, s druge strane, osobno prisutni pred mnom, preuzevši na sebe uobičajene obaveze i opterećenja, objavili su kako su se isti stolar Ivan Komerstain i spomenuti velečasni, gospodin Ivan Josip Babić, o podizanju cijelog novog oltara svetog Ladislava kralja u spomenutoj našoj zagrebačkoj katedrali, koji treba podići i postaviti prema novoj skici i modelu, koji se nalaze kod istog rezbara dogovorili i usuglasili pod sljedećim uvjetima: da isti stolar oltar u cijelosti treba podići od pravog, tj. dobrog i za to prikladnog drva, ukrasiti ga vrlo lijepim raznovrsnim skulpturama po uzoru na glavni oltar koji se nalazi u toj crkvi, izraditi ga i podići sa svojim radnicima i kiparima, na vlastiti trošak i s troškom za hranu, u svoj profinjenosti, ljepoti i kiparskom umijeću, te čvrsto utemeljiti i postaviti na određeno mjesto.“

⁶³ Szabo, Gjuro, *Stari Zagreb*, Zagreb: Vasić i Horvat, 1941., str. 83.

⁶⁴ Usp. Ivan Krstitelj Tkalčić, *Prvostolna crkva zagrebačka, nekoč i sad*, Zagreb, 1885., Ljerka Gašparović, *nav. dj.*, 1975. – 1976., str. 65-67.

Slika 37. (Izvor: Fototeka Muzeja za umjetnost i obrt, 1930-te)

Kat. 38.

Gotalovec, (župa Zajezda), kapela sv. Petra

Bočni oltar sv. Marije Magdalene

oko 1685.

Retabl i ornamentika djelo su Ivana Komarsteinera i njegove radionice

Opis oltara

Oltar nije sačuvan u izvornom obliku, najvjerojatnije je prilikom premještanja u gotalovačku kapelu preslagivan. Bočni dijelovi oltara, sačinjeni od po tri stupa, snažno su istaknuti prema naprijed, dok je središnji dio uvučen. Skulpture sv. Ivana Krstitelja i sv. Joakima smještene u interkolumniju rube središnji dio oltara definiran raskošnim okvirom koji je sačinjen od po dvije superponirane nišice u kojima su smještene figure svetica. Bočne strane okvira obložene su dugom uskom oblogom s dekorativnim reljefom. Na sredini razdijelnog vijenca smješteni su dijelovi podrijetlom s nekog drugog oltara: dva raskošna fruktona te element u obliku krnje piramide. Skulpture sv. Josipa i sv. Ivana Evandelistu smještene su na istaknutom rubu vijenca.

Ornament

Akant

Motivi

Vitice akanta, tri tipa *putta* u viticama akanta, krilate anđeoske glavice, fruktoni

Literatura

Baričević, Doris, *Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. st. u istočnom dijelu Hrvatskog zagorja* u: *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 76, Zagreb: JAZU, 1972.

Gašparović, Ljerka, *O aktivnosti Ivana Komarsteinera u Hrvatskoj* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 18–19, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1975./1976.

Slika 38. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimio Mario Braun, 1984.)

Kat. 39.

Gotalovec, (župa Zajezda), kapela sv. Petra

Bočni otar sv. Roka

oko 1685.

Retabl i ornamentika djelo su Ivana Komersteinera i njegove radionice

Opis oltara

Oltar nije sačuvan u izvornom obliku, najvjerojatnije je prilikom premještanja u gotalovačku kapelu kao i njegov pandan preslagivan. Rubne, istaknute dijelove oltara čini grupa od po tri stupa u čijem su interkolumniju smještene skulpture sv. Ladislava i Kazimira(?). U središtu je oltarna pala u raskošnom okviru dekoriranom akantovom viticom. Razdijelni vijenac nosi segmentni zabat dekoriran grbom kojeg nose dva bočno postavljena putta koji izviruju iz vitica akanta. Oltar zaključuje element u obliku krnje piramide, podrijetlom s nepoznatog drugog oltara koji je sudeći po karakterističnom puttu u viticama akanta također bio djelo Ivana i Komersteinera i njegove radionice. Na razdijelnom vjencu su smještene skulpture sv. Stjepana i Emerika.

Ornamentika

Akant

Motivi

Akantove vitice, akantove rozete, krilate anđeoske glavice, nepravilne okruglaste akantove kartuše, grb između dva putta i vitica akanta

Literatura

Baričević, Doris, *Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. st. u istočnom dijelu Hrvatskog zagorja* u: *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 76, Zagreb: JAZU, 1972.,

Gašparović, Ljerka, *O aktivnosti Ivana Komersteinera u Hrvatskoj* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 18–19, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1975./1976., 61–90.

Slika 39. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimio Mario Braun, 1984.)

Kat. 40.

Vurot (župa Mala Gorica), kapela sv. Fabijana i Sebastijana

Oltar sv. Fabijana i Sebastijana

1689.

Retabl i ornamentika djelo su Ivana Kommersteinera i njegove radionice

Natpis

MARTINUS PRAESUL PROPRIO BOGDANIUS AERE/ME STUDUIT(?) QUONDAM SAT
RENOVARE PIE/TUTAMEN ATTRITAM LONGAEVO TEMPORIS AEVO/SUMPTIBUS
EXTOLLIS DUX EMERICE TUIS/ 1.6.8.9⁶⁵

Opis oltara

Središnji dio jednokatnog oltara čini oltarna pala kvadratnog formata s prikazom titulara. Rube je ukošeni dio oltarne stijene s plitkim nišama za svetačke skulpture i istaknuti tordirani stupovi koji nose fragmente trokutastog zabata.

Ornament

Akant

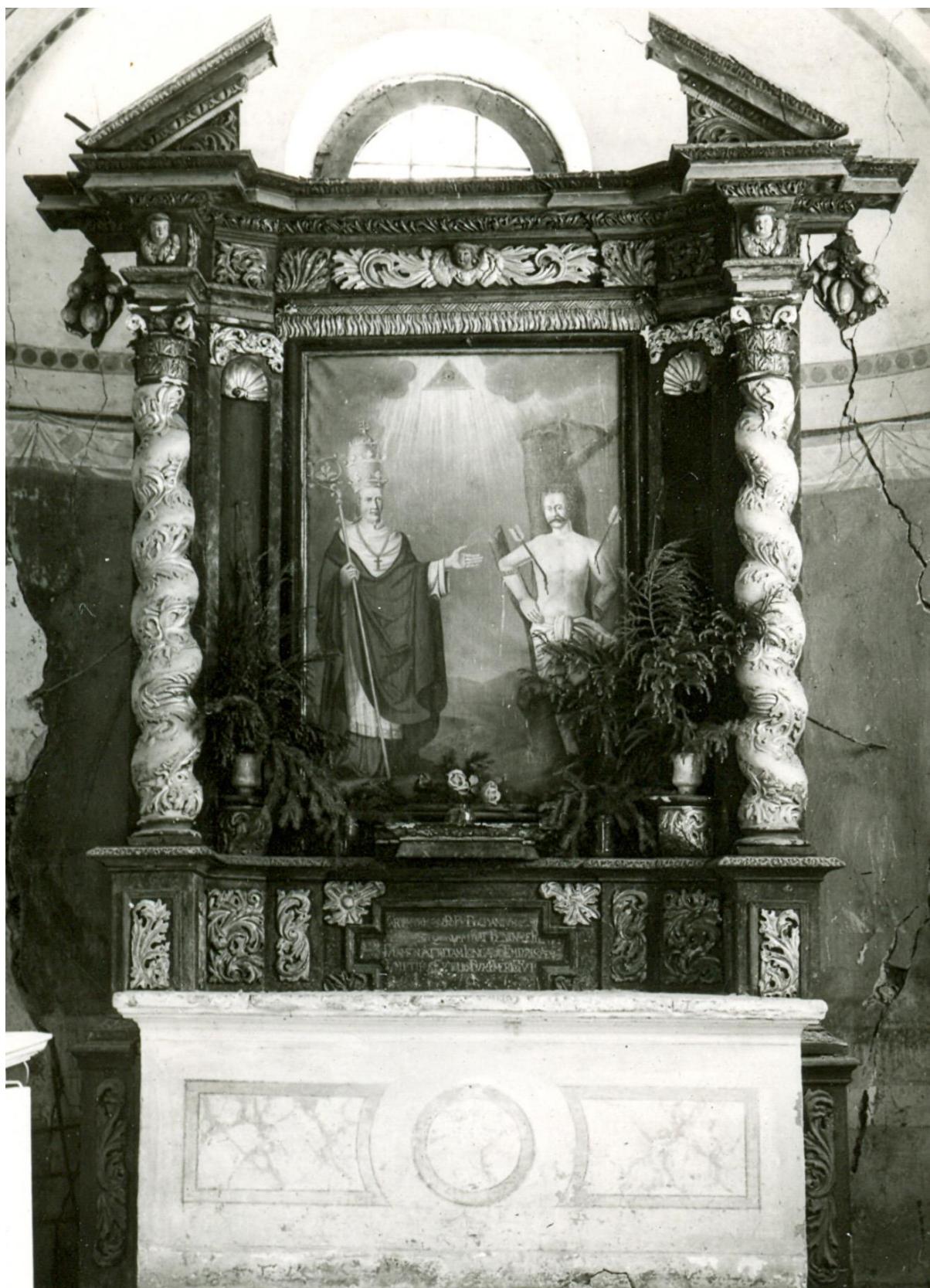
Motivi

Akantove vitice, anđeoske glavice, lepezaste školjke

Literatura

Doris Baričević, „Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. stoljeća s područja kotara Sisak“ (ur.) Miroslav Karšulin, *Ljetopis JAZU (za godinu 1965.)*, knj. 72., Zagreb: 1967.
Gašparović, Ljerka, *O aktivnosti Ivana Kommersteinera u Hrvatskoj* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 18–19, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1975./1976., 61–90.

⁶⁵ Prijevod: Martin Bogdanius, biskup, nekoć me pobožno/nastojao dostačno obnoviti svojim novcem./Ti me, ipak oštećenu zbog duga protoka vremena,/vojvodo Emeriče, podižeš o vlastitom trošku. 1689.? (prevela Irena Bratičević). Posebnu poteškoću predstavlja čitanje zadnje, jako oštećene brojke. Još 1968. godine Doris Baričević godinu iščitava kao 1681, ali zadnju brojku navodi kao upitnu. Nakon pažljivog pregleda odlučila bih se za 1689. godinu.

Slika 40. (Izvor: Fototeka HRZ-a,

Kat. 41.

Jakuševac (župa Zagreb- Jakuševac, sv. Marko) župna crkva sv. Marka Evangelista

Glavni oltar sv. Marka

1691.

Retabl i ornamentika djelo su Ivana Komersteineru i njegove radionice

Natpis

I.N.HO.B.V.M./ET.S.HIJE.PAT.SVI/

HANC.ARAM.POSVIT.MATT/MOGORICH.ARCHI.GO.C.E.Z. /1691

Opis oltara

Arhitektonska konstrukcija podsjeća na Komersteinerove oltare iz crkve sv. Katarine i Vurota, s tom razlikom što su naprijed izbačeni stupovi koji nose fragmente segmentnog zabata ravni.

Oltarnu palu novijeg datuma s prikazom sv. Marka flankiraju skulpture evanđelista Mateja i Ivana, koji stoje na postamentima u plitkim nišama između stupova i slike. Nadvisuju ih dekorativne školjke. Lomljeni segmentni zebat je zaključen figurom sv. Jeronima koji sjedi na stijenama okružen atributima: šeširom, lubanjom, knjigom i lavom a naznačeni stjenoviti pejzaž je upotpunjeno raskošnim, hipertrofiranim granama akanta koje izgledaju kao da su iznikle iz stijena da bi sv. Jeronimu pružile prirodni zaklon. Krila sačinjena od akantovih grana s torzim putta rube retabla.

Ornamentika

Akant

Motivi

Akantove grane i vitice, torza *putta* u viticma akanta, hibridna bića od dječjeg torza i listova akanta, lepezaste školjke

Literatura

Doris Baričević, „Pregled spomenika skulpture i drvorenobarstva 17. i 18. stoljeća s područja kotara Sisak“ (ur.) Miroslav Karšulin, *Ljetopis JAZU (za godinu 1965.)*, knj. 72., Zagreb: 1967.
Gašparović, Ljerka, *O aktivnosti Ivana Komersteiner u Hrvatskoj* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 18–19, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1975./1976., 61–90.

Slika 41. (Izvor: Fototeka HRZ-a)

Kat. 42.

Buševec, (župa Vukovina), kapela sv. Ivana Krstitelja

Glavni oltar

1696.

Retabl i ornamentika djelo su radionice nasljednika Ivana Kommersteinera (Mihaela Kommersteinera)

Opis oltara

Dvokatni retabl se u središnjem dijelu razvija u širinu, dok su predela i drugi kat uži. Lučno zaključenu nišu sa skulpturom patrona sa svake strane rube po još dvije niše sa svetačkim skulpturama koje su razdvojene istaknutim stupovima. Iako jednake koncepcije, drugi kat oltara je uži od prvog, te središnju nišu sa skulpturom Bogorodice flankira po jedna niše sa skulpturom svetice. Stupovi koji nose ravni vijenac čine istaknuti rubni dio drugog kata. Na rubovima razdjelnog gređa postavljene su skulpture svetica te grane akanta. Oltar je zaključen reljefnim poprsjem Boga Oca u oblacima koje je smješteno u sredini ravnog zaključnog vijenca na čijim naglašenim rubovima sjede anđelčići.

Ornamentika

Akant

Motivi

Razni tipovi akantovih vitica, akantovi listovi, dva tipa kartuša uokvirenih listovima akanta, krilate andeoske glavice, andeoske glavice podbrađene draperijom, andeoske glavice s festonima voća, lepezaste školjke

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 42. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimila Nikolina Oštarijaš, 2011.)

Kat. 43.

Svetice (župa Svetice) župna crkva Rođenja Bl. Dj. Marije

Glavni oltar

1700. (?)

Retabl i ornamentika djelo su pavlinske radionice

Opis oltara

Smješten je u apsidi crkve, a sastoji se od predele na kojoj se dižu tri kata te bočnih ophoda. Katovi oltara su odjeljeni lomljenim gređem koje nosi snažno istaknuti profilirani vijenac s fragmentima trokutastog zabata. Oltar se odlikuje uvućenim središnjim dijelom, između istaknutih bočnih dijelova, značajkom koja će se u naglašenijoj varijanti ponoviti na petnaestak godina kasnijem glavnom oltaru iz Jasenovca.

Ornamentika

Akant

Motivi

Prepleti akantovih vitica povezani sponom, vitice loze s grožđem, školjke naglašenih žljebova, krilate anđeoske glavice, vase s cvijećem

Literatura

Baričević, Doris, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

Baričević, Doris, *Svetice i problem pavlinskog kiparstva na prijelazu XVII u XVIII stoljeće* u: Radovi Arhiva Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, sv. 2, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1973., 111–129.

Slika 43. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimio Jovan Kliska, 2016.)

Kat. 44.

Vrapče, (župa sv. Barbare - Vrapče), župna crkva sv. Barbare

Glavni oltar

1702. – 1703.

Retabl i ornamentika djelo su radionice nasljednika Ivana Komersteinera

Opis oltara

U središtu dvokatnog retabla smještena je oltarna pala s prikazom titulara koju flankiraju po dvije niše sa svake strane, međusobno odvojene istaknutim tordiranim stupovima. U nišama koje rube palu nalaze se skulpture ugarskih kraljeva iz dinastije Arpadovića, sv. Stjepana i sv. Ladislava, a u rubnim nišama su skulpture sv. Kazimira i sv. Mirka (Emerika). Razdijelno gređe na sredini prekida grb naručitelja, kanonika Ivana Znike, kojeg drže dva lebdeća anđelčića. Drugi kat ponavlja u umanjenom mjerilu raspored prvog. U centru se nalazi slika s prikazom Uznesenja Marijina koju rube četiri skulpture svetica bez atributa, a još se dvije svetice nalaze na rubovima gređa na postamentima dekoriranim ovalnim kartušama koje uokviruju akantove grane.⁶⁶ Oltar je zaključen raskinutim trokutastim zabatom na čijim segmentima sjede anđelčići. U središtu je smješten kip Krista Spasitelja kojeg prate sv. Ivan Krstitelj i sv. Ivan Evanđelist. Postamenti skulptura su ukrašeni akantovim listovima. U zoni predele naslikan je dvojno riješen prizor Navještenja⁶⁷.

Ornamentika

Akant

Motivi

Simetrično položene vitice, „S- vitice“, „U-vitice“, krilate anđeoske glavice, grb između dva *putta* i vitica akanta

Literatura

Gašparović, Ljerka, *O aktivnosti Ivana Komersteinera u Hrvatskoj* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 18–19, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1975./1976., Sanja Cvetnić, *Ikonografija nakon Tridentskog sabora i hrvatska likovna baština*, FF press, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Zagreb, 2007.

⁶⁶ Riječ je o sv. Katarini, Doroteji, Uršuli, Apoloniji i Agnezi. Vidi: Ljerka Gašparović, *nav. dj.*, 1975. – 1976., str. 80.

⁶⁷ Vidi: Sanja Cvetnić, *Ikonografija nakon Tridentskog sabora i hrvatska likovna baština*, FF press, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Zagreb, 2007., str. 102. Autorica piše o podrijetlu dvojno riješenog prizora Navještenja koje se kod nas već ranije javlja na vratnicama oltara sv. Kristofora (1692.), sada samostalno izloženima u sakristiji zagrebačke katedrale.

Slika 44. (Izvor: Fototeka HRZ-a., snimio Jovan Kliska, 2009.)

Kat. 45.

Vrapče, (župa sv. Barbare - Vrapče), župna crkva sv. Barbare

Oltar Bezgrešnog začeća BDM

1702. – 1703.

Retabl i ornamentika djelo su radionice nasljednika Ivana Komersteinera (Mihaela Komersteinera)

Opis oltara

U središtu dvokatnog retabla, između dva istaknuta tordirana stupa, smještena je oltarna pala s prikazom „Imaculate“. Centralni dio rube niše sa skulpturama sv. Katarine i sv. Margarete.

Drugi kat je manjih dimenzija, a oltarnu palu s prikazom sv. Josipa rube sv. Martin, prikazan kao biskup uz čije se noge nalazi guska, i sv. Pavao (?). Oltar zaključuje sv. Juraj koji kopljem probada zmaja pod njegovim nogama a skulptura je smještena na postamentu s kartušom koju rube akantovi listovi.

Ornamentika

Akant

Motivi

Razni tipovi akantovih vitica, akantove rozete, krilate andeoske glavice, ovalna kartuša dekorirana akantovim listovima

Literatura

Gašparović, Ljerka, *O aktivnosti Ivana Komersteinera u Hrvatskoj* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 18–19, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1975./1976.

Slika 45. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimio Jovan Kliska, 2009.)

Kat. 46.

Vrapče, (župa sv. Barbare - Vrapče) župna crkva sv. Barbare

Oltar četrnaest svetih pomoćnika

1703.

Retabl i ornamentika pripisani su radionici nasljednika Ivana Komersteinera; mogući autor ornamentike Laurentius Czvetl (?)

Natpis

POSTHUMUS SUREXI EXPENSIS ADM(ODUM) R(EVERE)NDI D(OMI)NI / NICOLAI JURINICH ARCHIDIACONI GORICENSIS / ET CANONICI ZAGRABIENSIS DICAT[US] / QUATORDECIM AUXILIATORUM ID EST S(ANCTI) BLASII, / DIONISII, ERASMI, PANTALEONIS, VITI, GEORGII, / CYRIACI, CHRISTOPHORI, ACHATII, EUSTACHII, /AE[GI]DII, BARBARAE, CATHARINAE, ET MARGARITAE / MDCCIII⁶⁸

Opis oltara

Oltar je podignut 1703. godine sredstvima koja je Nikola Jurinić, gorički arhiđakon i kanonik zagrebački posthumno namjenio toj svrsi. U središtu dvokatnog retabla smještena je oltarna pala s prikazom titulara koju flankiraju istaknuti tordirani stupovi na koje se nastavljaju niše sa skulpturama svetog Petra i Pavla. Drugi kat je manjih dimenzija, a oltarnu palu s prikazom sv. Matije, smještenu između tordiranih stupova, rube sv. Antun Padovanski i sv. Franjo Ksaverski (?). Na postamentu koji zaključuje oltar prikazan je svetac u biskupskoj odori.

Ornamentika

Akant

Motivi

Razni tipovi akantovih vitica, rozete između četiri akantova lista, ovalne kartuše ušiljenih vrhova dekorirane akantovim listovima, festoni od voće i lišća, krilate andeoske glavice

Literatura

Gašparović, Ljerka, *O aktivnosti Ivana Komersteinera u Hrvatskoj* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 18–19, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1975./1976.

⁶⁸ Podignut sam kao posmrće sredstvima prečasnoga gospodina Nikole Jurinića, arhiđakona goričkog i kanonika zagrebačkog, na čest četrnaest pomoćnika, to jest svetog Blaža, Dionizija, Erazma, Panteleona, Vida, Jurja, Cirijaka, Kristofora, Akacija, Eustahija, Egidija, Barbare, Katarine i Margarete, 1703. (Tanskripcija i prijevod: dr.sc. Irena Bratičević). Usp. Ljerka Gašparović, *nav. dj.*, 1975. – 1976., str. 82.

Slika 46. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimio Jovan Kliska, 2009.)

Kat. 47.

Samobor/Taborec, (župa sv. Anastazije - Samobor), kapela sv. Mihalja

Glavni oltar

1706.

Retabl i ornamentika djelo su radionice nasljednika Ivana Komersteinera

Natpis

AD MAOREM DEI GLORIAM, B(EATI)SSIMAE V(IRGINIS) MARIAE / HONOREM,
S(ANCTI) MICHAELIS ARCHANGELI VENERATION/EM ARAM HANC A(DMODVM)
R(EVERENDVS) D(OMINVS) JOANNES WGRINOVICH / ECCLESIAE
S(ANCTISSIMAE) TRINITATIS SUB OKICH FUNDATAE / PAROCHUS EXPENSIS
PROPRIIS / E(RIGERE) F(ECIT) A(NNO) D(OMI)NI 1700.⁶⁹

Opis oltara

Konstrukcija dvokatnog retabla se izdvaja među onodobnom produkcijom kolonadama od sedam stupova koje flankiraju oltarne slike i stupnjевito prodiru u prostor. Prvi i zadnji stup su tordirani, dok su ostali ravni. Prvi kat dekoriraju raskošna akantova oltara krila. Na ukošenom dijelu predele, ispod stupova, nalazimo po dvije kartuše koje su obrubljene listovima akanta, a u centralnom uvučenom dijelu, ispod slike, nalazi se kartuša s obnovljenim votivnim natpisom.

Ornamentika

Akant

Motivi

Akantove vitice, kartuše obrubljene listovima akanta, hibridno biće komponirano od dječe glave i akantova lista

Literatura

Vjekoslav Noršić, *Povijest župe sv. Anastazije u Samoboru*, Zagreb: Tkalčić, 2005.

Gašparović, Ljerka, *O aktivnosti Ivana Komersteinera u Hrvatskoj* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 18–19, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1975./1976.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

⁶⁹ Obnovljena godina nastanka oltara na predeli (1700.) ne podudara se s 1706. godinom koju je u transkripciji natpisa s predele navela Ljerka Gašparević te koju spominju Doris Baričević i Vjekoslav Noršić. Vidi, Ljerka Gašparović, *nav. dj.*, 1975. – 1976., str. 84., Baričević, *nav. dj.* 2008., str. 74., Vjekoslav Noršić, *Povijest župe sv. Anastazije u Samoboru*, Zagreb: Tkalčić, 2005., 297-98. Treba još dodati da je prema riječima Doris Baričević fundamentalna vizitacija iz 1706. g. izgubljena, a prva vizitacija u kojoj se spominje novi oltar je iz 1709. godine. NAZ, 1709 (53/IX,5). Prijevod: Na veću slavu Božju, na čast Blažene Djevice Marije, na poštovanje svetoga arkandela Mihaela ovaj je oltar o vlastitom trošku dao podići prečasni gospodin Ivan Vugrinović, župnik crkve Presvetoga Trojstva pod Okićem godine Gospodnje 1700. Transkripcija i prijevod: dr.sc. Irena Bratičević

Slika 47. (Izvor: Fototeka KO Zagreb, snimila Martina Ožanić.)

Kat. 48.

Svetice, (župa Svetice), župna crkva Rođenja Bl. Dj. Marije

Oltar sv. Ćirila i Metoda

1707. (?)

Retabl i ornamentika djelo su pavlinske radionice; mogući autor Laurentius Czvetl (?)

Opis oltara

U središtu oba kata retabla se nalazi lučno zaključena oltarna pala koju flankira skupina od dva ravna i jednog tordiranog stupa. Između stupova su smještene skulpture svetaca. Drugi kat u smanjenom mjerilu ponavlja raspored prvog. Višestruko lomljeno gređe nosi fragmente segmentnog zabata. Na vrhu oltara nalazi se skulptura sv. Nikole koja je smještena između položenih vitica akanta. Sadašnja oltarna pala prikazuje sv. Ćirila i Metoda, ali izgleda da je oltar izvorno bio posvećen pavlinskim svecima pustinjacima, Pavlu iz Tebe i Antunu Opatu.⁷⁰ Na katu oltara uz sliku s prikazom Poklonstva kraljeva stoje skulpture sv. Katarine i sv. Doroteje s lijeve te sv. Barbare i sv. Lucije s desne strane.

Ornamentika

Akant

Motivi

Prepleti akantovih vitica, rozete na križištu četiri lista akanta, ovalne kartuše ušiljenih vrhova obrubljene viticama akanta sa sponom, festoni voća (jabuke, paprike, tikve, grožđe i pinije), festoni voća obješeni o traku, krilate andeoske glavice, vase s cvijećem.

Literatura

Baričević, Doris, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

Baričević, Doris, *Svetice i problem pavlinskog kiparstva na prijelazu XVII u XVIII stoljeće* u: Radovi Arhiva Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, sv. 2, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1973.

⁷⁰Baričević, Doris: *Pavlinski kipari i drvorezbari u Sveticama*, KAJ god. X, br. 9-10, 1977, 50.

Slika 48. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimio Jovan Kliska, 2016.)

Kat. 49.

Jasenovac, (župa Jasenovac), župna crkva sv. Nikole

Glavni oltar

1714.

Retabl i ornamentika djelo su pavlinske radionice; mogući autor Laurentius Czvetl (?)

Opis oltara

Monumentalni trokatni retabl ispunjava cijelu apsidu, a jednostavna konstrukcija mu daje prozračnost i lakoću. Središnje niše s oltarnim palama pripadaju najdubljem prostornom planu, a flankiraju ih po dvije bočne (ukošena i ravna) smještene između tri ravna stupa koji nose ravno gređe s fragmentima segmentnih zabata. Pravilni četvrtasti oblici bočnih niša kao i retabla u cjelini omekšani su dekoracijom od akantova lišća.

Ornamentika

Akant

Motivi

Zrcalno simetrične vitice povezane sponom ili prepletima, dva tipa ovalnih kartuša ušiljenih vrhova koje su obrubljene akantovim viticama, dva tipa voćnih buketa, vase.

Literatura

Baričević, Doris, *Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. stoljeća s područja kotara Sisak* u: Miroslav Karšulin (ur.), *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 72, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1968.

Slika 49. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimio Jovan Kliska, 2012.)

Kat. 50

Močile, (župa Močile - Koprivnica), župna crkva Uznesenja Bl. Dj. Marije

Glavni oltar

1714. ⁷¹ (?)

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Opis oltara

Dvokatni retabl s ophodima zauzima cijelu visinu i širinu svetišta. U centru donjeg kata nalazi se oltarna pala s prizorom krunjenja Bogorodice koja drži Isusa stoeći na polumjesecu. Rube je po dva stupa koji su dijagonalno istaknuti prema naprijed i u čijem su interkolumniju smještene svetačke skulpture. Još se dvije skulpture nalaze na lukovima ophoda. Drugi kat oltara jednako je zamišljen, u središtu se nalazi oltarna pala s prizorom uskrsnuća Isusa Krista koju rube po dva stupa sa svetačkim skulpturama u interkolumniju. Par skulptura smješten je i neposredno uz oltarnu palu, a oltar zaključuje kip uskrslog Krista na postamentu.

Ornamentika

Akant s vrpcem

Motivi

Povijene vitice akanta, cvjetovi, akantove rozete, viseće cvjetne grane

Literatura

Lentić-Kugli, Ivy, *Zavjetna crkva B. D. Marije u Močilima kraj Koprivnice – historijat i inventar* u: *Radovi IPU* 9 Zagreb: 1985. (29-35)

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

⁷¹ Ivy Lentić-Kugli, *Zavjetna crkva B. D. Marije u Močilima kraj Koprivnice – historijat i inventar*, *Radovi IPU* 9/85 (29-35) 29., prema: Rudolf Horvat: *Koprivničke crkve i kapele, Hrvatska prošlost*, Zagreb, 4, 1943., 42. ; Doris Baričević navodi godinu 1716. Doris Baričević, *nav. dj.*, 2008., str. 155.

Slika 50. (Izvor: Fototeka IPU)

Kat. 51.

Remete, (župa Remete), župna crkva Uznesenja Bl. Dj. Marije (do 1786. g. samostanska pavlinska crkva)

Bočni oltar sv. Donata

oko 1716.

Retabl i ornamentika djelo su pavlinske radionice

Natpis

SANCTE DONATE MARTYR ORA PRONOBI ut LIBEREMVR/a FVLCVRE FVLMINE
et TEMPESTATE 1716.

Opis oltara

Jednokatni oltar tipa edikule sa segmentnim zabatom ima istaknute rubne dijelove. Stupovi rube lučno zaključenu oltarnu palu s prikazom titulara. Između obrata predele te između istaknutih fragmenata segmentnog zabata smješteni su prikazi svetaca u ovalnom ornamentiranom okviru.

Ornamentika

Akant s vrpcem

Motivi

Prepleti dvije „S“ vitice čiji su vršci obuhvaćeni sponom, rozete na križištu četiri lista akanta, pavlinski tip oltarnih krila, položena vitica sa suncokretovim cvijetom u sredini, kombinacija vrpce i akantovog lista kao dekoracija ovalnih okvira i kao dekoracija prostora između luka oltarne pale i arhitekture oltara

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 51. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2014.)

Kat. 52.

Remete, (župa Remete), župna crkva Uznesenja Bl. Dj. Marije (do 1786. g. samostanska pavljinska crkva)

Bočni oltar sv. Josipa

oko 1716.

Retabl i ornamentika djelo su pavljinske radionice

Opis oltara

Jednokatni oltar tipa edikule sa segmentnim zabatom ima istaknute rubne dijelove. Stupovi rube lučno zaključenu oltarnu palu s prikazom titulara. Između obrata predele te između istaknutih fragmenata segmentnog zabata smješteni su prikazi svetaca u ovalnom ornamentiranom okviru.

Ornamentika

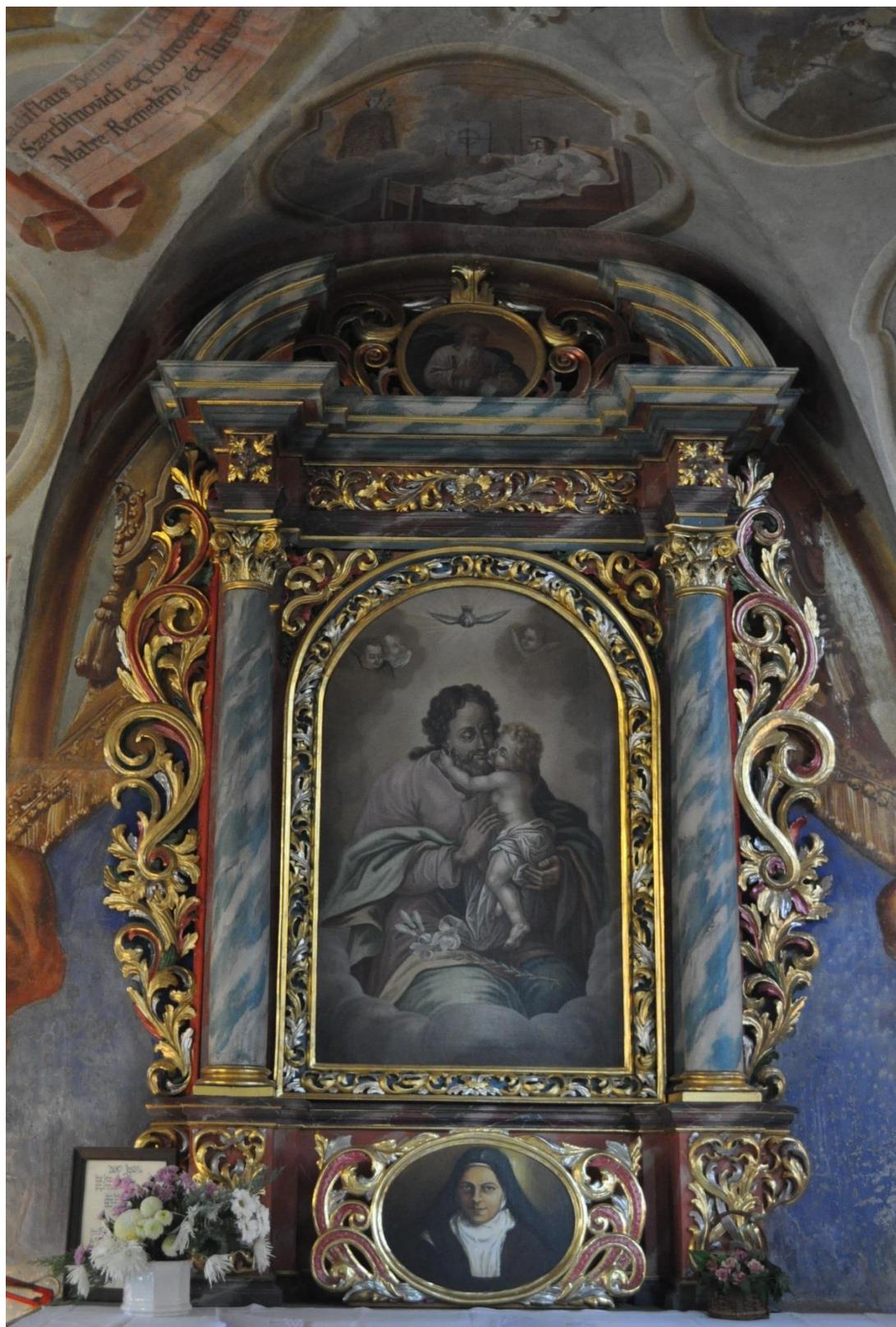
Akant s vrpcem

Motivi

Prepleti dvije „S“ vitice čiji su vršci obuhvaćeni sponom, pavljinski tip oltarnih krila, položena vitica sa suncokretovim cvijetom u sredini, kombinacija vrpce i akantovog lista kao dekoracija ovalnih okvira i kao dekoracija prostora između luka oltarne pale i arhitekture oltara

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 52. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2014.)

Kat. 53.

Jezero Klanječko, (župa Veliko Trgovišće), kapela sv. Juraja

Desni bočni oltar Majke Božije

1719.

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Natpis

ILLMUS DOMINUS EMERICUS GEORGIUS ERDODY DE MONYOROKEREK MONTIS
CLAUDY ET COMMITATUS VARASDINENSIS COMES PERPETUS SACRAE
CEASAREAE REGIAE CATHOLICAE QUE MAIESTATIS ACTUALIS COLONELUS
PRAESIDIORUM KOSTANICZAE AC IECZONOVECZ ET CONFINIOR BANALIUM
SUPREMUS COMMENDANS, NEC NON PRAESIDIIS LETHOVANICENSIS REGNI
CRAIJE VICE CAPETANUS⁷²
AD MAIOREM PERPETUAM TUAE SANCTISSIMAE GENITRICIS CULTUM ET
EIUSDEM VENERATIONEM PROCREANDAM PRAESENS PIA ARA E FUNDAMENTO
PER ME INFRA NOMINATUM FAMILUM ERECTA EST, UT VERE ORANTES
EXAUDIANTUR PER AMOREM ET INTERCESSIONEM HUIUS GLORIOSISSIMAE
PIISSIMAE MIRACULOSAE NEC NON IMMACULATAE DEI GENETRICIS ET
DOMINUS JESUS AUGUSTISSIMAM DOMUM AUSTRIACAM CLEMENTER
MULTPLICARE, PATERNEQUE PROTEGERE REGNUM CROATIAE,
MISERICORDITER CONSERVARE VIVOS FAMIL(IARUM) ERDODY AC PALFY
LONGAEVA VITA SANE CUSTODIRE, DEFUNCTOS AUTEM PURGATORII POENA
BENIGNE ABSOLVERE DIGNETUR. ME MEAMQUE HIC APOSITAM INTENTIONEM
OMNIBUS ORANTIBUS IN HUMILITE RECOMMENDO, ANNO 1719.⁷³

Opis oltara

Konstrukciju retabla definiraju snažne akantove vitice i listovi koji uokviruju plitku nišu sa skulpturom okrunjene Bogorodice s Djetetom iznad koje je tondo s prikazom raspetog Krista. Oltar zaključuje skulptura arhanđela Mihovila s mačem i vagom, okružena zrakama. Na oltaru

⁷² Usp. Doris Baričević, Pregled spomenika drvorezbarstva i skulpture 17. i 18. st. u najzapadnijem dijelu Hrvatskog zagorja u: Ljetopis JAZU knjiga 73, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1969., str. 470.

⁷³ Usp. Lelja Dobronić, *Veliko Trgovišće, Župa Majke Božje od Sedam Žalosti, nekad Župa Sv. Jurja ob Jezeru*. Veliko Trgovišće: Župa Veliko Trgovišće, 1997., 14-19 Autorica donosi prijepis i prijevod gornjeg dijela natpisa: Na što veće trajno poštovanje Tvoje presvete Roditeljice i za povećanje njezinog štovanja ovaj sveti oltar postavio sam ja niže potpisani sluga, da istinski molitelji budu uslišani zagovorom preslavne presvete čudotvorne neokaljane Majke Božje da se Gospodin Isus udostoji umnožiti uzvišeni austrijski dom (dinastiju), očinski zaštićivati Kraljevinu Hrvatsku, milostivo čuvati žive (članove) porodica Erdödy i Palfy, a pokojne dobrostivo riješiti kazne čistilišta. Sebe i svoju ovdje iznesenu nakanu u poniznosti preporučam svim moliteljima, godine 1719.

se nekad bile skulpture sv. Ivana Nepomuka i sv. Roka te četiri andeoske skulpture koje su još vidljive na fotografiji iz Schneiderovog fotoarhiva. Doris Baričević navodi i opis vizitatora Adama Stepanića iz 1739. godine iz kojeg se vidi da je oltar imao više skulptura⁷⁴.

Ornamentika

Akant

Motivi

Akantove grane i listovi

Literatura

Doris Baričević, *Pregled spomenika drvorezbarstva i skulpture 17. i 18. st. u najzapadnijem dijelu Hrvatskog zagorja* u: *Ljetopis JAZU* knjiga 73, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1969.

Lelja Dobronić, *Veliko Trgovišće, Župa Majke Božje od Sedam Žalosti, nekad Župa Sv. Jurja ob Jezeru*. Veliko Trgovišće: Župa Veliko Trgovišće, 1997.

⁷⁴ Doris Baričević, *Pregled spomenika drvorezbarstva i skulpture 17. i 18. st. u najzapadnijem dijelu Hrvatskog zagorja* u: *Ljetopis JAZU* knjiga 73, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1969., str. 470.

Slika 53. (Izvor: Fototeka KO Zagreb)

Kat. 54.

Vinično, (župa Visoko), kapela sv. Marije Magdalene

Oltar sv. Marije Magdalene

oko 1720.

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Kiparski rad djelo je Ivana Pittnera

Opis oltara

Jednostavni i pomalo rustični oltar sastoji se od predele, središnjeg dijela i atike. Lučno zaključena oltarna pala s prikazom svetice ispunjava središnji dio oltara. Flankiraju je u prostor izbačeni stupovi uz koje su smještene skulpture svetih Petra i Pavla. U njihovim oblikovnim značajkama D. Baričević prepoznaje rad Ivana Pittnera. Atiku čini horizontalno položena slika s prikazom sv. Juraja smještena među brojnim okruglastim oblačićima s anđeoskim glavicama. Na istaknutim dijelovima završnog vijenca smještene su dvije svetačke skulpture.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament

Motivi

Široka vrpca s akantom, akantove rozete, kratke „S-volute“ sačinjene od vrpce i akanta

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 54. (Izvor: Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008., str. 139.)

Kat. 55.

Remetinec, (župa Remetinec), župna crkva Bl. Dj. Marije Kraljice Sv. Krunice

Oltar sv. Križa

oko 1720.

Retabl je djelo neznanog autora

Kiparski rad (i ornamentika?) djelo su Claudiusa Kautza

Opis oltara

Središnji, ravni dio oltarne stijene ispunja oltarna pala na kojoj je prikazno Kristovo raspeće. Okvir pale je dekoriran nizom uspravnih akantovih listova. Bočni dijelovi oltara, odnosno skulpture svete Marije Magdalene i sv. Ivana Evanđelista smještene između tordiranog i ravnog stupa, izbačeni su prema naprijed. Na atici oltara je tondo s prikazom Duha Svetoga u liku bijele golubice obrubljen s gornje strane dekorativnom girlandom od cvijeća i voća te malim viticama meko uvijenih akantovih listova.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament

Motivi

Vraca s akantom, niz vertikalnih akantovih listova, mala vitica s uvijenim akantovim listovima, lepezaste školjke, girlanda od cvijeća i voća.

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 55. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2010.)

Kat. 56.

**Križevci, (župa Blažene Djevice Marije Žalosne i Svetoga Marka Križevčanina- Križevci),
župna crkva Majke Božje Koruške**

Lijevi bočni oltar svetih Triju Kraljeva

nakon 1720.

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora (vjerojatno domaća radionica)

Opis oltara

Oltar je komponiran od dvije superponirane oltarne pale kvadratnog i ovalnog formata s temama Krunjenja Bogorodice i Navještenja. One su uokvirene i povezane u cjelinu raskošnim ornamentalnim okvirom sačinjenim od gustog tkanja višestruko uvijene vrpce i okruglasto povijenih vitica akanta.

Ornamentika

Akant s vrpcem

Literatura

AA.VV. *Umjetnička topografija Hrvatske, Križevci, grad i okolica*, (ur.) Žarko Domljan, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, 1993.

Slika 56. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2010.)

Kat. 57.

Križevci (župa Blažene Djevice Marije Žalosne i Svetoga Marka Križevčanina- Križevci),

župna crkva Majke Božje Koruške

Desni bočni oltar Presvetog Trojstva

nakon 1720.

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora (vjerojatno domaća radionica)

Opis oltara

Oltar je komponiran od dvije superponirane oltarne pale kvadratnog i ovalnog formata s prizorima Poklonstva kraljeva i Pohođenja koje su uokvirene i povezane u cjelinu raskošnim ornamentalnim okvirom sačinjenim od gustog tkanja višestruko uvijene vrpce i okruglasto povijenih vitica akanta.

Ornamentika

Akant s vrpcem

Literatura

AA.VV. *Umjetnička topografija Hrvatske, Križevci, grad i okolica*, (ur.) Žarko Domljan,

Zagreb: Institut za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, 1993.

Slika 57. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2010.)

Kat. 58.

Radoboj, (župa Radoboj), župna crkva Presvetog Trojstva

Bočni oltar sv. Marije

1721.

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Opis oltara

Godine 1721. crkvi je s desne strane bila prigrađena kapele u koju je zaslugom grofa Petra Keglevića postavljen novi oltar posvećen Bl.Dj. Mariji⁷⁵. U središtu jednokatnog, u širinu razvijenog retabla, smještena je nova skulptura Bogorodice s Djetetom u lučno zaključenoj niši s krilatom anđeoskom glavicom u vrhu. Bočni dijelovi retabla su ukošeni a rube ih ravni i tordirani stup omotani viticama vinove loze u čijem se interkolumniju nalaze skulpture raskošno odjevene sv. Marije Magdalene i sv. Elizabete s prosjakom. Između fragmenata segmentnog zabata diže se dekorativna trokutasta konstrukcija sačinjena od oblaka u čijoj se prozračnoj sredini, među zrakama svjetlosti, nalazi golubica Duha Svetoga. Četiri anđeoske glavice raspoređene su po oblačićima, dok jedna vjerojatno nedostaje. Dva anđela adoranta lebde iznad središnje niše, a dva manja anđela lučonoše dekoriraju njen ukrasni okvir.

Ornamentika

Akant s vrpcem

Motivi

Akantove rozete, „S-vitice“ s ukomponiranim vrpcem

Literatura

Baričević, Doris, *Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. st. u središnjem dijelu Hrvatskog zagorja* u: Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 78, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1978.

⁷⁵ Doris Baričević, Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. st. u središnjem dijelu Hrvatskog Zagorja, Poseban otisak iz Ljetopisa Jazu, Knjiga 78., 598.; Usp. Vis. can. 1721, knj. 21/III

Slika 58. (Izvor: Fototeka IPU)

Kat. 59.

Durđevac, (župa Đurđevac), kapela sv. Rozalije

Glavni oltar

oko 1725.⁷⁶

Retabl i ornamentika djelo su neznanog pokrajinskog kipara (krug Stjepana Severina iz Križevaca?)

Opis oltara

Jednokatni jednostavno koncipirani retabl s naglašenom ornamentikom razvija se u širinu.

Oltarnu palu s prikazom smrti sv. Rozalije flankiraju skulpture sv. Lucije i nepoznate svetice postavljene ispred ukošene oltarne stijenke uz istaknute stupove nosače. Gornji dio oltara je izrazito bogato ornamentiran, pozadina za prizor Raspeća koji zaključuje oltar satkana je od gustih, vertikalno postavljenih prepleta vrpce i akanta koji su obogaćeni rozetama, kruškama i grozdovima euharistijskog grožđa.

Ornamentika

Akant s vrpcem

Motivi

Raznovrsni prepleti akantove vitice i vrpce, razni tipovi rozeta, kruške, grozdovi grožđa.

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

⁷⁶ Doris Baričević, *nav.dj.*, 2008., str.182.

Slika 59. (Izvor: Fototeka IPU)

Kat. 60.

Lijevi Štefanki, (župa Pokupsko), kapela sv. Jurja

Glavni oltar

1725.

Retabl, plastika i ornamentika djelo su neznanog autora (pučka umjetnost)

Natpis

HANC ARAM COMVNITAS STEPAN CVRA ...ANNO 172(7)5.....

ANNO

Opis oltara

Dvokatni retabl u središtu donjeg dijela ima oltarnu palu s prikazom titulara koju rube po dva istaknuta stupa u čijem se interkolumniju nalaze skulpture svetaca. Na istaknutim rubnim dijelovima razdijelnog vijenca smještene su dvije okrunjene svetice u velikaškoj odjeći. U središtu drugog kata je između dva stupa smješten tondo s prikazom Majke Božje Loretske koju krune dva anđela. Oltar zaključuje skulptura uskrslog Krista između dvije plamteće urne smještene na rubnim dijelovima zaključnog vijenca. Rubove drugog kata definira snažna volutna kopča profiliranih rubova i izbrazdane unutrašnjosti.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament

Motivi

Rog obilja, preplet vrpce i akanta, akantove rozete i vitice, volutna kopča, plamene urne.

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 60. (Izvor: Fototeka IPU)

Kat. 61.

Varaždin, Franjevačka crkva sv. Ivana Krstitelja

Oltar sv. Franje Asiškog

1725.⁷⁷

Retabl, ornamentika i plastika djelo su neznanog umjetnika (štajerski kulturni kug)

Opis oltara

U središtu dvodjelnog retabla je niša sa skulpturom titulara, sv. Franjom Asiškim. Rube je u prostor stupnjevito izbačeni bočni dijelovi oltara sačinjeni od ravnog i tordiranog stupa između kojih su smještene svetačke skulpture. Istureni rubni obrati snažno profiliranog razdjelnog vijenca naglašeni ušiljenim vrškovima nose okomito postavljene fragmente zabata na kojima sjede anđeli raširenih ruku. Između njih je smještena uska i visoka, lučno zaključena atika čiji segmentni zaključak nose dvije volutne kopče koje se lome pod šiljastim kutem u donjem dijelu.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament

Motivi

Vertikalni niz koji počinje cvjetom suncokreta iz kojeg se spuštaju zvonoliki cvjetovi, kratka bordura od lambrekena s kičankom, ornamentalni niz sačinjen od tanke, valovite vrpce i uspravnih listova akanta, vrpčasti prepleti ispunjeni mrežom sa zbijenim okruglastim perforacijama ukrašeni akantovim listovima i rozetama, vrpčasti prepleti ukrašeni akantovim listovima i rozetama, vase s cvijećem.

Literatura

Cvekan, Paškal, *Djelovanje franjevaca u Varaždinu. Povijesno-kulturni prikaz sedamsto godišnje prisutnosti Franjevaca u gradu Varaždinu*, Varaždin: 1978.

⁷⁷ Paškal Cvekan, Djelovanje franjevaca u Varaždinu. Povijesno-kulturni prikaz sedamsto godišnje prisutnosti Franjevaca u gradu Varaždinu, Varaždin: 1978., str.78.

Slika 61. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2010.)

Kat. 62.

Remetinec, (župa Remetinec), župna crkva Bl. Dj. Marije Kraljice Sv. Krunice

Oltar Sv. Franje Asiškog

oko 1725.

Retabl je djelo neznanog autora

Kiparski rad (i ornamentika?) djelo su Ivana Pittnera

Opis oltara

Središnji, ravni dio oltarne stijene ispunja oltarna pala na kojoj je prikazan sv. Franjo Asiški – *Fons vitae*. Rubni dijelovi oltara (tordirani i ravniti stupovi s postamentima u zoni predele i rubnim fragmentima lomljjenog vijenca) izbačeni su prema naprijed. Između stupova su smješteni sveci franjevačkog reda sv. Ivan Kapistran i sv. Bernardin Sijenski. Na atici oltara je tondo s prikazom serafa u ukrasnom okviru satkanom od lisnog vijenca. Girlande s voćkama i lišćem nalaze se s gornje strane slike, a dva cvijeta suncokreta s njezine donje strane.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament

Motivi

Vrpcu s akantom, akantove rozete, lepezaste školjke, suncokretov cvijet, voćna girlanda, cvijet suncokreta.

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 62. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2010.)

Kat. 63.

Klupci, (župa Sveti Križ Začretje), kapela Bl. Dj. Marije

Glavni oltar

1726.

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Opis oltara

Konkavno postavljena oltarna stijena jednokatnog retabla rubnim dijelovima prodire u prostor. Središnju nišu sa skulpturom Bogorodice rube po dva stupa u čijem se interkolumniju nalaze skulpture svete Katarine i svete Barbare. Oltar zaključuje dopojasna skulptura Boga Oca⁷⁸ koja se uzdiže iznad oblaka, a rube je dvije snažne akantove grane. Klečeće skulpture anđela smještene su na istaknutim rubovima završnog vijenca.

Ornamentika

Akant s vrpcem

Motivi

Akantove grane s vrpcem, akantove „S- vitice“, razni tipovi rozeta

Literatura

Baričević, Doris, *Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. st. u središnjem dijelu Hrvatskog zagorja* u: Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 78, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1978.

⁷⁸ Kip Boga Oca zamijenio je raniju sliku na platnu s prikazom Presvetog Trojstva. Vidi: Doris Baričević, Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. st. u središnjem dijelu Hrvatskog Zagorja, Poseban otisak iz Ljetopisa Jazu, Knjiga 78, 586. ; Vis. can. 1726. i 1729, knj.22/IV

Slika 63. (Izvor: Fototeka IPU)

Kat. 64.

Vukovoj, (župa Klenovnik), kapela sv. Wolfganga

Bočni oltar Bl. Dj. Marije

1674. – 1729.

Kip Marije s Djetetom djelo je Ivana Jakoba Altenbacha

Retabl i ornamentika djelo su Ivana Adama Rosemberga

Natpis

Hanc imaginem F. F. Congregatio S. Wolfgangi

in honorem B.V.M. Nimirum, qui sunt inscripti:

Joannes Jurinecz, Georg Chelig, Michael Pintarich,

Augustinus Pintarich, Gasparus Pintarich,

Nicolaus Pintarich, Michael Jurinecz, Jacobus

Jurinecz, Georgius Chelig, Marcus Cingesar.

1674.⁷⁹

Opis oltara

Oltarna stijena plošnog dvokatnog retabla je ravna, a kompozicija statična, katova jasno odvojenih ravnim vijencem. U središtu oltara, u lučno zaključenoj niši smještena je skulptura Bogorodice s Isusom u ruci koja стоји na oblacima i polumjesecu okružena vijencem stiliziranih oblaka i sunčevih zraka. U desnoj ruci drži žezlo. Skulptura je pripadala starijem oltaru kojeg su 1674. godine dali postaviti članovi Bratovštine sv. Wolfganga. Oko 1729. godine stari je oltar bio zamijenjen sadašnjim koji je potekao iz radionice Ivana Adama Rosembergera, te su uz već postojeću skulpturu Bogorodice postavljene skulpture svete Barbare i Katarine. Rubni dio oltara, definiran izbačenim stupovima koji se oslanjaju na postamente u zoni predele a nose obrate razdijelnog vijenca, isturen je u prostor. Središte drugog kata zauzima slika s prizorom Krštenja Kristova. Rube je u prostor izbačeni tordirani polustupovi koji se protežu između postamenata u zoni predele i obrata greda.

Ornamentika

Akant s vrpcom

Motivi

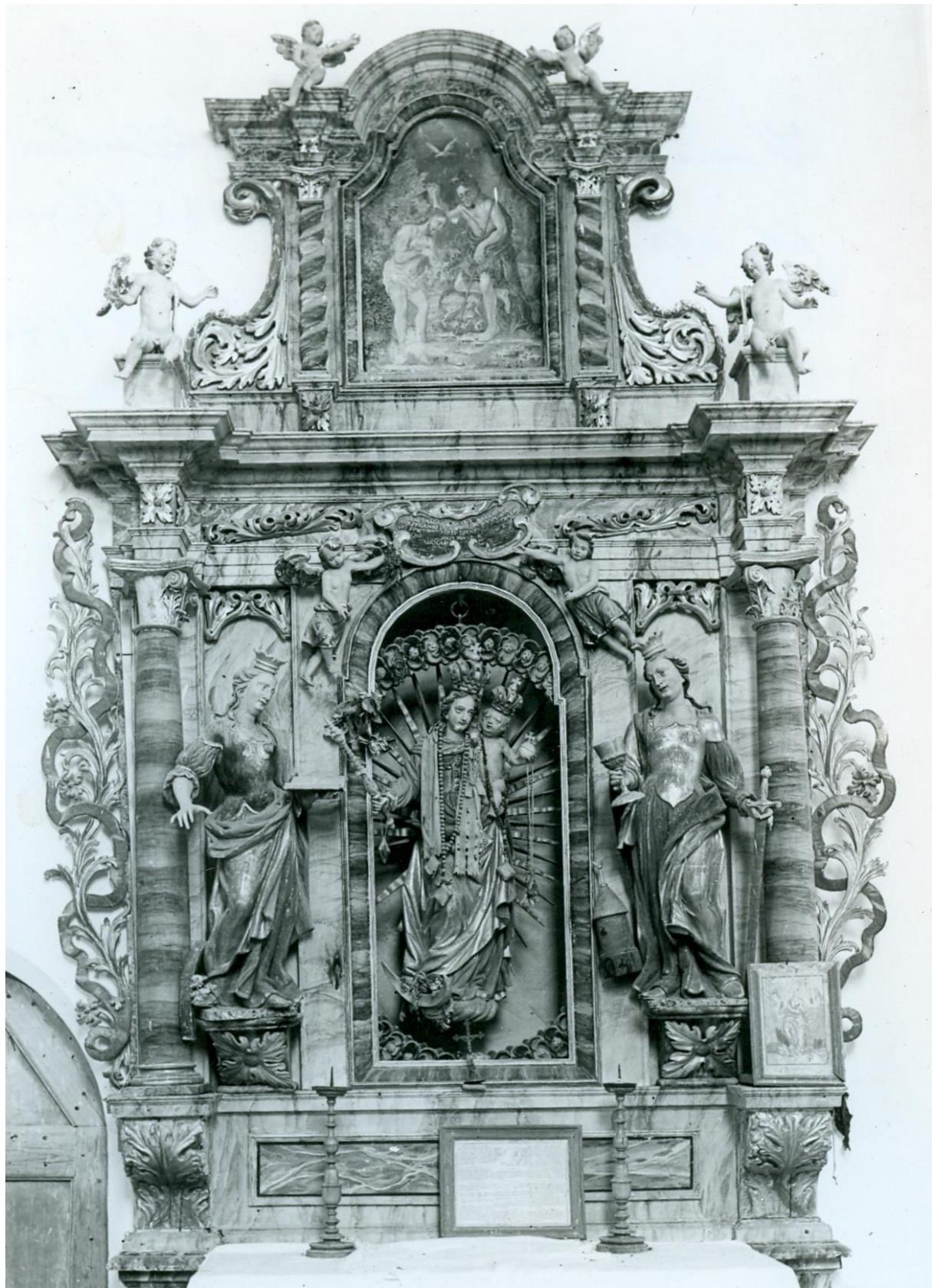
Akant s vrpcom, akantove vitice, rozete i listovi, cvjetovi, simetrično postavljene akantove vitice povezane sponom.

⁷⁹ Usp. Doris Baričević, *nav.dj.*, 1971., str. 539.

Literatura

Doris Baričević, *Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. stoljeća u sjevernom dijelu Hrvatskog zagorja* u: *Ljetopis JAZU*, 75, Zagreb: JAZU, 1971.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 64. (Izvor: Fototeka Doris Baričević)

Kat. 65.

Dubrava, (župa sv. Margarete), župna crkva sv. Margarete

Bočni oltar Majke Božje

oko 1729.⁸⁰

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora (vjerojatno domaća radionica)

Opis oltara

Pravokutna niša sa skulpturom Bogorodice i tondo s prizorom Svetog Trojstva koji je nadvisuje objedinjeni su u cjelinu raskošnim ornamentalnim okvirom sačinjenim od valovite vrpce optočene akantovim viticama. Iznad niše je smještena votivna kartuša i dvije krilate anđeoske glavice. Okvir pravokutne niše dekoriraju snažne akantove vitice tako da unutrašnji ukrasni okvir sačinjen od „čistog“ akanta rubi još jedan, sačinjen od akanta i vrpce.

Ornamentika

Akant s vrpcem

Motivi

Akant s vrpcem, anđeoska glavica.

Literatura:

Josip Buturac, *Vrbovec i okolica 1134-1984*. Vrbovec: Hrvatsko književno društvo Sv. Ćirila i Metoda, 1984.

⁸⁰ Josip Buturac (1984.) navodi kanonsku vizitaciju iz 1729. godine kada se prvi puta ukratko spominju oltari Majke Božje i sv. Ivana Nepomuka (kojemu je 1887. promijenjen titular u sv. Josipa).

Slika 65. (Izvor: Fototeka KO Zagreb)

Kat. 66

Dubrava, (župa sv. Margarete), župna crkva sv. Margarete

Bočni oltar sv. Josipa

oko 1729.⁸¹

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora (vjerojatno domaća radionica)

Opis oltara

Pravokutna niša sa skulpturom sv. Josipa i tondo s prizorom Sveta tri kralja koji je nadvisuje objedinjeni su kao i kod njegovog pandana, oltara Majke Božje, raskošnim ornamentalnim okvirom u skladnu cjelinu. Iznad niše je smještena votivna kartuša i dvije krilate anđeoske glavice. Unutrašnji ukrasni okvir sačinjen od „čistog“ akanta rubi pravokutnu nišu sa skulpturom titulara, a valovita vrpca optočena akantovim viticama koja se penje sve do vrha oltara objedinjuje cjelinu.

Ornamentika

Akant s vrpcem

Motivi

Akant s vrpcem, anđeoska glavica.

Literatura:

Josip Buturac, *Vrbovec i okolica 1134-1984*. Vrbovec: Hrvatsko književno društvo Sv. Ćirila i Metoda, 1984.

⁸¹ Josip Buturac (1984.) navodi kanonsku vizitaciju iz 1729. godine kada se prvi puta ukratko spominju oltari Majke Božje i sv. Ivana Nepomuka (kojemu je 1887. promijenjen titular u sv. Josipa).

Slika 66. (Izvor: Fototeka KO Zagreb)

Kat. 67.

Križevci (župa Blažene Djevice Marije Žalosne i Svetoga Marka Križevčanina), kapela sv.

Marka Križevčanina (ranije sv. Ladislava)

Bočni oltar Bezgrešnog začeća Bl. Dj. Marije

1731.

Retabl, ornamentika i plastika djelo su neznanog domaćeg (križevačkog) autora⁸²

Natpis

ABSQVE NAEVO/ CONCEPTAE/ MARIAE/ DANT OPVS ATQVE/ VOVENT⁸³

Opis oltara

U središtu plošnog retabla, između dva velika stoeća anđela smještena je oltarna pala s prikazom titulara naglašena plitkim baldahinom s lambrekenima. Dvije u čvor vezane zavjese spuštaju se uz sliku. Na završnom vijencu, između dvije skulpture stoećih anđelčića smještena je kartuša s votivnim natpisom koji oltar datira u 1731. godinu.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament

Motivi

Vraca s akantom, akantove rozete, baldahin s lambrekenima.

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

AA.VV. *Umjetnička topografija Hrvatske, Križevci, grad i okolica*, (ur.) Žarko Domljan, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, 1993.

⁸² Doris Baričević, *nav.dj.*, 2008., str.185.

⁸³ Prijevod: „Mariji začetoj bez grijeha prinose rad i zavjete”

Slika 67. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2013.)

Kat. 68.

Križevci, (župa Blažene Djevice Marije Žalosne i Svetoga Marka Križevčanina), kapela sv. Marka Križevčanina (ranije sv. Ladislava)

Bočni oltar sv. Emerika

1731.

Retabl, ornamentika i plastika djelo su neznanog domaćeg (križevačkog) autora⁸⁴

Natpis

DIVI/HVNGARIAE PRIN/CIPIS/EMERICI/EREEXIT PIETAS/HONORI⁸⁵

Opis oltara

U središtu plošnog retabla, između dva velika stojeća anđela smještena je oltarna pala s prikazom titulara naglašena plitkim baldahinom s lambrekenima. Dvije u čvor vezane zavjese spuštaju se uz sliku. Na završnom vijencu, između dva stojeća anđelčića smještena je kartuša s votivnim natpisom koji oltar datira u 1731. godinu.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament

Motivi

Vrpyca s akantom, akantove rozete, baldahin s lambrekenima

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

AA.VV. *Umjetnička topografija Hrvatske, Križevci, grad i okolica*, (ur.) Žarko Domljan, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, 1993.

⁸⁴ Doris Baričević, *nav.dj.*, 2008., str.185.

⁸⁵ Pobožno podignuto na čast svetog Emerika, mađarskoga kraljevića (Prijevod: dr.sc. Irena Bratičević)

Slika 68. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2013.)

Kat. 69.

Klenovnik, (župa Klenovnik), župna crkva Presvetog Trojstva

Glavni oltar

1732.

Kiparski rad i ornamentika djelo su Ivana Adama Rosembergera i njegove radionice

Retabl je djelo neznanog stolara

Natpis

Vt/ DeVs/ trI/VnVs

(Con)serVet/ DraskoVi/ChIanos/ haereDis⁸⁶

Opis oltara

U središtu u širinu razvijenog retabla nalazi se slika Presvetog Trojstva koje kruni Blaženu Djevicu Mariju, a flankiraju je skulpture sv. Ivana Krstitelja i sv. Dizme smještene između uvučenog ravnog i naprijed izbačenog tordiranog stupa. Skulpturama za leđima su plitke, lučno zaključene niše nadvišene lepezastim školjkama naglašenih režnjeva. U središtu drugog kata nalazi se slika sv. Walburge između dva tordirana stupa. Oltar je zaključen velikom, nagnutom lepezastom školjkom perforiranih režnjeva.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament

Motivi

Rog obilja, uska valovita vrpcia, listovi i pupovi akanta, rozete, cvijet suncokreta, letvica s prebačenom draperijom (tri lambrekena), dugovrata ptica s asimetričnim štitom, lepezasta školjka naglašenih, u vrhu perforiranih režnjeva, lepezasta školjka, cvjetovi okruglih latica, vrpčasti prepleti kompaktne unutrašnjosti sa zvjezdastim odnosno okruglastim perforacijama, urne.

Literatura

Doris Baričević, *Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. stoljeća u sjevernom dijelu Hrvatskog zagorja* u: *Ljetopis JAZU*, 75, Zagreb: JAZU, 1971.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

⁸⁶ Prijevod: "Neka trojedini Bog čuva nasljednike Draškovića." Votivni natpis na štitu sadrži glagol *servet* koji kao i *conservet* ima značenje čuvati, štititi. Međutim, u tom slučaju kronogram gubi slovo "C" odnosno umanjuje sa za 100 godina. Vjerojatno ga zato Doris Baričević tanskribira sa *conservet*. Usp. Doris Baričević, *nav.dj.*, 1971., str. 533.

Slika 69. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2009.)

Kat. 70.

Kelemen, (župa Jalžabet), kapela sv. Klementa

Glavni oltar

oko 1733.

Kiparski rad je pripisan Ivanu Pittneru

Ornamentika i retabl su moguće djelo neznanog suradnika radionice I. A. Rosembergera

Opis oltara

U središtu prvog kata smještena je lučno zaključena oltarna pala novijeg datuma koju flankiraju skulpture svetaca smještene između ravnog i tordiranog stupa te s pilastarom za ledjima. U središtu nešto užeg drugog kata je niša sa skulpturom *Immaculate* u glorioli koju prate skulpture dviju svetica. Drugi kat podupiru prelomljene volutne kopče na kojima sjede anđeli a na istaknutim rubovima razdijelnog vijenca smještene su skulpture sv. Ivana Krstitelja i nepoznate svetice.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament

Motivi

Uska valovita vrPCA s listovima i pupovima akanta, rozeta, letvica s prebačenom draperijom (jedan lambreken), letvica, samostalne rozete, vrpčasti prepleti s rozetom u sredini, bordura od lambrekena.

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 70. (Izvor: Fototeka KO Varaždin)

Kat. 71.

Samobor, Franjevačka crkva Marijinog Uznesenja

Bočni oltar sv. Ivana Nepomuka

1733/34.⁸⁷

Retabl i ornamentika djelo su Franjevačke radionice

Autor kipova: Ivo Schweiger⁸⁸

Opis oltara

Oltar je pandan oltaru sv. Tri Kralja od kojeg ga razlikuje samo ikonografski program. U središtu dvokatnog retabla smještena je pala s prikazom titulara, koja je kao i slika na atici s prikazom sv. Ane kako podučava malu Mariju djelo Valentina Metzingera. Uz središnju oltarnu palu smještene su skulpture svete Barbare i svete Apolonije.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament

Motivi

Vitice akanta s vrpcom, bordura od lambrekena, anđeoske herme, volutni pilastri dekorirani zvonolikim cvjetovima i vrpčastim prepletom.

Literatura

Cvekan, Paškal, *Franjevci u Samoboru. Povijesno-kulturni prikaz prisutnosti i djelovanja Franjevaca u Samoboru prigodom 360 godišnjice proglašenja formalnog samostana*, Samobor: vlastita naklada, 1982.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

⁸⁷ Paškal Cvekan, *Franjevci u Samoboru. Povijesno-kulturni prikaz prisutnosti i djelovanja Franjevaca u Samoboru prigodom 360 godišnjice proglašenja formalnog samostana*, Samobor: vlastita naklada, 1982., str.74.

⁸⁸ Doris Baričević, *nav.dj.*, 2008., str.168.

Slika 71. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimila Jasna Leiner, 1993.)

Kat. 72.

Samobor, Franjevačka crkva Marijinog Uznesenja

Bočni oltar sv. Josipa

1733./34.⁸⁹

Retabl i ornamentika djelo su Franjevačke radionice

Autori kipova: Dionizije Hoffer⁹⁰, Ivo Schweiger (atika)⁹¹

Opis oltara

Oltar je po svojoj arhitektonskoj konstrukciji i ornamentici isti kao i njegov pandan, oltar sv. Križa, od kojeg se razlikuje samo po ikonografskom programu. U središtu dvokatnog retabla, između skulptura sv. Andrije i sv. Petra smještena je pala s prikazom titulara. Andeoske herme, tordirani stupovi i dekorirane volutne kopče nose snažno istaknute rubne dijelove bogato profiliranog razdijelnog gređa. Iznad oltarne pale je kartuša s postamentom obrubljena vrpcom oko koje su obavijeni listovi akanta. Pridržavana od dva para anđelčića ta se vrpca pretvara u snažno uvijene volutne kopče koje nose vijenac visoke i uske atike u kojoj je među oblačićima smještena skulptura sv. Ivana Krstitelja.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament

Motivi

Andeoske herme s draperijom i florealnim festonom u donjem dijelu, volutne kopče dekorirane zvonolikim cvjetovima te kombinacijom akantova lista, vrpce i florealnih motiva, kompozicija od rozete i zvonolikih cvjetova

Literatura

Cvekan, Paškal, *Franjevci u Samoboru. Povjesno-kulturni prikaz prisutnosti i djelovanja Franjevaca u Samoboru prigodom 360 godišnjice proglašenja formalnog samostana*, Samobor: vlastita naklada, 1982.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

⁸⁹ Paškal Cvekan, *nav. dj.*, 1982., str.73.

⁹⁰ Doris Baričević, *nav.dj.*, 2008., str.164.

⁹¹ Isto, str. 175.

Slika 72. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimila Jasna Leiner, 1991.)

Kat. 73.

Samobor, Franjevačka crkva Marijinog Uznesenja

Bočni oltar sv. Franje Asiškog

1734.⁹²

Retabl i ornamentika djelo su Franjevačke radionice

Autor kipova: Ivo Schweiger⁹³

Opis oltara

Oltar je kao i njegov pandan, oltar sv. Antuna Padovanskog, donacija biskupa Branjuga čiji se grb dekoriran akantovim listovima nalazi iznad pale s prikazom Stigmatizacije sv. Franje Asiškog, radom Valentina Metzingera. Neznatno ispod grba lebde dva mala anđela čija su dječja tijela i ruke gotovo sasvim istegnuti prema gore kako bi ga u nezgodno izvijenom položaju pridržali. Prikaz titulara kao i obično zauzima središte dvokatnog retabla, a rube ga dva istaknuta ravna stupa uz koje su smještene skulpture franjevačkih svetaca sv. Bernardina Sijenskog i sv. Ivana Kapistrana. Njihovi postamenti u zoni predele izvedeni su kao volutne konzole dekorirane reljefnom vegetabilnom kompozicijom sačinjenom od akantovih listova koji niču iz malih voluta. Snažno razdijelno gređe s istaknutim obratima na rubnim dijelovima dijeli središnji dio retabla od visoke i uske atike u kojoj je među oblačićima i anđeoskim glavicama smještena klečeća skulptura sv. Franje Asiškog. Postament skulpture rube dvije snažne akantove grane sa slabo vidljivom vrpcom. Vijenac atike nose gotovo ravne volutne kopče čiji se rubovi uvijaju u volute, a površina je dekorirana nizom zvonolikih cvjetova. Na donjim uvojima volutnih kopči smjestitli su se anđeli.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament

Motivi

Akantove grane sa slabo vidljivom uplenom vrpcom, vegetabilna kompozicija sačinjena od akantovih listova, niz zvonolikih cvjetova kao ukras volutne kopče koja nosi zaključni vijenac drugog kata

Literatura

Cvekan, Paškal, *Franjevcu u Samoboru. Povijesno-kulturni prikaz prisutnosti i djelovanja*

⁹² Paškal Cvekan, Paškal Cvekan, *nav. dj.*, 1982., str.71.

⁹³ Baričević, Doris, Prilog problematici franjevačkog kiparstva prve polovice 18. st. u sjeverozapadnoj Hrvatskoj u: Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti, 29, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti SR Hrvatske, 1986., str.112.

Franjevaca u Samoboru prigodom 360 godišnjice proglašenja formalnog samostana, Samobor: vlastita naklada, 1982.

Baričević, Doris, *Prilog problematici franjevačkog kiparstva prve polovice 18. st. u sjeverozapadnoj Hrvatskoj* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 29, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti SR Hrvatske, 1986.

Slika 73. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2010.)

Kat. 74

Samobor, Franjevačka crkva Marijinog Uznesenja

Bočni oltar sv. Antuna Padovanskog

1734.⁹⁴

Retabl i ornamentika djelo su Franjevačke radionice

Autor kipova: Dionizije Hoffer⁹⁵

Opis oltara

Oltar je kao i njegov pandan, oltar sv. Franje Asiškog, donacija biskupa Branjuga. Dva retabla razlikuje samo ikonografski program.U središtu dvokatnog retabla smještena je pala s prikazom titulara, djelo Valentina Metzingera, koju rube dva istaknuta ravna stupa.Uz njih su smještene skulpture franjevačkih svetaca Petra od Alkantra s prosjakom i Franje Solanskog, misionara. U središtu visoke i uske atike je među oblačićima i andeoskim glavicama smještena skulptura sv. Paškala.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament

Motivi

Akantove grane sa slabo vidljivom upletenom vrpcem, vegetabilna kompozicija sačinjena od akantovih listova, niz zvonolikih cvjetova kao ukras volutne kopče koja nosi zaključni vijenac drugog kata

Literatura

Cvekan, Paškal, *Franjevci u Samoboru. Povjesno-kulturni prikaz prisutnosti i djelovanja Franjevaca u Samoboru prigodom 360 godišnjice proglašenja formalnog samostana*, Samobor: vlastita naklada, 1982.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

⁹⁴ Paškal Cvekan, *nav. dj.*, 1982., str.69.

⁹⁵ Doris Baričević, *nav.dj.*, 2008., str.164.

Slika 74. (Izvor: snimila Ksenija Škarić, 2010.)

Kat. 75

Samobor, Franjevačka crkva Marijinog Uznesenja

Bočni oltar sv. Tri Kralja

1735.⁹⁶

Retabl i ornamentika djelo su Franjevačke radionice

Autor kipova: Dionizije Hoffer⁹⁷

Opis oltara

Oltar je donacija kanonika Juraja Dumbovića čiji se grb nalazi iznad oltarne pale, smještene u središtu dvokatnog retabla između skulptura svete Lucije i svete Katarine koje natkrivaju mali baldahini. Volutni pilastri na kojima sjede anđelčići definiraju rubni dio retabla. Površina im je dekorirana vertikalnim nizom zvonolikih cvjetova. Bogato profilirano razdijelno gređe s klečećim anđelima na bočnim obratima, dijeli središnji dio retabla od atike na kojoj je smještena slika s prikazom sv. Juraja, koja je kao i središnja pala djelo Valentina Metzingera. Rube je dvije anđeoske herme koje podignutih ruku zajedno s bočno postavljenim volutnim kopčama “nose” obrate gređa. Prostor između gređa i oltarnih pala dekoriraju dva tipa kompozicije sačinjene od vrpce i akanta. Ona uz središnju oltarnu palu sastoje se od donekle geometrizirane vrpce čiji se rubovi uvijaju u volute od kojih je jedna obavijena listom akanta a iz druge se spušta zvonoliki cvijet. Ona na atici sačinjena je od snažnih akantovih listova i slabo vidljive vrpce. Na gređu atike smještена je vertikalno struktuirana dekorativna kompozicija sačinjena od snažnih akantovih vitica opletenih oko vrpce volutnih završetaka i istaknutih rubova. Kompoziciju zaključuje školjka.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament

Motivi

Vitice akanta s vrpcom, bordura od lambrekena, anđeoske herme, volutni pilastri dekorirani zvonolikim cvjetovima i vrpčastim prepletom.

Literatura

Cvekan, Paškal, *Franjevci u Samoboru. Povijesno-kulturni prikaz prisutnosti i djelovanja Franjevaca u Samoboru prigodom 360 godišnjice proglašenja formalnog samostana*, Samobor: vlastita naklada, 1982.

⁹⁶ Isto, str. 169.

⁹⁷ Doris Baričević, *nav.dj.*, 2008., str.164.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 75. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2010.)

Kat. 76.

Samobor, Franjevačka crkva Marijinog Uznesenja

Bočni oltar Sv. Križa⁹⁸

1735.

Retabl i ornamentika djelo su Franjevačke radionice

Autori kipova: Ivo Schweiger⁹⁹, Severin Aschpacher¹⁰⁰

Natpis

DOMINI GEORGII / REESS CANONICI / ZAGRABIENSIS PIE/TAS EXTRVXI¹⁰¹

Opis oltara

U središtu dvokatnog retabla smještena je pala s prikazom titulara, djelo Valentina Metzingera, uz koju su smještene skulpture sv. Bernardina Sijenskog i sv. Petra Alkantarskog. Iznad skulptura su anđeoske herme koje „nose“ gređe što im olakšava draperiju umetnuta iznad glave. Njihov je donji dio sačinjen od teškog cvjetnog festona. Istaknuti tordirani stupovi i volutne kopče čije uvoje omata izduženi list akanta a površinu im dekorira kombinacija vrpce i florealnih motiva čine rubni dio retabla. Gornji rub oltarne pale dekorira rozeta iz koje se spuštaju zvonoliki cvjetovi, a iznad nje je kartuša obrubljena vrpcom u koju su upleteni listovi akanta. Kartuša čini cjelinu s postamentom za skulpturu Uskrslog Krista smještenu među oblačićima u središtu visoke i uske atike. Završni vijenac atike nose snažno uvijene volutne kopče koje pridržavaju četiri anđelčića od kojih su oni donji u karakterističnom istegnutom položaju, dok gornji sjede na volutama. Još dva anđela sjede na rubnim dijelovima gređa.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament

Motivi

Anđeoske herme s draperijom i florealnim festonom u donjem dijelu, volutne kopče dekorirane zvonolikim cvjetovima te kombinacijom akantova lista, vrpce i florealnih motiva, kompozicija od rozete i zvonolikih cvjetova

Literatura

Cvekan, Paškal, *Franjevcu u Samoboru. Povijesno-kulturni prikaz prisutnosti i djelovanja*

⁹⁸ Oltar se ponekad naziva i oltarom Presvetog Trojstva. Vidi: Paškal Cvekan, *nav. dj.*, 1982., str.71.

⁹⁹ Doris Baričević, *nav.dj.*, 2008., str.175.

¹⁰⁰ Isto, str.176.

¹⁰¹ Izgradila sam ja, pobožnost gospodina Jurja Reessa, kanonika zagrebačkog. (Transkripcija i prijevod: dr.sc. Irena Bratičević). Tijekom restauratorskih radova (voditeljica radova bila je Ksenija Šestek Ručević) na kartuši iznad oltarne pale je ispod preslika otkriven votivni natpis (kronogram) koji oltar datira u 1735. godinu.

Franjevaca u Samoboru prigodom 360 godišnjice proglašenja formalnog samostana, Samobor: vlastita naklada, 1982.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 76. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimio Jurica Škudar, 2015.)

Kat. 77.

Hum Bistrički, (župa Marija Bistrica), kapela sv. Marije Magdalene

Glavni oltar

1736.

Retabl je djelo neznanog stolara

Autor kipova (i ornamentike?) je Claudio Kautz

Opis oltara

U središtu dvokatnog retabla smještene su oltarne pale od kojih gornju s prikazom sv. Ane kako podučava malu Mariju dekorira baldahin s razgrnutim, u čvor vezanim zavjesama. Onu središnju, s prikazom titulara rube po dva stupa u čijem su interkolumniju smješteni sv. Josip i sv. Ivan Krstitelj. Još su dvije svetačke skulpture smještene na istaknutim rubovima razdijelnog vijenaca. Grupa Sv. Trojstva zaključuje oltar: gloriola s golubicom Duha Svetoga satkana od zraka svjetlosti, oblačića i anđeoskih glavica smještena je na sredini završnog vijenca a rube je skulpture Krista i Boga Oca posjednute na njegove obrate.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament

Motivi

Rogobilja, vrpca s akantom, baldahin s lambrekenima, niz zvonolikih cvjetova, akantove rozete, kompozicija „S-vitice“ i snažno povijenog akantovog lista, kartuše s rubom od vrpce i akanta.

Literatura

Baričević, Doris, Claudio Kautz, kipar kamenog spomenika Bezgrešnog Začeća Marijina na Markovom trgu u Zagrebu u: Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti, 33, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1990.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 77. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2016.)

Kat. 78.

Klenovnik, (župa Klenovnik), kapela sv. Antuna Padovanskog u dvorcu Drašković

Glavni oltar

oko 1738.

Kiparski rad i ornamentika djelo su Ivana Adama Rosembergera i njegove radionice

Retabl je djelo neznanog autora, vjerojatno suradnika Ivana Adama Rosembergera

Opis oltara

Oltarni retabl horizontalno možemo podjeliti na predelu i dva kata. Središnji dio oltara čini lučno zaključena oltarna pala s prikazom titulara uz koju se nalaze skulpture svetog Josipa i Ivana Krstitelja smještene između ravnog i tordiranog stupa. Pokret grupe nosača (ravni stup, pilastar i tordirani stup) prate postamenti u zoni predele kao i fragmenti lomljenog gređa stupnjevito prodirući u prostor. Iznad oltarne pale, na lučnom dijelu razdijelnog vijenca smješten je alijansni grub obitelji Drašković i Brandis. Na naglašenim ugaonim dijelovima vijenca sjede dva anđela. Drugi kat retabla ponavlja konstrukciju prvog, ali u umanjenom mjerilu. U središnjoj niši je skulptura Bogorodice okružena zrakama svjetlosti i instrumentima Kristove muke. Između dva pilastra smještene su skulpture svete Ane i Katarine. Dva mala anđela sjede na isturenim ugaonim dijelovima vijenca koje nose tordirani stupovi. Oltar je zaključen gloriolom s Kristovim monogramom koji je smješten ispred okulusa u zidu.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament

Motivi

Uska valovita vrpca s listovima i pupovima akanta, rozeta, letvica s prebačenom draperijom (jedan lambreken), letvica, samostalne rozete, vrpčasti prepleti s rozetom u sredini, bordura od lambrekena.

Literatura

Doris Baričević, *Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. stoljeća u sjevernom dijelu Hrvatskog zagorja*, u: *Ljetopis JAZU*, 75, Zagreb: JAZU, 1971.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 78. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2013.)

Kat. 79

Varaždin, Franjevačka crkva sv. Ivana Krstitelja

Bočni oltar sv. Antuna Padovanskog

1739.¹⁰²

Kiparski rad (sv. Franjo Ksaverski i sv. Ivan Nepomuk) moguće je djelo Ivana Matije Leitnera¹⁰³

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Opis oltara

U središtu dvodjelnog retabla smještena je oltarna pala s prikazom titulara. Rube je u prostor stupnjevito izbačeni bočni dijelovi oltara sačinjeni od ravnog i tordiranog stupa između kojih su smještene skulpture sv. Franje Ksaverskog i sv. Ivana Nepomuka. Istureni rubni obrati snažno profiliranog razdjelnog vijenca naglašeni ušiljenim vrhovima nose okomito postavljene fragmente zabata na kojima sjede anđeli raširenih ruku. Između njih je smještena uska i visoka, lučno zaključena atika čiji segmentni zaključak nose dvije volutne kopče izvedene poput vrpca lisnato-vrpčastog onamenta koje se lome pod šiljastim kutem u donjem dijelu, a volute su im omotane listovima akanta. U niši atike smještena je skulptura Bogorodice s Djetetom u glorioli satkanoj od oblačića i anđeoskih glavica.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornameni

Motivi

Vertikalni cvjetni niz sastavljen od cvijeta iz kojeg se spušta niz zvonolikih cvjetova, kratka bordura od lambrekena, ornamentalni niz sačinjen od tanke, valovite vrpce i uspravnih listova akanta, vrpčasti prepleti ukrašeni malim akantovim listovima i školjkicom čija je unutrašnjost oživljena rešetkicom, vrpčasti prepleti ukrašeni malim akantovim listovima i zvonolikim cvjetovima, vrpčasti prepleti kompaktne unutrašnjosti u koju je urezan raster rešetkice, vrpčasti prepleti ukrašeni malim akantovim listovima i zvonolikim cvjetovima ispunjeni rešetkicom sa četverolisnim perforacijama, vrpčasti preplet ukrašeni malim akantovim listovima čiju unutrašnjost ispunjava rešetkica u kombinaciji s ljuskastom ispunom, vase s cvijećem.

Literatura

Cvekan, Paškal, *Djelovanje franjevaca u Varaždinu. Povjesno-kulturni prikaz sedamsto godišnje prisutnosti Franjevaca u gradu Varaždinu*, Varaždin: 1978.

¹⁰² Paškal Cvekan, *nav. dj.*, 1978., str. 79.

¹⁰³ Doris Baričević, *nav.dj.*, 2008., str. 215.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 79. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2013.)

Kat. 80.

Klenovnik, (župa Presvetog Trojstva), župna crkva Presvetog Trojstva

Bočni oltar sv. Ane

1740-te

Kiparski rad djelo je neznanog autora

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Opis oltara

Središnji dio jednokatnog oltara zauzima pala s prizorom male sv. Marije koju sv. Ana uči čitati. Rube je skulpture sv. Elizabete i Zaharije smještene između pilastara i isturenih tordiranih stupova. Niska atika je ukrašena Marijinim monogramom u glorioli i nadvišena lepezastom školjkom perforiranih režnjeva uz koju su smještene dva mala anđela. Na obratima razdijelnog vijenca kleće figure većih anđela smještene na volutnim konzolama.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament (kasna faza)

Motivi

Vrpčasti šesterokutni motiv sa zvjezdastim perforacijama, prepleti vitica koje izviru iz volute, volutna konzola dekorirana nizom zvonolikih cvjetova i perima, ovalni, vodoravno položeni motiv s zvjezdastim perforacijama u unutrašnjosti i s režnjastim obrubom, lepezasta školjka perforiranih režnjeva, razni tipovi školjkastih rubova naglašenih režnjeva, niz zvonolikih cvjetova, pera.

Literatura

Doris Baričević, *Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. stoljeća u sjevernom dijelu Hrvatskog zagorja* u: *Ljetopis JAZU*, 75, Zagreb: JAZU, 1971.

Slika 80. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2010.)

Kat. 81.

Klenovnik, (župa Presvetog Trojstva), župna crkva Presvetog Trojstva

Bočni oltar sv. Franje Ksaverskoga

1740-te

Kiparski rad djelo je neznanog autora

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Opis oltara

Oltar od njegovog pandana razlikuje samo ikonografski program. Središnji dio jednokatnog oltara zauzima pala s prizorom smrti sv. Franje Ksaverskog a rube je skulpture pape Grgura velikog i sv. Augustina smještene između pilastara i isturenih tordiranih stupova. Niska atika je ukrašena Marijinim monogramom u glorioli i nadvišena lepezastom školjkom perforiranih režnjeva uz koju su smještene dva mala anđela. Na obratima razdijelnog vijenca kleće figure većih anđela smještene na volutnim konzolama.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament (kasna faza)

Motivi

Vrpčasti šesterokutni motiv sa zvjezdastim perforacijama, prepleti vitica koje izviru iz volute, volutna konzola dekorirana nizom zvonolikih cvjetova i perima, ovalni, vodoravno položeni motiv s zvjezdastim perforacijama u unutrašnjosti i s režnjastim obrubom, lepezasta školjka perforiranih režnjeva, razni tipovi školjkastih rubova naglašenih režnjeva, niz zvonolikih cvjetova, pera

Literatura

Doris Baričević, *Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. stoljeća u sjevernom dijelu Hrvatskog zagorja* u: *Ljetopis JAZU*, 75, Zagreb: JAZU, 1971.

Slika 81. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2010.)

Kat. 82.

Klenovnik, (župa Klenovnik), kapela sv. Antuna Padovanskog u dvorcu Drašković

Bočni oltar Majke Božje od krunice

1741.¹⁰⁴

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Autor kiparskog rada je Ivan Walz

Natpis

REGINA CAELI/ SVCCVRRE CHATHA/RINAE DRASKOVICH,

PROGENITAE A BRONDIS,/QVAE TIBI HOC OPVS PRO/PRIOR AERE, PIE OBTVLIT¹⁰⁵

Opis oltara

Grupu nosača uz oltarnu palu čine u prostor istureni tordirani stup te dva pilastra u ravnini oltarne stijene. Između tordiranih stupova i oltarne pale smještene su skulpture svete Barbare i Apolonije. Tordirani stupovi, kao i rubni dijelovi predele i razdjelnog vijenca istaknuti su snažnim prodom u prostor. Središnji dio atike čini ovalna slika sv. Marije Magdalene smještena između dvije trake čiji je donji dio uvijen u volutu. Trake su obrubljene pozlaćenim letvicama a po sredini su ukrašene vertikalnim nizom zvonolikih cvjetova. Snažna volutna kopča podupire zaključni vijenac atike lomeći se pod pravim kutom. Na istaknutim rubovima razdjelnog i zaključnog vijenca sjede anđeli. Oltar zaključuje vaza s cvijećem.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament

Motivi

Vrpca s akantovim listovima i pupovima, rešetkica s četverolisnim perforacijama, vertikalni prepleti vrpce u kombinaciji s cvjetićima i listićima akanta, rozete, vertikalni niz zvonolikih cvjetova, vrpčasti preplet s listovima akanta (uz sliku na atici), trbušasta vaza s cvijećem.

Literatura

Doris Baričević, *Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. stoljeća u sjevernom dijelu Hrvatskog zagorja* u: *Ljetopis JAZU*, 75, Zagreb: JAZU, 1971.

¹⁰⁴ Izvori spominju bočne oltare Svetog Križa i Majke Božje od krunice samo kratko, s nepotpunim opisom, 1738. godine. Vidi: Doris Baričević, *nav. dj.*, 1971., str. 535. – 536. „In Corpore Capella ad partem Evangelii est Ara Sctae Crucis arcularii operis inaurata depicta ad partem Epistolae Stae Mariae Magdalena similis operis“. I ovdje se ponovo suočujemo sa zabunom vizitatora, jer je ovaj posljednji oltar i po sadržaju oltarne pale (Marija predaje sv. Tereziji krunicu) i po posveti u natpisnoj kartuši posvećen Majci Božjoj od krunice, a ne Mariji Magdaleni, čija se slika nalazi na atici.“

¹⁰⁵ Kraljice neba, pomozi Katarini Drašković, rođenoj Brandis, koja ti je ovaj rad pobožno darovala vlastitim novcem (Prijevod: dr. sc. Irena Bratičević)

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 82. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2013.)

Kat. 83.

Klenovnik, (župa Klenovnik), kapela sv. Antuna Padovanskog u dvorcu Drašković

Bočni oltar Sv. Križa

1741.¹⁰⁶

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Autor kiparskog rada je Ivan Walz

Natpis

CHRISTO AGONISAN/TI CHATHARINA DRAS/KOVICH A BRONDIS HOC

CE OPVS PROPRIIS SVIS/EXPENSIS CONSE/CRAVIT¹⁰⁷

Opis oltara

Grupu nosača uz oltarnu palu čine u prostor istureni tordirani stup te dva pilastra u ravnini oltarne stijene. Između tordiranih stupova i oltarne pale smještene su skulpture sv. Franje Ksaverskog i Ivana Nepomuka. Tordirani stupovi se oslanjaju na postamente u zoni predele te nose rubne fragmente razdjelnog vijenca koji snažno prodiru u prostor. Središnji dio atike čini ovalna slika *Doloroze* smještena između dvije trake čiji je donji dio uvijen u volutu. Trake su obrubljene pozlaćenim letvicama a po sredini su ukrašene vertikalnim nizom zvonolikih cvjetova. Snažna volutna kopča podupire zaključni vijenac atike lomeći se pod pravim kutom. Na istaknutim rubovima rubovima razdjelnog i zaključnog vijenca sjede anđeli. Oltar zaključuje vaza s cvijećem.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament

Motivi

Vrpca s akantovim listovima i pupovima, varijanta rešetkice s četverolisnim perforacijama, simetrični prepleti vrpce u kombinaciji s cvjetićima i listićima akanta, rozete, vertikalni niz zvonolikih cvjetova, vrpčasti preplet s listovima akanta (uz sliku na atici), trbušasta vaza s cvijećem.

¹⁰⁶ Izvori spominju bočne oltare Svetog Križa i Majke Božje od krunice samo kratko, s nepotpunim opisom, 1738. godine. Vidi: Doris Baričević, Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. stoljeća u sjevernom dijelu Hrvatskog zagorja, u: Ljetopis JAZU, 75, Zagreb: JAZU, 1971., 535. „In Corpore Capella ad partem Evangelii est Ara Sciae Crucis arcularii operis inaurata depicta ad partem Epistolae Stae Mariae Magdalena similis operis“. I ovdje se ponovo suočujemo sa zabunom vizitatora, jer je ovaj posljednji oltar i po sadržaju oltarne pale (Marija predaje sv. Tereziji krunicu) i po posveti u natpisnoj kartuši posvećen Majci Božjoj od krunice, a ne Mariji Magdaleni, čija se slika nalazi na atici.“

¹⁰⁷ Kristu u smrtnoj borbi Katarina Drašković rođena Brandis posvetila je ovaj rad o svom vlastitom trošku (Prijevod: d. sc. Irena Bratičević)

Literatura

Doris Baričević, *Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. stoljeća u sjevernom dijelu Hrvatskog zagorja*, u: *Ljetopis JAZU*, 75, Zagreb: JAZU, 1971.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 83. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2010.)

Kat. 84

Kotari, (župa Kotari), župna crkva sv. Leonarda

Glavni oltar

1741.

Retabl i ornamentika djelo su Franjevačke radionice

Autori kipova: Dionizije Hoffer, Ivo Schweiger (sveti ugarski kraljevi Stjepan i Ladislav)¹⁰⁸

Natpis

LADISLAVS ERDÖDI /NECESSITATES INTVENS/ ISTA EXTRVXIT¹⁰⁹

Opis oltara

U lučno zaključenoj niši s oslikanom pozadinom na postamentu s upisanim kronogramom koji daje 1741. godinu, stoji skulptura titulara. Iznad svečeve glave dva anđela nose krunu, dok je treći smješten u njegovom podnožju te sjedi u stjenovitom pejzažu držeći u rukama biskupsku mitru. Sv. Leonard gleda prema zarobljeniku koji mu sjedi do nogu dižući u molitvi okovane ruke. Nišu rube ravni i tordirani stup u čiji su interkolumnij postavljeni sveti ugarski kraljevi Stjepan i Ladislav. Izdužene volutne kopče čiji je gornji dio ukrašen vertikalnim nizom zvonolikih cvjetova a donja voluta je omotana filigranski izrezbarenom viticom akanta rube oltar. Iznad središnje niše, već u zoni atike, smješten je grb obitelji Erdödy u bogato ornamentiranom okviru. Iznad njega, u glorioli satkanoj od krilatih anđeoskih glavica, oblačića i zraka svjetlosti sjedi Bogorodica s Djetetom koje kopljem probada ždrijelo zmije omotane oko zemaljske kugle. Kompozicija je natkriljena okruglim malim baldahinom s dekorativnim rubom od lambrekena s kojeg vise kičanke. Oltar zaključuje Kristov monogram IHS u srcu iz kojeg isijavaju zrake svjetlosti. Rubovi ravne plohe atike završavaju grupom dekorativnih nosača koju čine dva pilastera i volutna kopča koja se po sredini lomi pod šiljastim kutem uvijajući se u još jednu volutu. Volute su omotane akantovim listom a površinom joj teče vertikalni niz zvonolikih cvjetova. Pilaster uz oltarnu stijenu završava kratkom anđeoskom hermom koja nosi fragment vijenca.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament

Motivi

Volutne kopče dekorirane nizom zvonolikih cvjetova i akantovim listovima, anđeoske herme s draperijom i cvjetnim buketom u donjem dijelu, male anđeoske herme, prepleti vrpce koji su

¹⁰⁸ Doris Baričević, *nav.dj.*, 2008., str. 168.

¹⁰⁹ Ladislav Erdödy ovo je podignuo pred nevoljama (Prijevod: dr.sc. Irena Bratičević)

obrubljeni akantovim listovima i zaključeni školjkom razdvojenih režnjeva čiji završeci sliče na lamberkene.

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 84. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2012.)

Kat. 85.

Varaždin, Franjevačka crkva sv. Ivana Krstitelja

Bočni oltar sv. Ladislava¹¹⁰

1742.¹¹¹

Kiparski rad djelo je Ivana Adama Rosembergera i njegove radionice

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Opis oltara

U središtu dvodjelnog retabla je slika sv. Ladislava. Rube je prostorno istaknuti bočni dijelovi sa skulpturama sv. Stjepana i sv. Emerika¹¹² smještenima između ravnog i tordiranog stupa.

Istureni rubni obrati snažno profiliranog razdjelnog vijenca naglašeni ušiljenim vrhovima nose okomito postavljene fragmente zabata na kojima sjede anđeli raširenih ruku. Između njih je smještena uska i visoka, lučno zaključena atika čiji segmentni zaključak nose dvije volutne kopče izvedene poput vrpca lisnato-vrpčastog onamenta koje se lome pod šiljastim kutem u donjem dijelu, a volute su im omotane listovima akanta. U niši atike smješteno je motiv Božjeg oka u glorioli satkanoj od zraka, oblačića i anđeoskih glavica.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornamet

Motivi

Vertikalni niz koji počinje suncokretovim cvjetom iz kojeg se spuštaju zvonoliki cvjetovi, kratka bordura od lambrekena, ornamentalni niz sačinjen od tanke, valovite vrpce i uspravnih listova akanta, vrpčasti prepleti ukrašeni malim akantovim listovima i školjkicom čija je unutrašnjost oživljena gusto natiskanim, okruglastim perforacijama, vrpčasti prepleti ukrašeni malim akantovim listovima, rozetama i zvonolikim cvjetovima, vrpčasti prepleti ukrašeni akantovim listovima i zvonolikim cvjetovima čija je unutrašnjost oživljena rešetkicom, vase s cvijećem.

Literatura

Cvekan, Paškal, *Djelovanje franjevaca u Varaždinu. Povjesno-kulturni prikaz sedamsto godišnje prisutnosti Franjevaca u gradu Varaždinu*, Varaždin: 1978.

¹¹⁰ Do 1841. g. oltar je bio posvećen sv. Didaku. Paškal Cvekan, *nav. dj.*, 1978. str. 84

¹¹¹ Isto, str. 84.

¹¹² Slika sv. Ladislava i kipovi sv. Stjepana i Emerika preneseni su sa današnjeg oltara sv. Barbare.(Lib. const. conv. Var. za 1841.). Razlog ovih izmjena nije zapisan. Isto, str. 84.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 85. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2012.)

Kat. 86.

Varaždin, katedrala Uznesenja Bl. Dj. Marije na nebo

Bočni oltar sv. Franje Ksavarskog

1742.

Kiparski rad djelo je neznanog autora¹¹³

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Natpis

XAVERI /ANIMA GRAN/DIS SVSCIBE HAEC/PIA SERVI TVI VOTA¹¹⁴

Opis oltara

Oltarnu palu s prikazom titulara rube u prostor snažno izbačeni tordirani stupovi i prateće skulpture isusovačkih svetaca Stanislava Kostke i Alojzija Gonzage. Horizontalna cezura vijenca između dva kata je nestala, odnosno lučni okvir oltarne pale i raskošno uokvirena kartuša s votivnim natpisom iznad nje „probijaju“ vijenac potiskujući njegove fragmente prema rubovima retabla. Središnji lučni fragment raskinutog vijenca oslonjen na školjkasti oblik, dobiva funkciju postamenta za malu skulpturu sv. Andrije smještenu u središtu drugog kata oltara. Oltar zaključuje gloriola s anđeoskim glavicama i oblačićima među zrakama u čijem se središtu nalazi okruglasti školjkasti oblik. Rubni dijelovi retabla, odnosno tordirani stupovi s dijelovima gređa koje nose i njihovi postamenti u zoni predele izbačeni su snažno u prostor. Na izbačenim fragmentima vijenca prvog kata smještene su dvije velike skulpture anđela, a na isturenim dijelovima vijenca drugog kata postavljene su dekorativne vase.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament (kasna faza)

Motivi

Kombinacije vrpčastih prepleta i raznih tipova rešetkica, izduženi akantovi listovi i čaške, motiv akantove čaške iz čije sredine niču cvjetne vitice, vertikalni niz zvonolikih cvjetova, rokajna vaza, lepezasta školjka perforiranih režnjeva, izduženi školjkasti oblici naglašenih perforiranih režnjeva, rokajni motiv sačinjen od oblika sličnih školjki i ptičjem krilu.

Literatura

Doris Baričević, *Kiparstvo 17. i 18. stoljeća u crkvi sv. Marije u Varaždinu*, u: Isusovačka

¹¹³ Krešimir Filić navodi da je taj oltar po svoj prilici (kao i glavni) proizvod mariborske radionice. Krešimir Filić, *Tri žrtvenika isusovačke crkve u Varaždinu u: Bulletin Odjela VII za likovne umjetnosti JAZU*, Zagreb: JAZU, 1974., str. 200.

¹¹⁴ Ksaveru, velika/hrabra dušo, primi ove pobožne zavjete svojega služe (Prijevod: dr.sc. Irena Bratičević)

crkva i samostan u Varaždinu: prilog istraživanju, (ur.) Vlado Ukrainiančik, Zagreb, 1988., 53–67.
Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti,
Školska knjiga, 2008.

Slika 86. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2012.)

Kat. 87

Belec, (župa Belec), župna crkva sv. Marije Snježne

Bočni oltar svetog Josipa

1742. – 1743.

Kiparski rad djelo je Josipa Schokotnigga

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Opis oltara

Konstruktivni elementi retabla (predela, kratki lomljeni vijenac obrubljen lambrekenima, snažne bočne volutne kopče i zaključak atike) stopljeni su s plastikom i ornamentikom oltara kao i s na zidu naslikanim raskošnim zavjesama u maštovitu cjelinu. Titular oltara, sveti Josip s procvalim štapom prikazan je u glorioli u njegovom središtu. U njegovom podnožju kleče dva anđela adoranta s lučima u obliku roga obilja dok ga dva anđelčića koji sjede na zrakama rube s gornje strane. U gornjoj zoni retabla, u glorioli satkanoj od oblačića i anđeoskih glavica smještena je dopojasna figura Bogorodice. Na atici, iznad kratkog razdjelnog vijenca nošenog od dvije anđeoske herme, smješten je između dva anđelčića grb donatora, grofa Ivana Franje Čikulina. Oltar zaključuje maleni Isus u glorioli od oblačića i zraka svjetlosti koji sjedi na kratkom vijencu, a u ruci drži zemaljsku kuglu. Snažne volutne kopče koje rube središnji dio oltara izvedene su kao maštovita kombinacija konstruktivnih, skulpturalnih i ornamentalnih motiva. Težinu razdjelnog vijenca obrubljenog bordurom s kičankama nose anđeoski telamoni. Donji dio njihovih tijela čine pernata krila iz kojih niču snažne vitice. Njihov završetak sličan ribljem repu podupire dva volutna fragmenta koji „lebde“ u zraku služeći kao konzola za male anđelčiće. Te su volutne konzole s donje strane oslonjene na snažne volutne kopče koje se spuštaju na rubne dijelove predele. Na njihovim donjim volutama u labilnom položaju sjede evanđelisti sv. Matej i sv. Ivan.

Ornamentika

Lisnato vrpčasti ornament - kasna faza

Motivi

Volute dekorirane nizom zvonolikih cvjetova, akantovim pupoljkom i izduženim akantovim listovima, bordura od lambrekena s kičankama, nekoliko tipova školjkastih (režnjastih) rubova, lepezasta školjka.

Literatura

Baričević, Doris, *Majstor propovjedaonice Majke Božje Snježne u Belcu*, u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 14-15, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti SR Hrvatske, 1971. – 1972.

Slika 87. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2012.)

Kat. 88

Belec, (župa Belec), župna crkva sv. Marije Snježne

Bočni oltar svete Barbare

1742. – 1743.

1761. je godina pozlate oltara

Kiparski rad djelo je Josipa Schokotnigga

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Natpis

1761. (na maketi kule uz skulpturu sv. Barbare)

Opis oltara

Oltar sv. Barbare pandan je oltaru sv. Josipa a ikonografski ga nadopunjuje. Dva preostala evanđelista, sveti Luka i Marko sjede na volutama, a uz središnju skulpturu sv. Barbare u glorioli kleče dva anđela adoranta s rogovima obilja kao lučima. Iznad sv. Barbare je torzo Krista u vijencu od oblaka a sa strana po jedan anđeo-atlant nosi vijenac. Još po jedan anđeo sjedi na vrhovima „lebdećih“ konzola. Na atici je između dva anđela smješten grb donatora, zagrebačkog podžupana Nikole Vojkovića, a iznad njega u oblacima i zrakama sjedi treći koji nosi kalež s Tijelom i Krvljem Kristovom.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament (kasna faza)

Motivi

Volute dekorirane nizom zvonolikih cvjetova, akantovim pupoljkom i izduženim akantovim listovima, bordura od lambrekena s kičankama, nekoliko tipova školjkastih (režnjastih) rubova, lepezasta školjka

Literatura

Baričević, Doris, *Majstor propovjedaonice Majke Božje Snježne u Belcu*, u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 14-15, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti SR Hrvatske, 1971. – 1972.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 88. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2012.)

Kat. 89.

Kotari, (župa Kotari), župna crkva sv. Leonarda

Bočni oltar sv. Antuna Padovanskog

1743.

Retabl i ornamentika djelo su Franjevačke radionice

Autor kipova: Cassian Lohn¹¹⁵

Natpis

EX VOTO ANNO 1743.

Opis oltara

Središte oba kata čine oltarne pale u profiliranim okvirima. Rubni dijelovi oltara su istaknuti a čine ih skupine nosača uz koje se javljaju dekorativne volutne kopče. Na samom rubu središnjeg dijela retabla smještene su skulpture franjevačkih svetaca. Dok su na prvom katu dekorativne volutne kopče postavljena sa strane i gotovo skrivene skulpturama, na drugom se ističu dvije kopče postavljene s boka i *en face*. Volute su omotane listom akanta. Na postamentima na vijencu je između dvaju krilatih anđela smješten sv. Josip.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament (kasna faza)

Motivi

Dekorativne volutne kopče

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

¹¹⁵ Doris Baričević, *nav. dj.*, 2008., str.177.

Slika 89. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2012.)

Kat. 90.

Kotari, (župa Kotari), župna crkva sv. Leonarda

Bočni oltar sv. Franje Asiškog

1743.

Retabl i ornamentika djelo su Franjevačke radionice

Autor kipova: Ivo Schweiger¹¹⁶

Opis oltara

Središte oba kata čine oltarne pale u profiliranim okvirima. Rubni dijelovi oltara su istaknuti a čine ih skupine nosača uz koje se javljaju dekorativne volutne kopče. Na samom rubu središnjeg dijela retabla smještene su skulpture franjevačkih svetaca franjevačkih svetaca sv. Bernardina Sijenskog (s knjigom) i sv. Ivana Kapistrana (sa stijegom). Dok volutne kopče prvog kata skrivaju svetačke skulpture, na drugom se ističu po dvije kopče postavljene s boka i *en face*. Volute su im omotane listovima akanta. Na postamentima na vijencu smještene su skulpture dvaju krilatih anđela i svetačka skulptura.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament

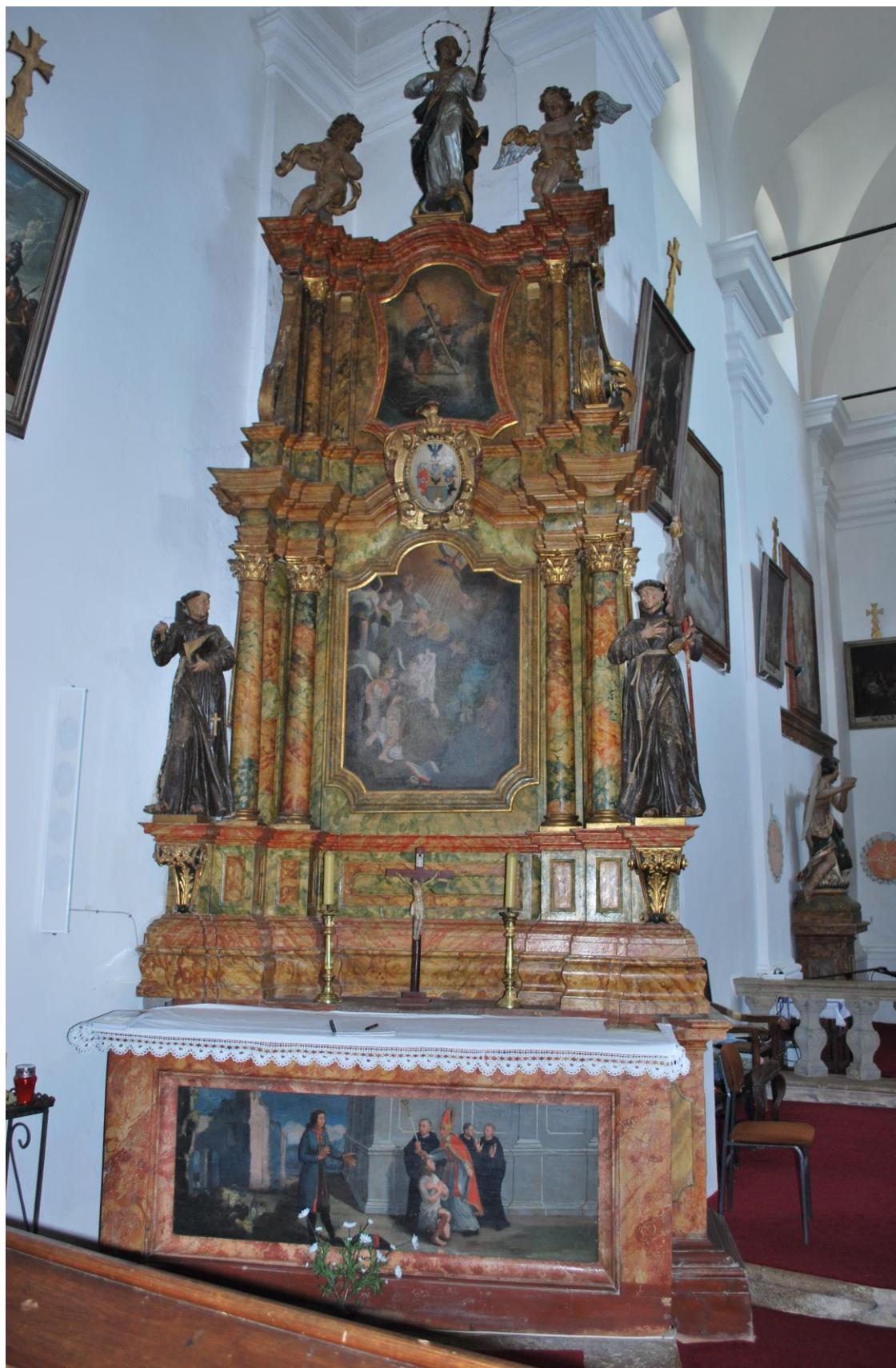
Motivi

Dekorativne volutne kopče

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

¹¹⁶ Doris Baričević, *nav. dj.*, 2008., str.175.

Slika 90. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2012.)

Kat. 91.

Varaždin, katedrala Uznesenja Bl. Dj. Marije na nebo

Bočni oltar sv. Ignacija

1743.

Kiparski rad djelo je I. A. Rosembergera

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora (Matija Sauer?)

Natpis

IGNATI /IGNIS CAELESTIS/HONORI TVO GRATVS EX/VOTO DETVLIT AN IMVS¹¹⁷

Opis oltara

Oltare se od svog pandana razlikuje jedino ikonografskim programom: uz oltarnu palu smještene su skulpture svetog Sebastijana i sv. Florijana.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament (kasna faza)

Motivi

Kombinacije geometriziranih vrpčastih prepleta, vertikalnih nizova zvonolikih cvjetova i raznih tipova rešetkica, izduženi akantovi listovi i čaške, motiv akantove čaške iz čije sredine niču cvjetne vitice, rokajna vaza, lepezasta školjka perforiranih režnjeva, izduženi školjkasti oblici naglašenih perforiranih režnjeva, lepezaste školjke, rokajni motiv sačinjen od oblika sličnih školjki i ptičjem krilu

Literatura

Doris Baričević, *Kiparstvo 17. i 18. stoljeća u crkvi sv. Marije u Varaždinu* u: *Isusovačka crkva i samostan u Varaždinu*: prilog istraživanju, (ur.) Vlado Ukrainiančik, Zagreb, 1988., 53–67.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

¹¹⁷ Prijevod: Ignacije, nebeski ognju, zahvalna duša prinijela je tebi na čast u zavjet

Slika 91. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2012.)

Kat. 92.

Belec, (župa Belec), župna crkva sv. Marije Snježne

Bočni oltar svetog Stjepana

1743. – 1744.

Kiparski rad djelo je majstora iz kruga Philippa Jakoba Strauba

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Natpis

„PLENUS SPIRITO / SANCTO/ Act 6“¹¹⁸

Opis oltara

Središnji dio oltara zauzima skulptura mladog đakona Stjepana prikazanog u apoteozi, kako lebdi okružen oblacima i andeoskim glavicama emanirajući zrake svjetlosti. Prizor rube po dva stupa sa svake strane u čijem se interkolumniju nalaze skulpture sv. apostola Andrije i sv. Jakova Starijeg. Iznad glave sv. Stjepana je kartuša s natpisom obrubljena snažnim valovitim školjkastim rubom perforiranih režnjeva. Stupovi nose raskinuti razdjelni vijenac na čijim rubovima sjede anđeli. Prema opisu vizitatora anđeli su nekada nosili lovorođ vijenac i ljiljan koji su danas izgubljeni. U atici je smještena gloriola s golubicom Duha Svetoga. Nekoliko zraka se spušta prema sv. Stjepanu pronalazeći put kroz gređe koje se po sredini raskida tvoreći uski prolaz. Oltar zaključuje grb naručitelja, biskupa Stjepana Putza kojeg nose anđelčići.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament (kasna faza)

Motivi

Volutna kopča ukrašena školjkastim elementima, rešetkicom s cvjetastom, ljudskastom i mrežastom ispunom, rešetkica s rozetama na križištu i izduženim akantovim listovima, školjkasti rub naglašenih režnjeva s okruglastim perforacijama i ušiljenim vrhovima, školjkasti rub zaobljenih režnjeva, lepezasta školjka

Literatura

Baričević, Doris, *Majstor propovjedaonice Majke Božje Snježne u Belcu*, u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 14-15, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti SR Hrvatske, 1971. – 1972.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

¹¹⁸ Pun duha Svetoga. (Dap. 6)

Slika 92. (Izvor: Fototeka KO Zagreb, snimila Martina Ožanić, 2012.)

Kat. 93.

Belec, (župa Belec), župna crkva sv. Marije Snježne

Bočni oltar Presvete krunice

1743. – 1744.

Kiparski rad djelo je Ivana Adama Rosembergera (središnja skupina Bogorodice sa sv. Dominikom i sv. Katarinom Sijenskom) i Josipa Schokotnigga (skulpture sv. Ivana Nepomuka i sv. Franje Ksaverskog)

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Natpis

„GRATIA PLENA“.¹¹⁹

Opis oltara

Po svemu je sličan oltaru sv. Sjepana od kojeg ga razlikuje samo ikonografski program. U središtu se nalazi Bezgrešna Bogorodica s Djetetom koja predaje krunicu sv. Dominiku koji kleći na oblaku, a njemu nasuprot je također klečeća sv. Katarina Sijenska. Bogorodica je prikazana kako стоји на polumjesecu, u glorioli satkanoj od zraka svjetlosti, oblačića i krilatih andeoskih glavica. Vanjski rub glorirole čini Petnaest Otajstava naslikanih u kartušama s andeoskim glavicama. U interkolumniju su velike figure sv. Ivana Nepomuka zdesna i sv. Franje Ksaverskog slijeva. Atika je uska, omeđena oltarnim krilima čije volute pridržavaju valoviti vijenac. U njenom središtu je visoki reljef koji prikazuje Boga Oca u glorioli.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament (kasna faza)

Motivi

Volutna kopča ukrašena školjkastim elementima, rešetkicom s cvjetastom, ljuškastom i mrežastom ispunom, rešetkica s rozetama na križištu i izduženim akantovim listovima, školjkasti rub naglašenih režnjeva s okruglastim perforacijama i ušiljenim vrhovima, školjkasti rub zaobljenih režnjeva, lepezasta školjka

Literatura

Baričević, Doris, *Majstor propovjedaonice Majke Božje Snježne u Belcu*, u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 14-15, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti SR Hrvatske, 1971. – 1972.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

¹¹⁹ Milosti puna

Slika 93. (Izvor: Fototeka KO Zagreb, snimila Martina Ožanić, 2012.)

Kat. 94.

Varaždin, Franjevačka crkva sv. Ivana Krstitelja

Oltar sv. Klare

1744.¹²⁰

Kiparski rad djelo je Ivana Adama Rosembergera i njegove radionice

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Opis oltara

U središtu dvodjelnog retabla je slika sv. Klare. Rube je prostorno istaknuti bočni dijelovi oltara definirani ravnim i tordiranim stupom između kojih su smještene skulpture sv. Paskvala Bajlonskog i sv. Salvatora¹²¹. Istone rubni obrati snažno profiliranog razdjelnog vijenca naglašeni ušiljenim vrhovima nose okomito postavljene fragmente zabata na kojima sjede anđeli raširenih ruku. Između njih je smještena uska i visoka, lučno zaključena atika čiji segmentni zaključak nose dvije volutne kopče izvedene poput vrpca lisnato-vrpčastog onamenta koje se lome pod šiljastim kutem u donjem dijelu, a volute su im omotane listovima akanta. U niši atike smještena je skulptura sv. Mihovila arkanđela koji okružen oblačićima i andeoskim glavicama ubija zmaja.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornameni

Motivi

Vertikalni nizovi od šest različitih cvjetova čija se veličina smanjuje, kratka bordura od lambrekena s kičankom, ornamentalni niz sačinjen od tanke, valovite vrpce i uspravnih listova akanta, vrpčasti prepleti ukrašeni malim akantovim listovima i školjkicom čija je unutrašnjost oživljena gusto natiskanim, okruglastim perforacijama, vrpčasti prepleti ukrašeni malim akantovim listovima čija je kompaktna unutrašnjost oživljena gusto natiskanim, zvjezdastim perforacijama, vase s cvijećem.

Literatura

Cvekan, Paškal, *Djelovanje franjevaca u Varaždinu. Povijesno-kulturni prikaz sedamsto godišnje prisutnosti Franjevaca u gradu Varaždinu*, Varaždin: 1978.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

¹²⁰ Paškal Cvekan, *nav. dj.*, 1978., str. 87.; Doris Baričević oltar datira u 1748. godinu. Vidi: Doris Baričević, *nav. dj.*, 2008., str. 141.

¹²¹ Paškal Cvekan navodi da su te skulpture na oltar premještene 1841. g. s oltara sv. Didaka dok su na njihovom mjestu bile sv. Apolonija i sv. Katarina. Paškal Cvekan, *nav. dj.*, 1978., str. 87.

Slika 94. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2012.)

Kat. 95.

Bednja, (župa Bednja), župna crkva Uznesenja Bl. Dj. Marije

Oltar svetog Isidora

1745.

Kiparski rad djelo je Ivana Pittnera

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora (krug Ivana Adama Rosembergera i njegove radionice)

Natpis

VIVA HIC PIETAS IN DEVM / ET SANCTOS EXTRVXIT¹²²

Opis oltara

U središtu dvokatnog retabla smještena je oltarna pala s prikazom titulara a flankiraju je skulpture sv. Franje Ksaverskog i sv. Ivana Nepomuka smještene uz istaknute stupove. Ravn razdijelni vijenac odvaja središnji dio retabla od drugog kata sačinjenog od niše u kojoj je smještena skulptura sv. Franje Asiškog koji prima stigme. Nišu zaključuje plitki luk zavšnog vijenca koji je obrubljen lambrekenima. Snažne volutne kopče nose vijenac, a na njihovim volutama sjede anđeli.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament

Motivi

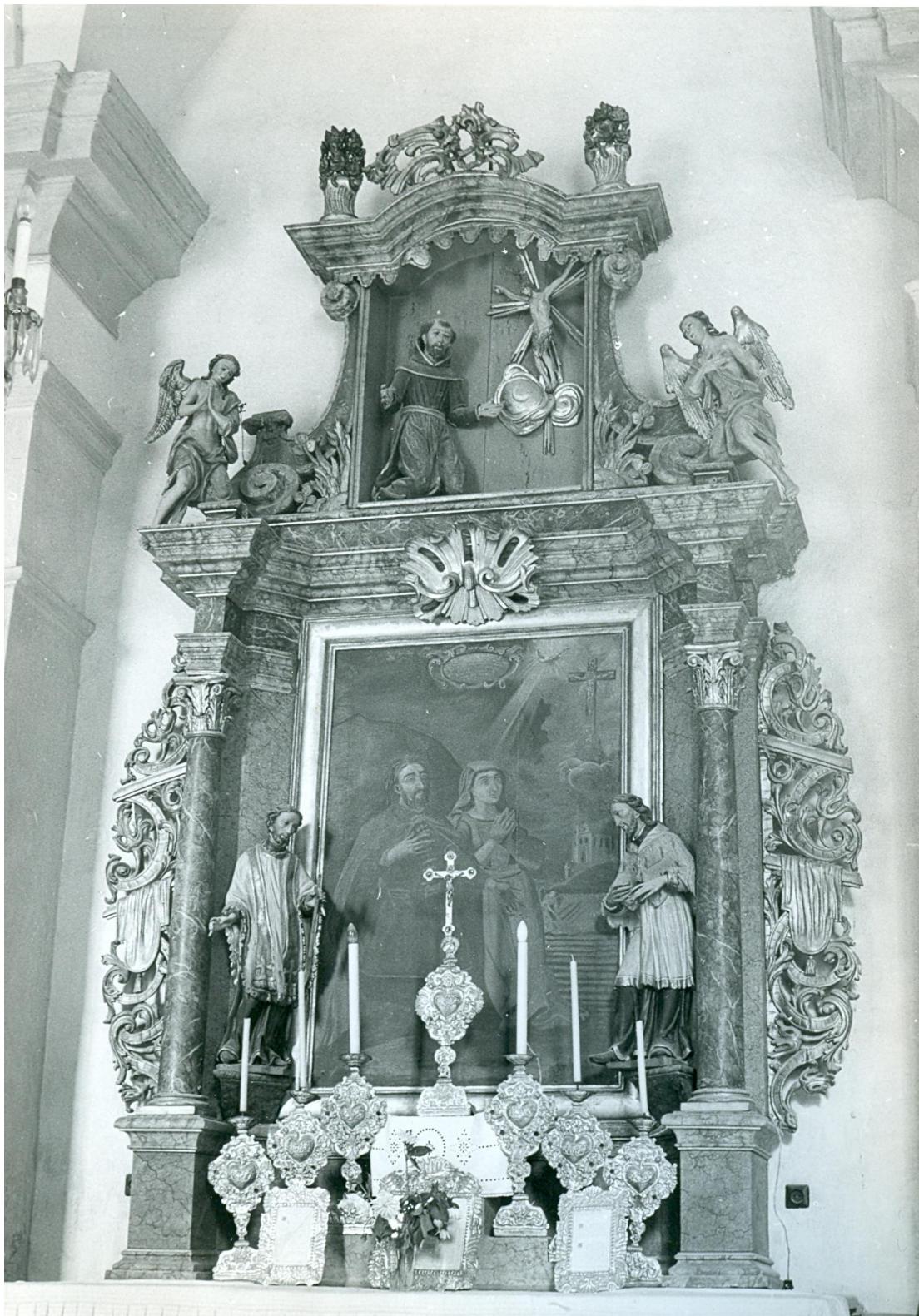
Uska valovita vrPCA, listovi i pupovi akanta, letvica, letvica s prebačenom draperijom (jedan lambrek s kičankom), bordura od lambrekena, rokajna školjka, vase s cvijećem

Literatura

Doris Baričević, *Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. stoljeća u sjevernom dijelu Hrvatskog zagorja* u: *Ljetopis JAZU*, 75, Zagreb: JAZU, 1971.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

¹²² Ovdje je podigla živa pobožnost prema Bogu i svećima (Prijevod: dr.sc. Irena Bratičević)

Slika 95. (Izvor: Fototeka Doris Baričević)

Kat. 96.

Kotari, (župa Kotari), župna crkva sv. Leonarda

Bočni oltar Blažene Djevice Marije

1746.¹²³

Retabl i ornamentika djelo su Franjevačke radionice

Autor kipova: Cassian Lohn¹²⁴

Opis oltara

Središnji, ravni dio oba kata retabla ispunjavaju slike s marijanskim temama u pofiliranim okvirima koje rube složene dekorativne kompozicije. Skulpture sv. Barbare i sv. Katarine smještene su u plitkoj niši između pilastara i ravnog stupa koji flankiraju oltarnu palu prodirući stupnjevito u prostor. Rub središnjeg dijela retabla definira polustup čija je donja trećina izvedena kao traka uvijena u volutu omotanu listom akanta povijenog vrška. Gornjim dijelom trake teče kratki niz zvonolikih cvijetova, a mjesto spoja sa stupom ukrašeno je malom, nabranom draperijom obrubljenom lambrekenima s kićankama. Raskošno uokvireni grb naručitelja djelomično zaklanja sliku drugog kata retabla s prizorom Navještenja. Na isturenim fragmentima razdijelnog vijenca sjede krilati anđelčići. Palu drugog kata nadvisuje školjka a rubi je raskošna dekoracija.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament (kasna faza)

Motivi

Lepezaste školjke, školjka razdvojenih režnjeva čiji završeci sliče lamberkenima, vrpčasti prepleti s upletenim akantovim listovima i rešetkicom s cvjetovima na križištima, kartuša ispunjena ljuskastim oblicima te obrubljena režnjastim nazubljenim oblicima koji sliče peraji u gornjem dijelu te viticama i listovima u donjem, okruglasti školjkasti oblik iz kojeg se spušta duguljasti buket cvijeća te kanelirana stapka s izduženim listovima, razni tipovi režnjastih oblika (kao dio volutnih kopči atike, na završnom vijencu, uz kartuše s imenima svetica), „C“ voluta valovitog ruba i naznačenih perforacija, volutni završetak polustupa koji niče ispod draperijice obrubljene lambrekenima, trbušaste vase s povijenim cvijećem.

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

¹²³ Doris Baričević, *nav. dj.*, 2008., str. 177.

¹²⁴ Isto, str.177.

Slika 96. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2012.)

Kat. 97.

Kotari, (župa Kotari), župna crkva sv. Leonarda

Bočni oltar sv. Josipa

1746.¹²⁵

Retabl i ornamentika djelo su Franjevačke radionice

Autor kipova: Cassian Lohn¹²⁶

Opis oltara

Oltar je pandan oltaru Bl. Dj. Marije od koje ga razlikuje samo ikonografski program. Na središnjoj oltarnoj pali, između skulptura sv. Cecilije i sv. Helene prikazan je sv. Josip, a slika drugog kata retabla prikazuje kamenovanje sv. Stjepana.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament (kasna faza)

Motivi

Lepezaste školjke, školjka razdvojenih režnjeva čiji završeci sliče lamberkenima, vrpčasti prepleti s upletenim akantovim listovima i rešetkicom s cvjetovima na križištima, kartuša ispunjena ljkastim oblicima te obrubljena režnjastim nazubljenim oblicima koji sliče peraji u gornjem dijelu te viticama i listovima u donjem, okruglasti školjkasti oblik iz kojeg se spušta duguljasti buket cvijeća te kanelirana stapka s izduženim listovima, razni tipovi režnjastih oblika (kao dio volutnih kopči atike, na završnom vijencu, uz kartuše s imenima svetica), „C“ voluta valovitog ruba i naznačenih perforacija, volutni završetak polustupa koji niče ispod draperijice obrubljene lambrekenima, trbušaste vase s povijenim cvijećem.

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

¹²⁵ Doris Baričević, *nav. dj.*, 2008., str. 177

¹²⁶ Isto, str.177.

Slika 97. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2012.)

Kat. 98.

Varaždin, Franjevačka crkva sv. Ivana Krstitelja

Oltar sv. Marije Škapularske

1747.¹²⁷

Kip Bogorodice s Djetetom pripisan je neznanom gradačkom kiparu iz kruga Ivana Matije Leitnera¹²⁸

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Opis oltara

U središtu dvodjelnog retabla je skulptura okrunjene Bogorodice s Djetetom. Rube je u prostor stupnjevito izbačeni bočni dijelovi oltara sačinjeni od ravnog i tordiranog stupa između kojih su smještene skulpture karmeličanskih svetaca Tereze Avilske i Šimuna Stocka. Istureni rubni obrati snažno profiliranog razdjelnog vijenca naglašeni ušiljenim vrhovima nose okomito postavljene fragmente zabata na kojima sjede anđeli raširenih ruku. Između njih je smještena uska i visoka, lučno zaključena atika čiji segmentni zaključak nose dvije volutne kopče izvedene poput vrpca lisnato-vrpčastog onamenta koje se lome pod šiljastim kutem u donjem dijelu, a volute su im omotane listovima akanta. U niši atike smještena je skulptura sv. Ilike proroka koji u kolima s plamenim konjima nestaje među oblačićima i anđeoskim glavicama.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornamet

Motivi

Vertikalni cvjetni niz sastavljen od cvijeta iz kojeg se spušta niz zvonolikih cvjetova, kratka bordura od lambrekena, ornamentalni niz sačinjen od tanke, valovite vrpce i uspravnih listova akanta, vrpčasti prepleti ukrašeni malim akantovim listovima i školjkicom čija je unutrašnjost oživljena rešetkicom s malim perforacijama, vrpčasti prepleti ukrašeni malim akantovim listovima čija je unutrašnjost oživljena rešetkicom, vrpčasti prepleti ukrašeni malim akantovim listovima, zvonolikim cvjetovima i rozetama, vase s cvijećem.

Literatura

Cvekan, Paškal, *Djelovanje franjevaca u Varaždinu. Povijesno-kulturni prikaz sedamsto godišnje prisutnosti Franjevaca u gradu Varaždinu*, Varaždin: 1978.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

¹²⁷ Paškal Cvekan, *nav. dj.*, 1978., str. 87. Prema konogramu s izvanske strane kapele: GLORIA CARMELI SEDES RENOVATA RESVRGIT:/QVESTO FAVTRIX VIRGO BENIGNA TVIS - MDCCXLVII

¹²⁸ Doris Baričević, *nav. dj.*, 2008., str. 218.

Slika 98. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2012.)

Kat. 99.

Varaždin, Franjevačka crkva sv. Ivana Krstitelja

Oltar sv. Barbare ¹²⁹

1748. ¹³⁰

Kiparski rad djelo je Ivana Adama Rosembergera i njegove radionice

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Opis oltara

U središtu dvodjelnog retabla je slika sv. Barbare. Rube je u prostor stupnjevito izbačeni bočni dijelovi oltara sačinjeni od ravnog i tordiranog stupa između kojih su smještene skulpture sv. Katarine i sv. Apolonije. Istoreni rubni obrati snažno profiliranog razdjelnog vijenca s naglašenim ušiljenim vrhovima nose okomito postavljene fragmente zabata na kojima sjede anđeli raširenih ruku. Između njih je smještena uska i visoka, lučno zaključena atika čiji segmentni zaključak nose dvije volutne kopče izvedene poput vrpca lisnato-vrpčastog onamenta koje se lome pod šiljastim kutem u donjem dijelu, a volute su im omotane listovima akanta. U niši atike smještena je skulptura sv. Ivana Krstitelja u pejzažu koji je naznačen slabo vidljivim motivima kamenja i bilja a nadvisuju ga oblačići i anđeoske glavice.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornamet

Motivi

Vertikalni cvjetni niz sastavljen od cvijeta iz kojeg se spušta niz zvonolikih cvjetova, kratka bordura od lambrekena, ornamentalni niz sačinjen od tanke, valovite vrpce i uspravnih listova akanta, vrpčasti prepleti ukrašeni malim akantovim listovima i školjkicom perforiranih režnjeva, čija je kompaktna unutrašnjost oživljena gusto natiskanim, okruglastim/zvjezdastim perforacijama, vrpčasti prepleti ukrašeni malim akantovim listovima i rozetama čija je unutrašnjost oživljena okruglastim/zvjezdastim perforacijama, vrpčasti prepleti ukrašeni izduženim, „perastim“ akantovim listovim i školjkastim oblicima izduženih, peforiranih režnjeva, vrpčasti prepleti ukrašeni zvonolikim cvjetovima, rozetom i malim akantovim listovima, vase s cvijećem.

Literatura

Cvekan, Paškal, *Djelovanje franjevaca u Varaždinu. Povijesno-kulturni prikaz sedamsto*

¹²⁹ Sadašnjeg titulara oltar je dobio 1841. g., a ranije je bio posvećen sv. Ladislavu. Vidi: Paškal Cvekan, *nav. dj.*, 1978., str. 84, str. 86.

¹³⁰ Isto, str. 86.

godišnje prisutnosti Franjevaca u gradu Varaždinu, Varaždin: 1978.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 99. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2012.)

Kat. 100.

Moravče, (župa Moravče), kapela sv. Ivana Nepomuka

Glavni oltar

oko 1750.

Oltar je pripisan neznanom kiparu iz Branjugove radionice

Opis oltara

Jednostavni, pomalo rudimentarni oltar tektonskog tipa možemo podijeliti na predelu, središnji dio i atiku. Središnju skulpturu sv. Ivana Nepomuka smještenu u niši rube dvije skulpture nepoznatih svetaca. Grb biskupa Branjuga nalazi se iznad niše, na lučnom, središnjem dijelu razdjelnog vijenca. U središtu atike nalazi se okrugli izrez u kojem je vjerojatno bila smještena gloriola, a obris atike definiraju volutne kopče profiliranih rubova čiji su uvijeni krajevi obloženi akantovim listom. Na obratima razdjelnog vijenca smještene su dvije skulpture svetica i dvije košare s cvijećem. Uska školjka s tri razdvojena režnja zaključuje oltar.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament - kasna faza

Motivi

Krila satkana od dekorativne rešetkice s rozetama koju rube snažne volutne trake s upletonim izduljenim akantovim listovima, vrpčasti prepleti i zvonoliki viseći cvjetovi koji se spuštaju iz školjkastih motiva, preplet traka sličan osmici sa zvonolikim cvijetom i kratkom cvjetnom granom, školjka razdvojenih režnjeva s vertikalnim ispupčenjem po sredini, akantove rozete, „C“ voluta s perforiranim rokajnjim školjkastim rubom

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 100. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimila Nikolina Oštarijaš, 2011.)

Kat. 101.

Zagreb, (župa Ksaver), samostanska crkva sv. Franje Ksavarskog

Bočni oltar Blažene Djevice Marije

1752.

Kiparski rad (i ornamentika?) djelo su Antuna Reinera

Retabl je djelo neznanog autora

Natpis

„pletas reVerenDIssIMI nIColaI TerIhaY abbatIs InfVLatI eXtrVXIt et ornaVIt“¹³¹

Opis oltara

Uvučenu oltarnu stijenu s palom u središtu rube istureni stupovi postavljeni na visoke baze koji nose moćne fragmente razdijelnog vijenca s volutama na kojima sjede pomalo nespretno impostirani anđeli. Uz palu su smješteni veliki, krilati anđeli koji spuštenim rukama pridržavaju štitove nepravilna oblika s natpisima koji se referiraju na titulare oltara. Tako „Deo Homini“¹³² te „Dei Genitrici“¹³³ upućuju na Krista i Bogorodicu. Drugom rukom anđeli pokazuju na kartušu s votivnim natpisom donatora koji sadrži kronogram. Atektonsku konstrukciju atike, omeđuju slabo vidljive snažne volute u koje su upleteni veliki akantovi listovi. Između fragmenata razdijelnog vijenca u glorioli satkanoj od oblačića, zraka i andeoskih glavica je smješten Isus Krist. Gloriolu okružuje skupina od pet anđela. Iznad anđela koji sjede na volutnim dijelovima fragmenata vijenca nalaze se još dva, a peti, najmanji, zaključuje oltar.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament (kasna faza)

Motivi

Nekoliko varijanti školjke (dvostruka školjka, školjka perforiranih režnjeva), ovalna kartuša s rokajnjim obrubom, lambreken s kičankom unutar kojeg se nalazi još jedna kičanka, izdužena volutna kopča s listovima akanta upletonim u volute, rešetkica obrubljena volutno uvijenom vrpcem namreškane površine, volutna kopča s listovima akanta i školjkastim elementima.

Literatura

Miroslav Vanino, *Isusovci i hrvatski narod I.* Zagreb: Filozofsko-teološki fakultet Družbe Isusove, 1969.

¹³¹ Prijevod: "Pobožnost prečasnoga Nikole Terihaja, infuliranoga opata, podigla i ukrasila". Usp. Miroslav Vanino, *Isusovci i hrvatski narod I.* Zagreb: Filozofsko-teološki fakultet Družbe Isusove, 1969. str. 500., Kristina Kaponja *Antun Reiner – monografska obrada*, Diplomski rad, Zagreb: 2014., str. 26.

¹³² „Bogočovjeku“ (Isusu Kristu)

¹³³ „Bogorodici“

Kristina Kaponja, Zagrebački kipar i tiskar Antun Reiner, u Tkalčić: Godišnjak Društva za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije 19 (ur.) Stjepan Razum, Zagreb, 2015

Slika 101. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2015.)

Kat. 102.

Bok Palanječki, (župa Martinska Ves), kapela sv. Petra i Pavla

Glavni oltar

Nakon 1752.

Kiparski rad (i ornamentika?) djelo su Antuna Reinera

Retabl je djelo neznanog autora

Opis oltara

Središnji ravni dio oltarne stijene zauzima oltarna pala koja prikazuje sv. Petra u raskošnom okviru dok je drugi titular, sv. Pavao, prikazan na manjoj slici u središtu atike. Oltarnu palu flankiraju skulpture svetih ugarskih kraljeva Stjepana i Ladislava. Uz njih su smješteni stupovi, najisturenije točke bočnog dijela oltara čiji se plošni pilastri vraćaju u razini oltarne stijenke proširene snažnim oltarnim krilima. Valoviti obrisi atike formiraju izduljene i prelomljene volutne kopče na kojima sjede dva anđela.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament (kasna faza)

Motivi

Krila satkana od dekorativne rešetkice s rozetama koju rube snažne volutne trake s upletonim izduljenim akantovim listovima, školjkasti rub, „C“ voluta rokajnog obruba, bordura od lambrekena s kičankama, rozete, kompozicija sačinjena od vrpčastog prepleta s rešetkicom, pera i uskih akantovih listova.

Literatura

Doris Baričević, *Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. stoljeća s područja kotara Sisak* u: *Ljetopis JAZU*, knj. 72, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnost, 1968.

Slika 102. (Izvor: Fototeka IPU)

Kat. 103.

Novo Čiće, (župa Novo Čiće), kapela Trpećeg Krista

Glavni oltar

1757.

Kiparski rad (i ornamentika?) djelo su Antuna Reinera

Retabl je djelo neznanog autora

Opis oltara

Oltar se sastoji od postamenata u zoni predele i središnjeg dijela koji je razdijeljenim vijencem odvojen od atike. U središnjoj niši smješten je Krist tipa *Ecce homo*. Ogrnut je perizomom oko bokova i privezan za slomljeni stup. Okružuje ga gloriola satkana od oblačića, zraka svjetlosti i andeoskih glavica. Razgrnute zavjese s dekorativnom bordurom koje rube nišu prizoru daju teatralnost. Bogorodica i sv. Ivan prate Krista u njegovoj muci, a smješteni su u interkolumniju stupova koji rube nišu. Četiri snažne volutne kopče čiji su donji uvoji obloženi akantovim listovima nose fragment lučnog zabata atike. Mjesto loma volutnih kopči obilježeno je postamentima na kojima sjede krilati anđeli držeći u rukama Arma Christi odnosno čekić, kliješta, polomljeno koplje i bič. U središtu je smješten trokut Božjeg oka u glorioli.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament (kasna faza)

Motivi

Lambrekeni, okruglasti rokajni motivi, školjke perforiranih režnjeva, perforirani školjkasti rubovi, rešetkice, volutna krila sa ukomponiranim valovitim školjkastim rubom, listom akanta, rešetkicom, motivom lišća krutih režnjeva, dvostrukom školjkicom, „C“ voluta sa školjkastim obrubom, volutne kopče obavijene listovima akanta.

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 103. (Izvor: Fototeka Doris Baričević)

Kat. 104.

Gotalovec, (župa Zajezda), kapela sv. Petra

Glavni oltar

oko 1758.

Kiparski rad djelo je Josipa Stallmayera

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Opis oltara

Oltar tektonskog tipa sastoji se od predele, središnjeg kata i atike. Predela je proširena lukovima ophoda koji dopiru do zida apside. Središnji dio oltara u cijelosti zauzima slika s prikazom titulara. Rube ju po dvije skulpture koje su leđima okrenute stupovima, najisturenijim djelovima kompozicije. Neposredno uz oltarnu palu, prije stupa, to su nepoznati svetac te biskup Ulrik Augsburški s ribom, a iza stupa su skulpture svetih apostola Andrije i Pavla. Izgleda da su skulpture uz oltarnu palu kasnije postavljene jer vizitacija uz skulpture apostola spominje sv. Jakova starijeg i sv. Stjepana prvomučenika. Na sredini razdijelnog vijenca, iznad slike titulara smješten je grb biskupa Putza. Središnji dio atike zauzimaju skulpture Majke Božje i Isusa u glorioli. Majka Božja je okrunjena, u ruci drži žezlo, dok se nogom oslanja na polumjesec. Okružuju ih zrake svjetlosti, oblačići i krilate andeoske glavice. Prizor rube dva klečeća andela adoranta smještena na konzolama iznad istaknutog obrata vijenca. Oltar zaključuje okrunjeni kostur koji kao simbol smrti razdire grb drevne plemićke obitelji Gothal na dva dijela prikazujući metaforički gašenje loze.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

Ovalne kartuše asimetričnog rokajnog obruba, rokajna školjka perforiranih režnjeva, rokajna kompozicija sačinjena od dvije školjke omekšanih valovitih rubova koje se u dnu dodiruju, a iz njih niče manja školjka na koju se nastavlja vertikalni niz od tri zvonolika cvijeta, kompozicija sačinjena od dvije školjke, rešetkica sa četverolisnim perforacijama i valovitim školjkastim rubom, rokajni cvijet iz čijeg središta niče „C“ voluta podsjećajući na predimenzionirani tučak, vertikalno postavljeni list akanta, snažne volutne kopče s inkorporiranim valovitim školjkastim rubovima.

Literatura

Baričević, Doris, „Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. st. u istočnom dijelu Hrvatskog zagorja“, *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 76, Zagreb: JAZU, 1972.

Slika 104. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimio Ljubo Gamulin, 2013.)

Kat. 105.

Zagreb, (župa Ksaver), samostanska crkva sv. Franje Ksavarskog

Bočni oltar sv. Alojzije Gonzage

1758.

Kiparski rad (i ornamentika?) djelo su Antuna Reinera

Retabl je djelo neznanog autora

Natpis

„GG. PP. pletas DoMIni paroChI georgII gergerCz aLoYsIo“¹³⁴

Opis oltara

Oltar se od svog pandana (kat. 101.) razlikuje samo ikonografskim programom, tako anđeli na štitovima imaju natpise „Prodigo Poeniten: tiae“¹³⁵ koji bi mogao upućivati na skulpturu sv. Ivana Nepomuka prikazanog na atici u glorioli i „Speculo Innocen: tiae“¹³⁶ koji nesumnjivo upućuje na titulara sv. Alojzija Gonzagu¹³⁷ prikazanog na oltarnoj pali.

Ornamentika

Lisnato-vrpčasti ornament - kasna faza

Motivi

Nekoliko varijanti školjke (dvostruka školjka, školjka perforiranih režnjeva), ovalna kartuša s rokajnjim obrubom, lambreken s kičankom unutar kojeg se nalazi još jedna kičanka, izdužena volutna kopča s listovima akanta upletenim u volute, rešetkica obrubljena volutno uvijenom vrpcem namreškane površine, volutna kopča s listovima akanta i školjkastim elementima.

Literatura

Miroslav Vanino, *Isusovci i hrvatski narod I.* Zagreb: Filozofsko-teološki fakultet Družbe Isusove, 1969.

Kristina Kaponja, Zagrebački kipar i tiskar Antun Reiner, u Tkalčić: Godišnjak Društva za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije 19 (ur.) Stjepan Razum, Zagreb, 2015.

¹³⁴ Prijevod: „Pobožnost gospodina župnika Jurja Grgeca Alojziju“

¹³⁵ „Čudu kajanja“ Natpis bi mogao upućivati na sv. Ivana Nepomuka kao zaštitnika isповједне tajne

¹³⁶ „Zrcalu nevinosti“

¹³⁷ Speculum innocentiae, sive Vita Angelica B. Aloysii Gonzagae ... životopis je sv. Alojzija Gonzage čiji je glavni autor Gábor Hevenesi (1656 – 1715) a knjiga je objavljena 1699. //www.cistbrno.cz/Record/mzk.MZK03-001030955/Details

Slika 105. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2015.)

Kat. 106.

Zagreb, (župa sv. Marko), Kamenita vrata

Oltar Majke Božje od Kamenitih vrata

1758. – 1760.

Kiparski rad djelo je Josipa Stallmayera

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Opis oltara

Oltarni retabl tektonskog tipa svojim je oblikom prilagođen lučno zaključenoj, zaobljenoj niši u kojoj je smješten. Središnji dio retabla je oslonjen na menzu i ravan, dok konkavno uvučeni rubni dijelovi predele, oltarnih krila i razdjelnog vijenca prate udubinu pozadine. Uz čudotvornu oltarnu palu „lebde“ dva anđela u stavu adoracije. Između stupova i oltarnih krila smještene su skulpture sv. Petra i sv. Pavla. U središtu atike nalazi se raskošna gloriola s Marijinim monogramom između dva anđela adoranta.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

Kompozicija sačinjena od dva različita rokajna školjkasta ruba nejednakih režnjeva, pravokutne kartuše s rokajnim okvirom od niza uskih nejednakih režnjeva, „C“ i „S“ volute obrubljene različitim tipovima školjkastog (rokajnog) obruba, „C“ voluta dekorirana s konveksne strane perforiranim režnjastim obrubom.

Literatura

Dobronić, Lelja *Zagrebački Kaptol i Gornji Grad nekad i danas*. Zagreb: Školska knjiga, 1988.

Dobronić, Lelja, *Slobodni i kraljevski grad Zagreb*, Zagreb: Školska knjiga, 1992.

Slika 106. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimila Natalija Vasić, 2014.)

Kat. 107.

Trški vrh, (župa Krapina), crkva Majke Božje Jeruzalemske

Glavni oltar

1759.

Kiparski rad djelo je Philippa Jakoba Strauba

Retabl i ornamentika djelo su Philippa Jakoba Strauba i radionice

Natpis

1759.

Opis oltara

Riječ je o oltaru tektonske konstrukcije s bočnim ophodima i isturenih rubnih dijelova koji svojim dimenzijama ispunjava čitav prostor apside. Po dva snažna kanelirana stupa su zajedno s fragmentima razdjelnog vijenca i postamentima u zoni predele izbačena prema naprijed, dok se po središnjem, uvučenom dijelu retabla bez horizontalne cezure vijenca nižu tabernakul, središnja skupina s čudotvornom skulpturom Majke Božje Jeruzalemske te Bog Otac u glorioli. U interkolumniju dvaju kaneliranih korintska stupova smještene su skulpture sv. Joakima i sv. Josipa a na lukovima ophoda su skulpture sv. Elizabete i sv. Ane.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

Plitke C volute različitih tipova rokajnog obruba, kartuše s rokajnim okvirima, okruglasti rokajni elementi koji podsjećaju na cvijet iz čijeg središta niče plitka „C“ voluta „tučak“, kompaktni rokajni oblici „zakovrčanih“ rubova i rijetkih perforacija

Literatura

Baričević, Doris, *Članovi kiparske obitelji Straub u Hrvatskoj* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 35–36, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1992.–1993.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 107. (Izvor: Fototeka IPU)

Kat. 108.

Zagreb, Hrvatski povijesni muzej, podignut za crkvu sv. Marka na Gornjem gradu

Oltar Obraćenja sv. Pavla

Početak 1760-tih

Kiparski rad (i ornamentika?) djelo su sljedbenika Veita Königera, možda Josipa Trenka

Retabl je djelo neznanog autora

Opis oltara

Zahvaljujući učestalim premještanjima sačuvana je samo predela i donji kat oltara. U središnjem dijelu retabla smještena je niša s prizorom obraćenja sv. Pavla izvedenim u dubokom reljefu a rube ga rokajni pilastri uz koje su smještene skulpture svetica. Na rubnim dijelovima razdijelnog vijenca sjede anđeli.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

Raznovrsne „C“ volute s valovitim rokajnim rubovima, pravokutne kartuše u školjkastom rokajnom okviru, rokajne volutne konzole, okvir komponiran od raznovrsnih „C“ voluta s više tipova obruba, vertikalna kompozicija sačinjena od školjkice i tri zvonolika lista

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Doris Baričević, *Barokna skulptura na Gradecu*, u: AA.VV., *Zagrebački Gradec 1242 – 1850.*, Zagreb, Grad Zagreb, 1994.

Snježana Pavičić, *Sakralno kiparstvo*, Zagreb, Hrvatski povijesni muzej, 2003.

Slika 108. (Izvor: Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008., str.374.)

Kat. 109.

Čučerje, (župa Čučerje), župna crkva Pohoda Bl. Dj. Marije

Bočni oltar sv. Ane

1761.

Kiparski rad (i ornamentika?) djelo su sljedbenika Veita Königera

Retabl je djelo neznanog autora

Natpis

HANC ARAM / IN HONOREM SANC/TAE ANNAE FIERIFECIT D(OMINUS) /
IOSEPHUS WUGER BONORUM / EP(ISCO)P(ALI)UM POKUPSZKENSIMUM / PROVISOR
ANNO 1761¹³⁸

Opis oltara

U središtu dvokatnog retabla s okulusom smještena je oltarna pala s prikazom zaruka Bl. Dj. Marije koju rube skulpture sv. Katarine i sv. Barbare u otmjenoj aristokratskoj odjeći istaknutog struka. Rokajni pilastri s pripadajućim postamentima i obratima vijenca čine najistaknutiji dio retabla na koji se nastavljaju uvučena volutna krila. Iznad razdijelnog vijenca, u stijenci gornjeg kata oltara otvoren je okulus koji propušta svjetlo iz žuto ostakljenog prozora apside. Svjetlo se spaja sa zlaćanim zrakama gloriole stvarajući jedinstven efekt. Na obratima vijenca kleče dva velika anđela u stavu adoracije, a u njihovom podnožju uz sam vijenac smještena su dva mala anđelčića. Oltarna pala prikazuje sv. Anu kako uči malu Mariju čitati. Mali baldahinić ukrašen akroterijem na vrhu zaključuje oltar.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

Plitke, izdužene „C“ i „S-volute“ čija je unutrašnjost ispunjena školjkastim rubom valovitog obpisa, rokajni pilastri, pravokutne kartuše u školjkastom rokajnom okviru, rokajne volutne konzole, lepezasti školjkasti elementi perforiranih režnjeva

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

¹³⁸ Ovaj je oltar u čast svete Ane 1761. dao podići gospodin Josip Vuger, upravitelj biskupskih dobara u Pokupskom (Prijevod i transkripcija dr.sc. Irena Bratičević) Usp. Doris Baričević, *Članovi kiparske obitelji Straub u Hrvatskoj u: Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 35–36, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1992.–1993., 200.

Slika 109. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2010.)

Kat. 110.

Križ, (župa Križ), župna crkva Uzvišenja Sv. Križa

Bočni oltar sv. Antuna Padovanskog

oko 1761.

Kiparski rad je djelo Josipa Stallmayera

Retabl i ornamentika djelo su neznanog autora

Opis oltara

Oltar sv. Antuna Padovanskog sastoji se od predele, središnjeg dijela i atike. Stupove uz oltarnu palu s prikazom titulara zamjenjuju dvije dekorativne mladićke herme s rokajnim donjim dijelom. Uz oltarnu palu su skulpture nepoznatog biskupa i sv. Benedikta koji u ruci drži kalež sa zmijom. Središnji dio atike zauzima oval s prikazom sv. Ivana Nepomuka. Lučno zaključeni vijenac atike podupiru četiri snažne dekorativne volutne kopče. Na donje volute unutrašnje kopče jednim se koljenom oslanjaju dva anđelčića.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

Rokajne mladićke herme, rokajna školjka perforiranih režnjeva s asimetričnim, izduljenim donjim dijelom, volutna kopča ukrašena umetnutim perforiranim školjkastim rubom te rokajnim rubom asimetričnih izduženih vršaka, „C“ volute obrubljene različitim tipovima rokajnih rubova.

Literatura

Baričević, Doris, *Barokna skulptura na Gradecu* u: Ivan Kampuš, Lujo Margetić i Franjo Šanek (ur.), *Zagrebački Gradec 1242–1850*. Zagreb: 1994.

Slika 110. (Izvor: Fototeka Doris Baričević)

Kat. 111.

Velika Ludina, (župa Velika Ludina), župna crkva sv. Mihaela Arkandela

Glavni oltar

1761.¹³⁹

Kiparski rad (i ornamentika?) djelo su Franje Antuna Strauba

Retabl je djelo neznanog autora

Opis oltara

Raskošni retabl s ophodima zauzima cijeli prostor apside. Središnji dio oltara čini lučno zaključena oltarna pala s prikazom titulara. Uz nju su smještena po tri kipa sa svake strane. Oni najbliže oltarnoj pali, kipovi svetih kraljeva Stjepana i Ladislava, smješteni su kao i rubni par svetog Ivana Krstitelja i Ivana Evangelistu u uske niše zaključene rokajnim školjkama.

Središnji par skulptura, sveti Zaharija i sv. Joakim stoje na konzolama smještenim iznad lukova ophoda. Gonji dio retabla u potpunosti definiraju razgrnute i pomoću dva čvora raširene zavjese koje otkrivaju okulus čije svjetlo teatralno obasjava gloriolu pred kojom stoji Bezgrješna na kugli zemaljskoj obavijenoj zmijom. Prizor nadopunjaju skulpture svete Lucije (danasa izgubljena), Ane, Elizabete i Apolonije smještene na razdijelnom vijencu.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

Rokajne školjke, rokajni „cvijet s tučkom“, „C-volute“ s raznovrsnim rokajnim obrubima, lambrekeni, „režnjasti“ rokajni motiv na zaobljenom dijelu postamenta, rokajne vase.

Literatura

Baričević, Doris, *Članovi kiparske obitelji Straub u Hrvatskoj* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 35–36, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1992.–1993.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

¹³⁹ Izvori kao godinu podizanja oltara navode 1761. godinu (NAZ, Arhiđakonat čazmanski, protokol 107/III, 1746; 108/IV, 1761.)

Slika 111. (Izvor: Fototeka HRZ-a)

Kat. 112.

Kloštar Ivanić, (župa Kloštar Ivanić), župna crkva Marijina Uznesenja

Bočni oltar sv. Josipa

1761.¹⁴⁰

Kiparski rad (i ornamentika?) djelo su Franje Antuna Strauba

Retabl je djelo neznanog autora

Opis oltara

Središnji dio kata i atike, s oltarnim palama u centru, sasvim je ravan, ne prekidaju ga horizontalne cezure predele i razdjelnog vijenca koji su potisnuti na rub i stupnjevito izbačeni u prostor. Između oltarne pale s prikazom titulara i stupova smještene su skulpture crkvenih otaca sv. Jeronima i sv. Grgura pape. Uvučene rubne djelove oltara formiraju pilastar i dekorativno oltarno krilce. Postamenti u zoni predele kao i fragmenti valovitog razdjelnog vijenca prate stupnjevito prodiranje u prostor te ponovno uvlačenje u dubinu. Atiku oltara čini ravna oltarna stijena čiji valoviti obris formiraju konkavni uvoji dvije „C“ volutne kopče nejednake veličine. Kraće gornje „kopče“ služe u donjem dijelu kao postament za krilate anđelčice dok gornjom volutom pridržavaju plitki segmentni zabat s dvije vase na rubovima. Oltar zaključuje gloriola s Božjim okom. U središtu atike je slika sv. Julijane u raskošnom rokajnom okviru.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

Vrpcu uvijena u „S“ i „C-volute“ ispunjene valovitim, izbrazdanim rokajnim rubom, rubi rešetku četverolisnih otvora, „C-volute“ s tri tipa rokajnih rubova („bordura“ podijeljena na režnjeve polukružno zaobljenih vrhova koji su naizmjene izbrazdani vertikalnim i horizontalnim utorima, izduženi vršci nejednakih dužina koji podsjeća na lelujave plamičke, rub sličan ribljoj peraji ili lepezastoj školjci) „režnjasti“ rokajni motiv na zaobljenom dijelu postamenta, pokoji list akanta uz uvijene krajeve voluta na oltanom krilu, rokajne vase, barokne vase.

Literatura

Baričević, Doris, *Članovi kiparske obitelji Straub u Hrvatskoj* u: *Peristil. Zbornik radova za*

¹⁴⁰ 1761.g. dva su bočna oltara već bila postavljena. Doris Baričević, *Članovi kiparske obitelji Straub u Hrvatskoj* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 35–36, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1992.–1993., 206.

povijest umjetnosti, 35–36, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1992.–1993

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 112. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimio Ljubo Gamulin, 2013.)

Kat. 113.

Poljanica Bistrička/ Vinski Vrh, (župa Marija Bistrica), kapela Bl. Dj. Marije

Bočni oltar sv. Vida

1760. – 62.

Kiparski rad djelo je Luke Salcera

Retabl (i ornamentika?) djelo su neznanog autora, vjerojatno suradnika Luke Salcera

Opis oltara

Oltarna stijenka je ravna, perforirana tek središnjom nišom. Bočni dijelovi oba kata lagano su istureni, a njihovo prodiranje u prostor prate rubni dijelovi predele i vijenca. Središnji dio prvog kata zauzimaju niša sa skulpturom titulara oltara, sv. Vida koji стоји na figuralno izvedenom postamentu, odnosno loncu s kipućom vodom kojeg ližu plamičci vatre. Uz središnju nišu postavljene su skulpture sv. Kvirina i Nikole. U gornjoj zoni oltara prikazana sv. Anastazija (?) na plamtećoj lomači. Na sveticu pokazuju dva anđelčića smještena na vijencu u labilnim, lebdećim pozama i dva velika anđela koji kleče na volutnim konzolama. Oltar zaključuje gloriola satkana od vijenca oblaka, zraka svjetlosti i anđeoskih glavica.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

Vertikalno položene tanke „C-volute“ rokajnog ruba u kombinaciji s uskim lisnatim oblicima, lepezasti školjkasti oblici perforiranih režnjeva iz kojih se spušta nekoliko rokajnih jezičaka, vertikalna kompozicija satkana od nježnih cvjetnih grana i dvodjelnog rokajnog motiva koji sliči ptičjem krilu, lambrekeni, „C-volute“ s konkavnim valovitim školjkastim djelovima, okruglasta kompaktna rokajna kompozicija, asimetrična oltarna krila sačinjena od niza istanjenih „C-voluta“ s rokajnim rubovima koji se ponegdje osamostaljuju, rokajne vase.

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 113. (Izvor: Fototeka Doris Baričević)

Kat. 114.

Poljanica Bistrička/ Vinski Vrh, (župa Marija Bistrica), kapela Bl. Dj. Marije

Bočni oltar sv. Donata

1760. – 62.

Kiparski rad djelo je Luke Salcera

Retabl (i ornamentika?) djelo su neznanog autora, vjerojatno suradnika Luke Salcera

Opis oltara

Oltarna stijenka je ravna, perforirana tek središnjom nišom. Bočni dijelovi oba kata lagano su istureni, a njihovo prodiranje u prostor prate rubni dijelovi predele i vijenca. Središnji dio prvog kata zauzimaju niša sa skulpturom titulara oltara, sv. Donata koji stoji na figuralno izvedenom postamentu, odnosno na stijeni obrasloj vinovom lozom. Uz središnju nišu postavljene su skulpture svetog Augustina i Ambrozija. U gornjoj zoni oltara prikazana je sv. Afra, privezana uz goruće drvo. Na sveticu pokazuju dva anđelčića smještena na vijencu u labilnim, lebdećim pozama i dva velika anđela koji kleče na volutnim konzolama. Oltar zaključuje gloriola satkana od vijenca oblaka, zraka svjetlosti i anđeoskih glavica.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

Vertikalno položene tanke „C“ volute rokajnog ruba u kombinaciji s uskim lisnatim oblicima, lepezasti školjkasti oblici perforiranih režnjeva iz kojih se spušta nekoliko rokajnih jezičaka, vertikalna kompozicija satkana od nježnih cvjetnih grana i vertikalno postavljenoj „C“ voluti s rokajnim obrubom, lambrekeni, „C“ volute s konkavnim valovitim školjkastim djelovima, okruglasta kompaktna rokajna kompozicija, asimetrična oltarna krila sačinjena od niza istanjenih „C“ voluta s rokajnim rubovima koji se ponegdje osamostaljuju, rokajne vase.

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Buturac, Josip, *Marija Bistrica 1209 – 1993. Povijest župe i prošteništva*, Marija Bistrica: 1993.

Slika 114. (Izvor: Fototeka Doris Baričević)

Kat. 115.

Kloštar Ivanić, (župa Kloštar Ivanić), župna crkva Marijina Uznesenja

Glavni oltar

Kiparski rad (i ornamentika?) djelo su Franje Antuna Strauba

Retabl je djelo neznanog autora

1762.

Natpis

„F:T:1762 E:Z“

Opis oltara

Konstrukcija oltara poigrava se prostornim planovima smještajući vitke, visoke stupove smještene na dvodjelnim postamentima optočenim pozlaćenom rokajnom ornamentikom ispred oltarne stijene. Stupovi nose fragmente višestruko profiliranog i u prostor rubovima izbačenog vijenca na kojima noseći trubu i kandilo sjede dva anđela snažno ispruženog vanjskog krila. Središnji dio oltarne stijene zauzima pala s prizorom uznesenja Bogorodice uz koju su na visokim ornamentiranim postamentima smještene skulpture sv. Ane i sv. Joakima, Bogorodičinih roditelja. Dvije volutne kopče dekorirane rokajnom ornamentikom i vazama čine decentna krila. U središtu gornjeg dijela retabla je motiv Božjeg Oka u višestrukoj glorioli, prigodno smješten ispred okulusa što prodiranju svjetla iz prozora apside daje simboličke konotacije. Gonji dio oltara je zaključen malom gloriolom a njegove rubne dijelove definiraju volutne kopče koje se spuštaju iz plitkog segmentnog zabata.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

Apstraktna rokajna „školjka“, rokajni „cvijetovi“, lambrekeni s kičankama, rokajne vase, različite kompozicije satkane od tankih „C-voluta“ obrubljenih raznim tipovima rokajnih rubova, različiti rokajni motivi sačinjeni od perforiranih manjih fragmenata izbrazdane površine

Literatura

Baričević, Doris, *Članovi kiparske obitelji Straub u Hrvatskoj* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 35–36, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1992.–1993.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 115. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimio Jovan Kliska, 2012.)

Kat. 116.

Kloštar Ivanić, (župa Kloštar Ivanić), župna crkva Marijina Uznesenja

Bočni oltar sv. Juraja

1762.¹⁴¹

Kiparski rad (i ornamentika?) djelo su Franje Antuna Strauba

Retabl je djelo neznanog autora

Natpis

“SIC/SUREXI EX PIA MANU/PRAEDIALIUM IVANICHENSI/17 UM 62”¹⁴²

Opis oltara

Arhitektonska konstrukcija i ornamentika oltara sv. Juraja sasvim su slične njegovom pandanu. Razlikuju se samo po ikonografском programu. Dvije superponirane oltarne pale prikazuju sv. Juraja i sv. Martina, a skulpture druga dva crkvena oca, sv. Augustina i sv. Ambrozija rube središnju oltarnu palu.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

Vraca uvijena u „S“ i „C-volute“ ispunjene valovitim, izbrazdanim rokajnim rubom, rubi rešetkicu četverolisnih otvora, „C-volute“ s tri tipa rokajnih rubova („bordura“ podijeljena na režnjeve polukružno zaobljenih vrhova koji su naizmjenice izbrazdani vertikalnim i horizontalnim utorima, izduženi vršci nejednakih dužina koji podsjeća na lelujave plamičke, rub sličan ribljoj peraji ili lepezastoj školjci) „režnjasti“ rokajni motiv na zaobljenom dijelu postamenta, pokoji list akanta uz uvijene krajeve voluta na oltanom krilu, rokajne vase, barokne vase.

Literatura

Baričević, Doris, *Članovi kiparske obitelji Straub u Hrvatskoj* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 35–36, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1992.–1993., 193–218.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

¹⁴¹ Prema votivnom natpisu oltar je dovršen 1762. godine.

¹⁴² Tako sam podignut od pobožnog dara ivanićkih predjalaca 1762. (Prijevod: dr.sc. Irena Bratičević)

Slika 116. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimio Ljubo Gamulin, 2013.)

Kat. 117.

Brezovica, (župa Brezovica), župna crkva Uznesenja Bl. Dj. Marije

Glavni oltar

1762. – 1763.

Kiparski rad (i ornamentika?) djelo su Franje Antuna Strauba

Retabl je djelo neznanog autora

Opis oltara

Na ravni središnji dio oltarne stijenke s centralnom nišom u kojoj je skulptura Bl. Dj. Marije preuzeta sa starijeg oltara, nastavljaju se prema naprijed pomaknuti skošeni bočni djelovi s prozračnim otvorima za skulpture sv. Ane i sv. Elizabete, Bogorodičine majke i rođakinje.

Ravni rubni dijelovi iznad ophoda također su otvoreni kako bi se u njima smjestile skulpture sv. Joakima i sv. Josipa, Bogorodičina oca i muža. Dojam prozračnosti i lakoće oltaru daje upravo otvaranje oltarne stijenke u sve tri zone: lučni otvori ophoda u zoni predele, otvorene „niše“ bez poleđine u kojima su smještene skulpture u središnjem dijelu retabla, iznad središnje niše okulus s vitičastim Marijinim monogramom koji propušta svjetlo iz prozora u apsidi, te iznad njega u zoni atike, veliki otvor u kojem je smještena grupa sv. Trojstva. Skulpture sv. Ignacija i sv. Ivana Krstitelja smještene su u zoni atike na istaknutim obratima arhitrava.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

Rokajne školjke razdvojenih perforiranih režnjeva lelujavih i lagano povijenih vršaka, istanjene „C“ i „S-volute“ sa ili bez različitih rokajnih rubova, rokajne vase, rokajni pilastari

Literatura

Baričević, Doris, *Članovi kiparske obitelji Straub u Hrvatskoj* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 35–36, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1992.–1993., 193–218.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 117. (Izvor: Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008., str. 275.)

Kat. 118.

Gorica, (župa Lepoglava), kapela sv. Ivana na Gorici

Desni bočni oltar sv. Ane

1763.

Kiparski rad (i ornamentika?) djelo su Aleksija (Alexiusa) Königera

Retabl je djelo neznanog autora

Natpis

Dicata honori et venerationi Sanctae Annae, Beatae V. Mariae, S. Joachimi et Elisabethae,

Curatore R.P. Stephano Kunovich. Anno 1763.¹⁴³

Opis oltara

Središnji dio jednostavnog dvokatnog oltara zauzima niša u kojoj je prikazana sv. Ana kako uči malu Mariju čitati. Uz nju su smještene skulpture sv. Joakima i sv. Elizabete. Na istaknutim rubovima razdijelnog vijenca postavljene su volutne konzole namjenjene anđelima od kojih je izgleda preostao samo jedan. U središtu drugog kata retabla je trokut Božjeg Oka u glorioli satkanoj od oblačića i zraka svjetlosti. Rubove oba kata definiraju snažne volutne kopče ukrašene rokajnim motivima.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

Konkavno uvijena rokajna školjka „zakovrčanih“ rubova i oživljena raznolikim perforacijama, valoviti, konkavno uvijeni školjkasti elementi mekanih, uvijenih rubova te izbrazdane i perforirane površine, viseće cvjetne grane, uski rokajni elementi izduženih, zakovrčanih vršaka

Literatura

Doris Baričević, *Živi kipi lepoglavski* (Lepoglava 2), *Kaj. Časopis za kulturu*, specijalno izdanje, Zagreb: Kajkavsko spravišće, 1981.

¹⁴³ Usporedi: Doris Baričević, *Živi kipi lepoglavski* (Lepoglava 2), *Kaj. Časopis za kulturu*, specijalno izdanje, Zagreb: Kajkavsko spravišće, 1981., str. 43. bilj. 28

Slika 118. (Izvor: Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008., str.300.)

Kat. 119.

Varaždin, katedrala Uznesenja Bl. Dj. Marije na nebo

Bočni oltar Sv. Križa

1764.

Kiparski rad (i ornamentika?) djelo je Philippa Jakoba Strauba

Retabl je djelo radionice

Natpis

„?IA (PIA?)/SODALIVM AGONIAE/CHRISTI PATIENTIS LIBERALITAS ?I IT (FIERI FECIT?) IN CRVCE MORIENTI/ DEI PATRIS FILIO“¹⁴⁴

Opis oltara

Središnji dio retabla je ravan, neprekinut horizontalnom cezurom vijenca i predele tako da se po vertikalnoj osi nižu klečeća skulptura Marije Magdalene, slika razapetog Krista i figura Boga Oca u glorioli. Bočni dijelovi retabla koje čine snažni stupovi sa pripadajućim fragmentima predele i vijenca istureni su prema naprijed. Između stupova i oltarne pale stoje Bogorodica i sv. Ivan gledajući uz bolnu gestikulaciju prema križu, dok rubno smještene sv. Veronika i sv. Barbara kao da emotivno ne učestvuju u prizoru. Oltar zaključuje mala, minuciozno izrađena skupina sačinjena od dva anđela uz bazen u obliku školjke. Jedan anđeo sjedi uz bazen dok drugi stoji u kontrapostu izljevajući vodu iz rokajnog vrča.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

Raznoliki rokajni motivi koji se odlikuju izduženim, od podloge odignutim i lagano zakovrčanim vršcima, tanke „C-volute“ raznih tipova asimetričnih rokajnih rubova koji od njih mogu biti i lagano odvojeni, rokajne kartuše, ružini cvjetovi, raznolike perforacije.

Literatura

Doris Baričević, *Kiparstvo 17. i 18. stoljeća u crkvi Sv. Marije u Varaždinu*: *Isusovačka crkva i samostan u Varaždinu: prilog istraživanju* (ur.) Vlado Ukrainiančik, Zagreb: Mala biblioteka Godišnjaka zaštite spomenika kulture Hrvatske , 1988. (Prilog uz br. 13/1987.)

¹⁴⁴ (Pobožna) darežljivost Bratovštine muke trpećega Krista (dala podići) Sinu Boga Oca umirućem na križu. Prijevod: dr.sc. Irena Bratičević. Natpis ranije nije bio vidljiv, vec je bio preslikan natpisom: „ALTARE PRIVILEGIA/TUM“ Stariji natpis s kronogramom otkriven je tijekom konzervatorsko-restauratorskih radova na oltaru. Voditeljica radova je Danuta Misiuda. Votivni natpis je malom dekoracijom podijeljen na dva dijela. Unatoč nejasnoćama vidljivo je da oba natpisa (svaki za sebe) sadrže kronogram koji daje 1764. godinu. Isto tako kada se zbroje sva istaknuta slova dobije se iznos 3528 koji podijeljen s dva daje isti rezultat.

Baričević, Doris, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

Sergej Vrišer, *Vezi med baročnimi kiparji Štajerske in Varaždina* u: Andre Mohorovičić (ur.), *Varaždinski zbornik 1181-1981 Znanstveni skup povodom obilježavanja 800. godišnjice grada (1981 ; Varaždin)*, Varaždin: 1983.

Slika 119. (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimio Jurica Škudar, 2014.)

Kat. 120.

Prelog, (župa Prelog), župna crkva sv. Jakoba

Glavni oltar

1765. – 1767.

Kiparski rad (i ornamentika?) djelo su Veita Königera

Retabl je djelo stolara Josipa Hermanna

Opis oltara

Središnji dio oltara zauzima oltarna pala koju rube snažni korintski stupovi s pozlaćenim kanelirama u njihovoј donjoj trećini. Na stupove se nastavljaju ukošene stranice oltara s uskim nišama ispred kojih stoje skulpture svetog Petra i Pavla. Bočne stranice oltara zauzimaju niše s prikazima druga dva titulara oltara, svetog Josipa i svetog Ivana Nepomuka. Sjedeći na oblacima između kojih vire andeoske glavice sveci se u pozama punim patosa dižu prema nebu praćeni od malih anđela. Prateći anđeli pričvršćeni su uz oltarnu stijenu bez vidljivog uporišta, stvarajući tako dojmljivu iluziju slobodnog leta. Razgrnute zavjese i lambrekeni s kičankama koji rube niše potenciraju teatralnost prizora. Postamenti niša sadrže reljefe s prizorima iz života titulara, tako je ispod skulpture sv. Josipa prikazan svetac kako u svojoj radionici podučava malog Isusa, a ispod skulpture sv. Ivana Nepomuka svetac isповijeda kraljicu. Niše su smještene između pilastara koji su u donjoj trećini dekorirani pozlaćenim kanelirama a nadvisuju ih rokokoo-zabati razigranog obrisa satkanog od „C“ voluta i zaključeni malim gloriolama komponiranim od vijenca oblaka i zraka svjetlosti. Središnji dio oltara nadvišen je visokom atikom u kojoj su smještene skulpture Svetog Trojstva u glorioli. Na polukružnom zidu apside naslikan je razgrnuti zastor koji se spušta iz kupolastog baldahina iznad atike.

Ornamentika

Rokaj

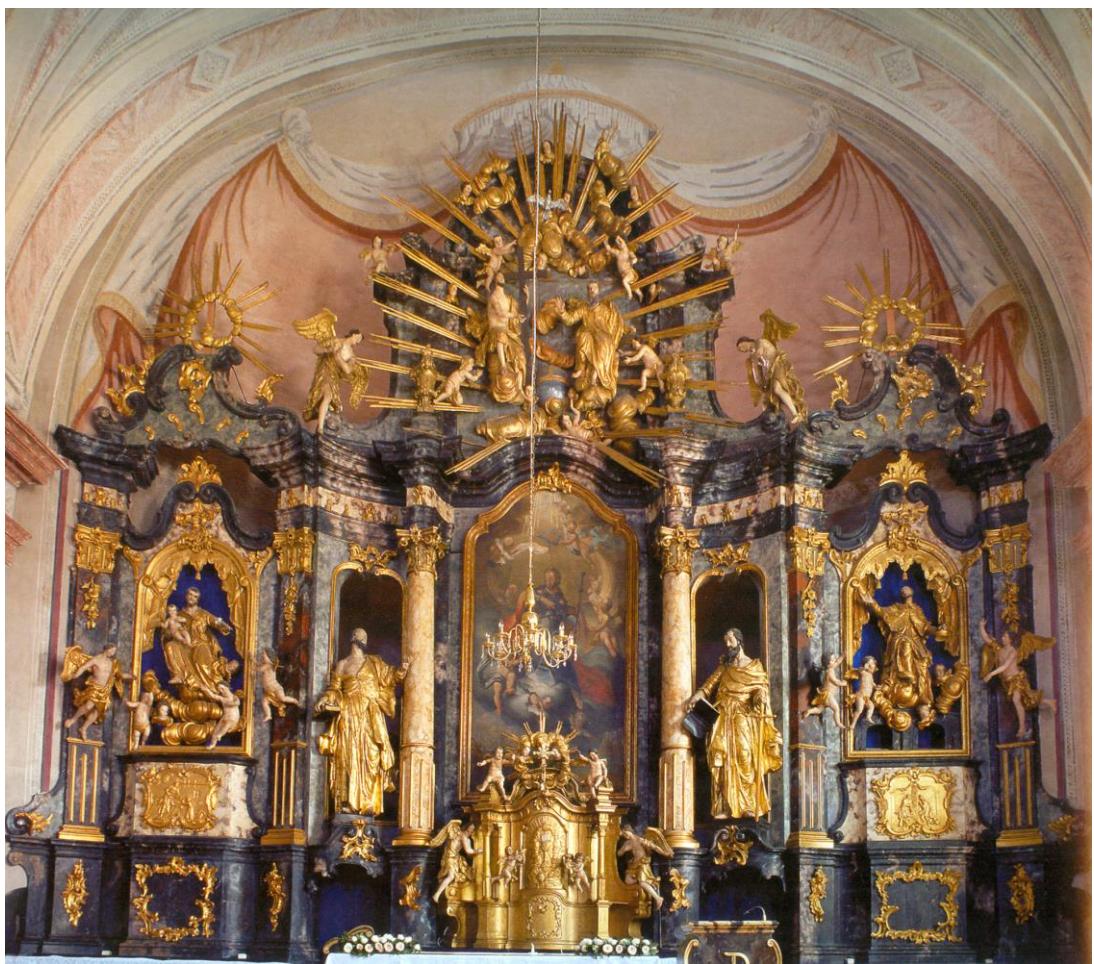
Motivi

Asimetrične rokajne kompozicije sa perforacijama različitih veličina i oblika sačinjene od fragmenata različito izbrazdane površine čiji su vršci izduženi i od podloge odvojeni, plitke „C-volute“ obrubljene režnjevima uskih, zbijenih vrškova različitih dužina, prazni rokajni okviri, školjkasti oblik perforiranih režnjeva uskih i lagano povijenih vršaka, lambrekeni, grane ruže, rokajne vase.

Literatura

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Horvat, Andela, *Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međimurju*, Zagreb:
Konzervatorski zavod u Zagrebu, 1956.

Slika 120. (Izvor: Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008., str. 380.)

Kat. 121.

Prepolno, (župa Bedenica), kapela Majke Božje Žalosne

Glavni oltar

1768.

Kiparski rad djelo je Franje Antuna Strauba

Retabl (i ornamentika?) djelo su neznanog autora, vjerojatno suradnika Luke Salcera

Opis oltara

Dvokatni središnji dio sa konkavnim bočnim dijelovima podignutim iznad lukova ophoda zauzima cijelu širinu apside. U niši središnjeg dijela na postament je smještena *Pietà* koju nadvisuje Bog Otac u glorioli od zaka svjetlosti, oblačića i anđela. Po dvije prateće svetačke skulpture (Ivan Evandelist i Marija Magdalena uz Bogorodicu, a sv. Ignacije i sv. Franjo Ksaverski iznad ophoda) smještene su ispred zatvorene pozadine oltarne stijenke. Stupovi s kanelirama u donjem dijelu koji nose fragmente vijenca s anđelima istaknuti su snažnim pomakom u prvi plan. Snažne volutne kopče s kanelirama rube središnju nišu i bočne dijelove oltarne stijenke.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

Plitke „C-volute“ s konkavno uvijenim rokajnjim rubom, rokajne vase, lambrekeni, okruglaste rokajne kompozicije perforiranog središta, vertikalne rokajne kompozicije koje kombiniraju tanke „C-volute“ rokajnog ruba i kompaktne školjkaste oblike.

Literatura

Baričević, Doris, *Članovi kiparske obitelji Straub u Hrvatskoj* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 35–36, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1992.–1993., 193–218.

Slika 121. (Izvor: Fototeka KO Zagreb, snimila Martina Ožanić)

Kat. 122.

Podgorje Bistričko, (župa Marija Bistrica), kapela sv. Ladislava

Glavni oltar Majke Božje Žalosne¹⁴⁵

1766. – 1771.¹⁴⁶

Kiparski rad djelo je Luke Salcera

Retabl (i ornamentika?) djelo su neznanog stolara, vjerojatno suradnika Luke Salcera

Opis oltara

Oltar horizontalno možemo podijeliti na zonu predele i dva kata. U središnjem dijelu oltara, ispred križa, smještena je sjedeća skulpturu Žalosne Marije srca probodenog bodežom kojoj u krilu leži tijelo mrtvog Krista. Žalosnu Mariju okružuju zrake svjetlosti a mali stojeći anđeo u pozadini drži Kristovu beživotnu ruku. Središnja skupina je smještena u lagano isturenou niši čiji dekorativni okvir u gornjem dijelu ima oblik izduženog trolista. Nišu flankiraju dvije velike skulpture anđela koji stoje na oblačićima a u rukama nose koplje i trsku sa spužvom natopljenom octom (oruđe Kristove muke). Njihovi postamenti u zoni predele dubokim su usjecima odvojeni od središnjeg, zaobljenog dijela predele koji služi kao postament za središnju nišu. Rokajna oltarna krila rube prvi kat, a uske volutne kopče čiji su donji uvoji dekorirani rokajnim obrubom definiraju bočne dijelove drugog kata. Drugi kat je zauzela velika gloriola satkana od zraka svjetlosti, oblačića i anđeoskih glavica s plamtećim srcem Isusovim oko kojeg je opletena trnova kruna u središtu. Na nju upućuju dva anđelčića, od kojih jedan u rukama drži Veronikin rubac, a moguće je da je i drugi držao neko od oruđa Kristove muke. Oltar zaključuje baldahinić s bordurom od lambrekena.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

„S“ i „C-volute“ s različitim tipovima rokajnih obruba, „osamostaljeni“ rokajni obrub, volutna kopča s rokajnim rubom, raskošne cvjetne girlande, okruglasti plastični oblik sačinjen od kompaktnih školjkastih formi i valovitih rokajnih rubova.

Literatura

Buturac, Josip, *Marija Bistrica 1209 – 1993. Povijest župe i prošteništva*, Marija Bistrica: 1993.

¹⁴⁵ Vidi: Dr. Josip Buturac, *Marija Bistrica 1209 – 1993. povijest župe i prošteništva*, Marija Bistrica 1993., str. 71. Oltar je podignut kao bočni za kapelu sv. Marije Magdalene u Bistričkom Humu, 1959. g. Mijo Hohnjec iz Celja ga je obnovio i prenio u kapelu sv. Ladislava.

¹⁴⁶ Doris Baričević, *nav. dj.*, str. 265.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 122. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2015.)

Kat. 123.

Tugonica, (župa Marija Bistrica), kapela sv. Roka

Glavni oltar

1767.

Kiparski rad djelo je Luke Salcera

Retabl (i ornamentika?) djelo su neznanog autora, vjerojatno suradnika Luke Salcera

Natpisi

HONORI BEA/TI ROCHIIN SERV/ITI DC.GENERALIS/PETRVS SER/MAGE

ANNO/DOMI/NI/1767/ Jacob Reißer pinxit¹⁴⁷

Opis oltara

Kompaktna oltarna stijenka je u zoni predele proširena lukovima bočnih ophoda s konzolama za svetačke skulpture. Središnji dio oltara čini niša sa skulpturom patrona, naglašena kratkim zastorima i bordurom s lambrekenima, uz koju su smještene skulpture sv. Fabijana i sv. Sebastijana. Nišu flankiraju volutni pilastri s tri karakteristična kanelirana volutna uvoja na mjestu baze, kapitela i na sredini, a istureni stupovi s kanelirama u donjoj trećini rube središnju skupinu. Lagano konkavni bočni dijelovi oltarne stijenke čine pozadinu za skulpture postavljene na konzolama u vrhu lukova ophoda. Oltar završava drugim parom volutnih pilastara čiji su volutni postamenti u zoni lukova ophoda. Snažni razdjelni vijenac prati gibanje oltarne stijenke te istaknutim bridovima osobito naglašava prostorni iskorak stupova nosača. Atika se nastavlja na središnji dio retabla. U glorioli satkanoj od zraka svjetlosti, oblačića i anđeoskih glavica na stijenama kleči sv. Antun Opat, držeći u ruci knjigu u kojoj je upisana godina polikromiranja oltara ANNO/DOMI/NI/1767/ Jacob Reisser.¹⁴⁸ Atiku rube stupnjevito postavljeni plitki pilastri među kojima je najistureniji dekorativni volutni pilastar. Tanka volutna kopča koja je pripojena uz rub atike proteže se sve do ruba oltara gdje završava velikom volutom koja služi kao postament za klečeće skulpture anđela. Oltar zaključuje mali baldahin nadvišen Božjim okom u trokutu.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

Kompaktni oblici slični rokajnim školjkama, nepravilne izdužene kompozicije sačinjene od nekoliko „C“ voluta rokajnog ruba odignutih vršaka, rokajni „cvijet“ satkan od istanjenih „C“

¹⁴⁷ Na čest svetoga Roka službenika, gospodin grof general Petar Sermage
Godine Gospodnje 1767. naslikao Jacob Reisser

¹⁴⁸ Usporedi: Josip Buturac, *nav.dj.* 1993., str.74.

vitica rokajnog ruba i perforirane unutrašnjosti, „C“ volute rokajnog ruba, baldahin s lambrekenima, rokajne vase.

Literatura

Buturac, Josip, *Marija Bistrica 1209 – 1993. Povijest župe i prošteništva*, Marija Bistrica: 1993.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 123. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2015.)

Kat. 124.

Poljanica Bistrička/ Vinski Vrh, (župa Marija Bistrica), kapela Bl. Dj. Marije

Glavni oltar

1771.

Kiparski rad djelo je Luke Salcera

Retabl (i ornamentika?) djelo su neznanog autora, vjerojatno suradnika Luke Salcera

Opis oltara

U lučno zaključenoj središnjoj niši smještena je skulptura Bogorodice koja okružena vijencem oblaka i zraka, s Isusom i žezlom u rukama, stoji na polumjesecu. Skulpture pratećih svetaca smještene su uz nišu, na postamentima u zoni predele. Plitke široke lezene za njihovim leđima čine ukošeni dio oltarne stijene čija su najisturenija točka stupovi. Na njih se nastavljuju lagano uvučeni bočni dijelovi sa skulpturama svetih papa na lukovima ophoda. Središnji dio drugog kata oltara zauzima skulptura Boga Oca u glorioli satkanoj od oblaka, zraka i anđeoskih glavica. Lagano ukošeni bočni dijelovi koji prodiru u prostor obrubljeni su volutnim kopčama na čijim donjim volutama kleče anđeli adoranti. Oltar zaključuje plitki baldahin s uskim zastorom koji je razgrnut i prebačen preko vijenca. Na baldahin je postavljena skulptura sv. Florijana.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

„C-volute“ s različitim rokajnim obrubima, tanke „C“ i „S-volute“ kao rubni elementi, vertikalno postavljene rokajne kompozicije, lambrekeni s kičankama, uski zastor, okruglasti perforirani rokajni režnjevi

Literatura

Buturac, Josip, *Marija Bistrica 1209 – 1993. Povijest župe i prošteništva*, Marija Bistrica: 1993.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 124. (Izvor: Fototeka Doris Baričević)

Kat. 125.

Lepoglava, (župa Lepoglava), župna crkva Bezgrešnog začeća Bl. Dj. Marije

Oltar sv. Ane

1777.g.

Kiparski rad (i ornamentika?) djelo je Aleksija Königera

Retabl je djelo neznanog autora

Natpis

Franz /Kochler/Mahler/vonWien/Anno 1777. ¹⁴⁹

Opis oltara

Središnji dio uskog, dvokatnog oltara, pala s prizorom sv. Ane koja malu Mariju uči čitati istaknut je baldahinom s lambrekenima iz kojeg se spuštaju zastori koje razgrću dva lebdeća anđelčića. Uz palu su smještene skulpture sv. Zaharije i sv. Elizabete, Bogorodičinih rođaka. Rubne dijelove oltarne stijenke iza skulptura dekoriraju kanelirani volutni pilastri koji pridržavaju u prostor izbačene fragmente vijenca. Gloriola sačinjena od zraka svjetlosti i oblačića u čijem je središtu Presveto srce Marijino zauzima središnji dio uskog drugog kata oltara. Tri anđeoske glave na oblačićima raspoređene su oko gloriole, dok uz samo srce lebde dva anđelčića. U prostor izbačene rubove oltarne stijenke definiraju kanelirani volutni pilastri na čijim donjim volutama sjede još dva anđelčića. Lučno uzdignuti središnji dio uskog zaključnog vijenca dekoriran je rokajnom kompozicijom dok na isturenim obratima stoje dvije rokoko vase. Na oltarnoj menzi je smještena cjelina sačinjena od rokajnih kartuša s reljefnim prizorim i kanonskih ploča u rokajnim okvirima u koju je inkorporiran i svijećnjak.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

Dva tipa lepezaste rokajne školjke iz koje se spušta kratka cvjetna grana, razni tipovi asimetričnih rokajnih obruba, rokajne vase, kompozicija sačinjena od rokajne školjke perforiranih režnjeva lelujavih vršaka koja je smještena između dva vertikalno položena polukružna školjkasta ruba valovitog obrisa i mjestimično perforiranih režnjeva.

Literatura

Doris Baričević, *Živi kipi lepoglavski* (Lepoglava 2), *Kaj. Časopis za kulturu*, specijalno izdanje, Zagreb: Kajkavsko spravišće, 1981.

¹⁴⁹ Prijevod: Franz Kochler slikar iz Beča, godina 1777. Natpis je skriven u knjizi sv. Zaharije. Usp. Ksenija Škarić, *nav.dj.*, 2014., str. 469.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 125. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2012.)

Kat. 126.

Lepoglava, (župa Lepoglava), župna crkva Bezgrešnog začeća Bl. Dj. Marije

Oltar Andela čuvara

1777.

Kiparski rad djelo je Aleksija Königera

Retabl (i ornamentika?) djelo su neznanog autora

Opis oltara

Dvokatni uski oltar se od svog pandana razlikuje samo po ikonografskom programu, tako da baldahinom natkrivena pala prikazuje Andela čuvara s malim djetetom, a uz nju su smještene skulpture Arkandela. Dva mala lebdeća anđela razgrču zavjese baldahina. Na drugom katu retabla, u središtu gloriole od oblačića, zraka i anđeoskih glavica prikazano je Presveto Srce Isusovo uz koje lebde dva anđelčića. Još su dva mala anđela u pokrenutim, zaigranim pozama smješteni na donjim volutama volutnih kopči koje rube dugi kat oltaa. Završni vijenac dekorira rokajna kompozicija i vase.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

Dva tipa lepezaste rokajne školjke iz koje se spušta kratka cvjetna grana, razni tipovi rokajnog obruba asimetričnog ruba, kompozicija sačinjena od školjkastog elementa uspravnih perforiranih režnjeva i lelujavih vršaka koji je smješten između dva polukružna školjkasta ruba valovitog obrisa i mjestimično perforiranih režnjeva, rokajne vase.

Literatura

Doris Baričević, *Živi kipi lepoglavski* (Lepoglava 2), *Kaj. Časopis za kulturu*, specijalno izdanje, Zagreb: Kajkavsko spravišće, 1981.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 126. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2012.)

Kat. 127

Lepoglava, (župa Lepoglava), župna crkva Bezgrešnog začeća Bl. Dj. Marije

Oltar sv. Pavla pustinjaka

1777. -1779.¹⁵⁰

Kiparski rad (i ornamentika?) djelo je Aleksija Königera

Retabl je djelo neznanog autora

Opis oltara

Između rubnih stupova nosača koji su izbačeni u prostor i oživljeni reljefnim kanelirama u donjoj trećini i duboke središnje niše sa skulpturom sv. Pavla pustinjaka smještene su skulpture sv. Ivana Krstitelja i sv. Joakima. Iza skulptura, na lagano ukošenoj oltarnoj stijenki ističu se pilastari dekorirani cvjetnom granom. Na volutnim konzolama položenim na prostorno isturene, rubne dijelove snažnog razdijelnog vijenca smještene su ljupke skulpture stojećeg i sjedećeg anđelčića. U središtu drugog kata prikazano je uznesenje sv. Pavla. Svetac kleći na oblacima dok se uzdiže na nebesa nošen od anđela. Položajem tijela i glave usmjeren je prema Božjem oku smještenom iznad oltara u glorioli od zraka svjetlosti koje se prema njemu spuštaju kroz oblačice. Dvije anđeoske glave na oblacima i dva klečeća anđelčića postavljeni na završni vijenac rube gloriolu. Na tabernakulu je između dvije rokajne vase s cvijećem smještena kartuša sa reljefnom scenom posjete sv. Antuna Opata umirućem sv. Pavlu, a dva anđelčića koji sjede na bočnim volutama tabernakula nose još dvije kartuše sa scenama iz života sveca. To rješenje podsjeća na reljefne prizore iz života svetaca na oltaru Veita Königera podignutog za crkvu u Prelogu koji su smješteni na postamentima u zoni predele.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

Vertikalno postavljene „C“ volute obrubljene perforiranim školjkastim iz kojih se spuštaju visеće cvjetne grane, uski rokajni obrub nejednakih vršaka, kompozicija u čijem se središtu nalazi oblik sličan kartuši sačinjenoj od rokajnih školjkastih rubova iz koje se simetrično spuštaju prepleti tankih vitica, rokajnih „C“ voluta te cvjetne grane, rokajna vaza.

Literatura

Doris Baričević, *Živi kipi lepoglavski* (Lepoglava 2), *Kaj. Časopis za kulturu*, specijalno izdanje, Zagreb: Kajkavsko spravišće, 1981.

¹⁵⁰ Doris Baričević, *nav. dj.*, 1981., str. 45; Usp. Doris Baričević, *nav. dj.*, 2008., str. 308.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 127. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2012.)

Kat. 128.

Lepoglava, (župa Lepoglava), župna crkva Bezgrešnog začeća Bl. Dj. Marije

Oltar Sv. Križa

1779.¹⁵¹

Kiparski rad (i ornamentika?) djelo je Aleksija Königera

Retabl je djelo neznanog autora

Opis oltara

U središnjoj niši dvokatnog retabla, između skulptura sv. Marije i sv. Ivana Evanđelista smješten je Raspeti Krist na križu. Na lagano ukošenoj oltarnoj stijenki iza leđa svetaca ističu se pilastri, a rubni stupovi nosači s reljefnim kanelirama u donjoj trećini su uz prateće postamente u zoni predele te rubne dijelove vijenca najisturenija točka bočnih dijelova oltara. Dva velika anđela flankiraju atiku klečeći na volutnim konzolama koje su smještene na fragmentima gređa iznad stupova. U središtu atike nalazi se motiv Veronikina rupca kojeg nose četiri lebdeća anđelčića okružena anđeoskim glavicama i oblacima. Zaključni vijenac drugog kata rube anđelčići i anđeoske glavice na oblacima. Gestama i pogledima upućuju na kristogram u glorioli koja zaključuje oltar. Tabernakul dekoriraju rokajne kartuše s reljefnim prizorima Kristove žrtve i Uskršnja i rokajne vase s cvijećem.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

Vertikalno postavljeni školjkasti element iz kojeg niče viseća cvjetna grana, rokajna školjka perforiranih režnjeva iz koje se spušta mala cvjetna grana, školjkasti motivi perforiranih asimetričnih režnjeva, rokajne vase

Literatura

Doris Baričević, *Živi kipi lepoglavski* (Lepoglava 2), *Kaj. Časopis za kulturu*, specijalno izdanje, Zagreb: Kajkavsko spravišće, 1981.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

¹⁵¹ Doris Baričević, *nav. dj.*, 1981., str.45.; Usp. Doris Baričević, *nav. dj.*, 2008., str. 307.

Slika 128. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2012.)

Kat. 129.

Lepoglava, (župa Lepoglava), župna crkva Bezgrešnog začeća Bl. Dj. Marije

Glavni oltar

oko 1780.¹⁵²

Kiparski rad (i ornamentika?) djelo je Aleksija Königera

Retabl je djelo neznanog autora

Opis oltara

Raskošni oltar u potpunosti ispunja visoki prostor apside. Njegov središnji dio zauzima simbolički i kompozicijski najvažniji dio oltara, ikona Majke Božje Czestochowske koju su pavlini osobito štovali. Prebivanje čudotvorne ikone u nebeskoj sferi sugerira niz okruglastih oblačića na kojima je smještena između dva anđela adoranta. Natkrivena je uskim visokim baldahinom čije zavjese razgrću dva lebdeća anđelčića. Oltarnu palu rube dva snažna, cijelom dužinom kanelirana korintska stupa. U donjoj trećini stupa kanelire su reljefno ispušćene i pozlaćene, a u ostatku stupa se nastavljaju u formi užljeblijenja. Na isti način su kanelirani pilastri koji čine najistureniji dio oltara. Između stupova i pilastara ispred ukošene oltarne stijene dekorirane visećom cvjetnom granom smješteni su sveti pape Grgur i Jeronim. Snažni razdjelni vijenac s moćnim obratima nosi fragmente segmentnog zabata između kojih se smjestio Bog Otac u raskošnoj glorioli od zraka svjetlosti, oblaka i lebdećih anđelčića, nadvišen golubicom Duha Svetoga koja lebdi emanirajući zrake svjetlosti. Anđeli adoranti koji kleče na fragmentima zabata rube kompoziciju. Ispred oltara, ali vizualno se stapajući s njim u jednu cjelinu, smješteni su lukovi ophoda sa skulpturama svetog Augustina i Ambrozija. U cjelinu je uključen i tabernakul u obliku okruglog hrama koji se diže nad menzom, a vizualno je u ravnini s lukovima ophoda i skulpturama crkvenih otaca.

Ornamentika

Rokaj

Motivi

Košare cvijeća, rokajne „C-volute“, cvjetne grane, niz uspravnih listova akanta smještenih između reljefnih štapića.

Literatura

Doris Baričević, *Živi kipi lepoglavski* (Lepoglava 2), *Kaj. Časopis za kulturu*, specijalno izdanje, Zagreb: Kajkavsko spravišće, 1981.

¹⁵² Doris Baričević, *nav. dj.*, str. 47., Usp. Doris Baričević, *nav. dj.*, 2008., str. 311.

Doris Baričević, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Školska knjiga, 2008.

Slika 129. (Izvor: snimila Martina Wolff Zubović, 2012.)

RJEČNIK ORNAMENATA I MOTIVA

na oltarima sjeverozapadne Hrvatske tijekom XVII. i XVIII. stoljeća

Ornament svitkovlja

Termin „svitkovlje“ je prijevod njemačke složenice (*Rollwerk, das*) kojom se opisuje maniristički ornament s ishodištem u invencijama Rossa Fiorentina (1494. – 1540.) i Francesca Primaticcija (1504. – 1570.) za maštovitu štuko dekoraciju koja rubi freske

Galerije dvorca Françoisea I u Fontainebleau. Svitkovlje je prije svega rubeći ornament koji nije pogodan za ispunu većih površina. Najčešće rubove kartuša, grbova ili okvira naglašava savijanjem prema naprijed ili upotrebom traka snažno uvijenih rubova. Za njegovo širenje putem ornamentalnih otisaka osobito je važan Cornelius Floris (1514. – 1575.) flamanski arhitekt, graditelj, kipar i ornamentalist.

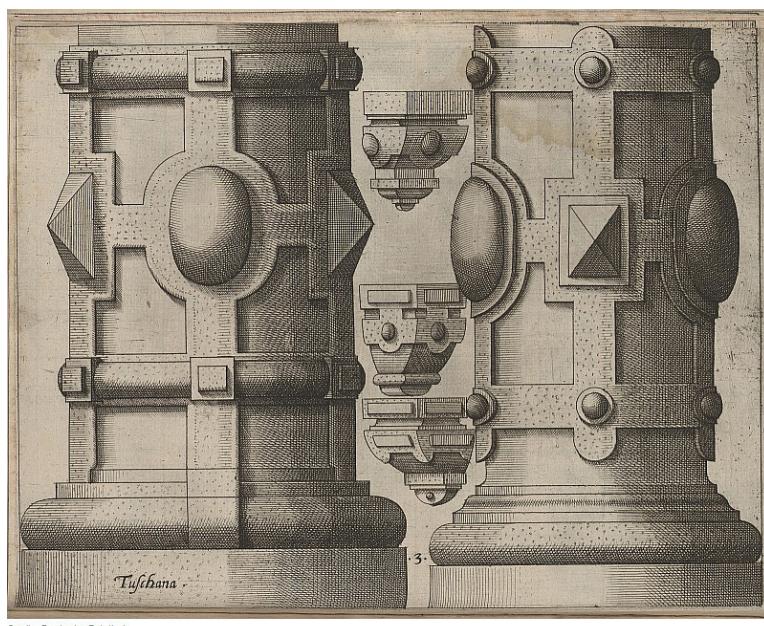

1.Kartuša u stilu svitkovlja, Cornelis Floris, Nizozemska, 1556. godine

Izvor: <https://www.rijksmuseum.nl/en/search/objects?q=cornelis+floris&p=1&ps=12&ii=0#/RP-P-OB-6065,0> preuzeto 09.09.2015.)

Ornament okovlja

Termin „okovlje“ je prijevod njemačke složenice (*Beschlagwerk*, das). Njime se opisuje ornament čiju osnovu čine međusobno povezane plošne trake volutnih i srpastih završetaka. Dekoriraju ih okrugle perforacije, dijamanti, rombovi, glavice čavala i zakovica te okovi trolisnog oblika u kojem se svaki polukružni dio nalazi između dvije male, jedva vidljive profilacije. Osnovnu kompoziciju često upotpunjaju figuralni elementi, primjerice maske s draperijom i festoni od voća. Glavice čavala i zakovice te izvjesna tvrdoća i geometrijska pravilnost oblika koji asociraju na metalne okove, priskrbili su ornamentu ime. Za standardiziranje ornamenta okovlja najznačajnije su invencije nizozemskog arhitekta, slikara i ornamentalista Hansa Vredemana de Vriesa (1527. — 1604.), koji je oko 1560. godine inspirirajući se arabeskama razvio Florisovu verziju fontenbloškog svitkovlja u dekoraciju prigodnu za prekrivanje cijelih površina. U svojim počecima okovlje dekorira prije svega zabate građevina, a otprilike tijekom 1570-ih nalazimo ga i u njemačkoj umjetnosti kao dekoraciju redova, epitafa, propovjedaonica i oltara. Nova izdanja Vredemanovih knjiga i ornamentalnih predložaka koja su se tiskala sve do polovice XVII. stoljeća doprinijela su „dugom trajanju“ motiva iz repertoara okovlja koji se pojavljuju i u kombinaciji s nešto kasnijim ornamentom repovlja.

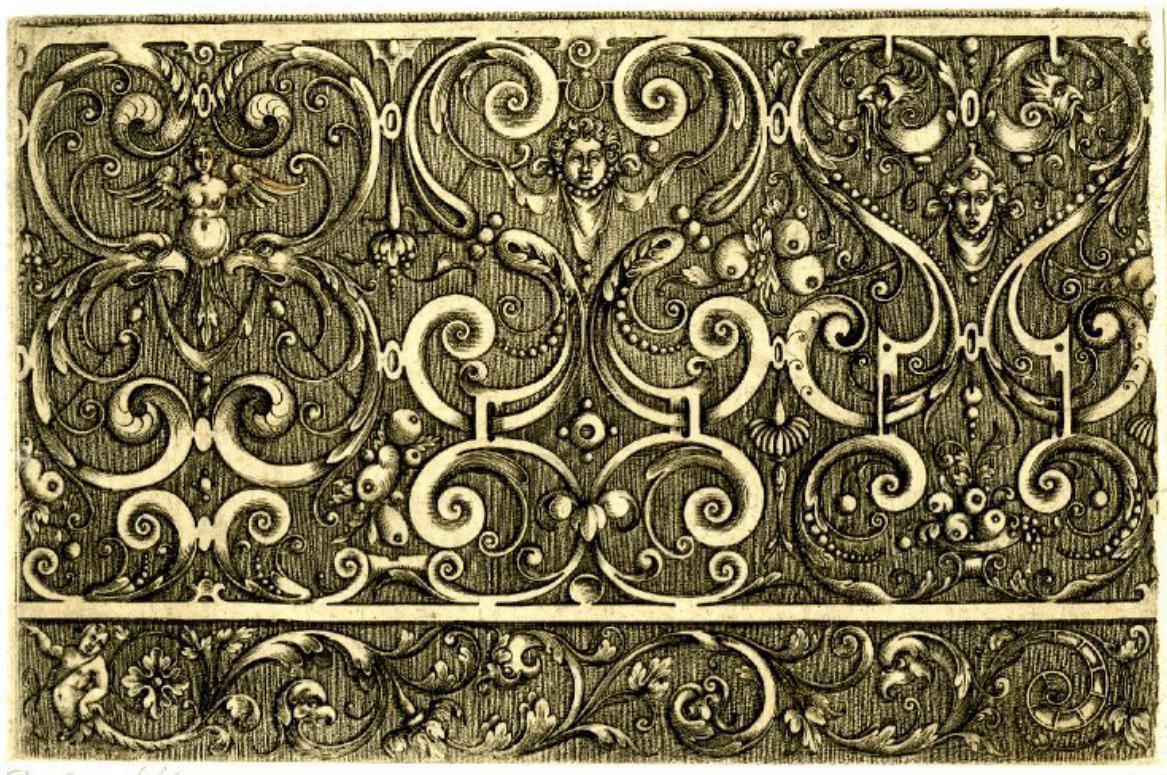
Quelle: Deutsche Fotothek

2. Toskanski red, Hans Vredeman de Vries, 1578.

Izvor: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Fotothek_df_tg_0006048_Architektur_%E_Bauelement_%E_Ornament_%E_Torus_%E_Basis.jpg (preuzeto 05.03.2015.)

Ornament repovlja

Termin „repovlje“ je prijevod njemačke složenice (*Schweifwerk,das*) kojom se u literaturi s njemačkog govornog područja (uz stariji i slabije uvriježen pojam *Keulenschwung*) označava ornament čija su osnovna karakteristika međusobno povezane, srpasto povijene vitice zadebljanih ili uvijenih završetaka kojima mogu biti dodani i vegetabilni elementi. Osnovnu kompoziciju često upotpunjuju motivi dragulja i okrugle zakovice, te figuralni elementi poput maske s draperijom i festona od voća.

3.Ornamentalni otisak iz serije za zlatare *Zierhat boichilgen Zusammen gedragen. Durch Johann Halveren Goltschmidgesell*, oko 1625.

Izvor: http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=1501420&partId=1&searchText=schweifwerk&images=true&page= (preuzeto 09.09.2015.)

Ornament hrskavice

Izvjesna „neuhvatljivost“ ornamenta hrskavice vidljiva je u raznolikom, uglavnom asocijativnom nazivlju. Kako su njegovi počeci neraskidivo vezani uz nizozemsko zlatarstvo započet ćemo s nizozemskim nazivom *Kwabornament*. Očito je smatrano da riječ *Kwab* koja označava meduzu, ali i ušnu resicu, režanj ili općenito zadebljanje najbolje dočarava omekšane oblike tog bizarnog ornamenta. Njemački termini *Knorpelwerk* i *Ohrmuschelwerk* temelje se na sličnosti ornamenta s mekim zadebljanjima hrskavice i ušne školjke, dok nešto rijeđi termin *Teigwerk* uporište nalazi u karakterističnoj mekoći i savitljivosti koju tijesto pokazuje pri oblikovanju. Engleski termin *Auricular style* također povezuje oblike ornamenta s oblim, na rubovima zadebljanim oblicima ušne školjke. U našoj stručnoj literaturi udomaćio se naziv *hrskačica*, ekvivalent njemačkog termina *Knorpelwerk* kao i slovenskog *hrustančevje*. U ranijim opisima ornamentike u domaćoj literaturi spominju se i asocijacije na svijet podmorja i lelujave vitice algi.

4. Kartuša u stilu hrskavice sa slikarom Hansom von Achenom, zlatarom Paulusom van Via-nenom i kiparom Adriaenom de Vriesom; Jakob Lutma prema Johannesu Lutmi st., oko 1653. Izvor: http://www.metmuseum.org/toah/hd/extr/hd_extr.htm (preuzeto 15.09.2016.)

Motiv dragulja/dijamanata

Dekorativni element koji podsjeća na brušeni dragulj ili dijamant. Na oltarima sjeverozapadne Hrvatske iz prve polovice XVII. stoljeća motiv dragulja nalazimo relativno često kao prateći motiv ornamenta okovlja i repovlja te rjeđe hrskavice. Najraniji primjer su dragulji na oltaru sv. Lovre iz Muzeja Grada Varaždina iz 1617. godine, a nalazimo ga i na glavnom oltaru kapele sv. Wolfganga iz Vukovoja, dekoriranom ornamentikom hrskavice.

5. Motiv dragulja (oslik), neznani autor 1631., oltar sv. Pavla Pustinjača, župna crkva Rođenja Blažene Djevice Marije, Svetice (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2010.)
6. Motiv dragulja, neznani autor, oko 1650., glavni oltar kapele sv. Wolfgang, Vukovoj (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2010.)
7. Motiv dragulja, oko 1649., glavni oltar sv. Duha, kapela sv. Duha, Prigorec (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2011.)

Motiv slikepe niše

Slijepa niša ukrašena draguljim javlja se među invencijama Hansa Vredemana de Vriesa koje su namjenjene arhitekturi a prikazane su u knjizi *Den eersten Boeck ghemaectop de twee Colommen Dorica en Ionica...* koja je nakon 1565. doživjela više izdanja. Na oltarima sjeverozapadne Hrvatske iz prve polovice XVII. stoljeća to je relativno rijedak dekorativni element.

8. Motiv slikepe niše, 1617., oltar sv. Lovre, kapela sv. Lovre, tvrđava Stari grad (Kulturno-povijesni odjel Gradskog muzeja), Varaždin (Izvor: foto Ksenija Škarić)

Motiv okrugle zakovice

Jednostavni motiv okrugle zakovice osim na predlošcima Hansa Vredemana de Vriesa, nalazimo i na kasnijim invencijama Gabriela Kramera i Rutgera Kasemanna. Na oltarima sjeverozapadne Hrvatske nalazimo ih na nekim od oltara koji su podignuti polovicom XVII. stoljeća.

9. Motiv okrugle zakovice, oko 1650., glavni oltar kapele sv. Wolfganga, Vukovoj (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2010.)

Motiv obeliska

Često ga nalazimo u predlošcima Hansa Vredemana de Vriesa, Gabriela Krammera te Rutgera Kasemanna. Na oltarima sjeverozapadne Hrvatske obelisk se uglavnom javlja tijekom šezdesetih i sedamdesetih godina XVII. stoljeća. Najčešće je smješten na postamentu u sredini lomljenog trokutastog zabata koji zaključuje atiku ili dekorativnu nišu, ali može biti i dio oltarnog krila.

10. Motiv obeliska, 1664., bočni oltar Žalosne Marije, crkva sv. Mihaela, Sopot Pregradski (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2014.)

11. Motiv obeliska, 1675., propovjedaonica Franjevačke crkve sv. Ivana Krstitelja, Varaždin (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2012.)

Motiv „zakovice iz profila“

Siluete okruglih ispupčenja između malih profilacija koje podsjećaju na metalne aplikacije nalazimo među motivima iz repertoara ornamenta okovlja vidljivim na grafičkim predlošcima Hansa Vredemana de Vriesa namjenjenim zabitima, portalima, epitafima i kartušama. Nešto kasnije postaju dio motivike ornamenta repovlja kao kod invencija ornamentalista Gabriela Krammera s početka XVII. stoljeća te Johanna Smiseka (Smischek) iz 1630-ih godina. Profili zakovica javljaju se između usječenih, valovitih linija plošnih oltarnih krila oltara iz prve polovice XVII. stoljeća, te rjeđe tijekom treće četvrtine XVII. stoljeća.

12. Motiv zakovice iz profila, serija *Neues Groteschgen Büchlein*, Johann Smischek, oko 1639.

Izvor: <http://collections.vam.ac.uk/item/O731985/neues-groteschgen-buchlein-design-for-a-> (preuzeto: 15.01.2014.)

13. Motiv zakovice iz profila, 1628., bočni oltar Svetе Obitelji, kapela Uznesenja Blažene Djevice Marije, Gornji Tkalec

(Izvor: Fototeka HRZ-a, snimio Miro Dvorščak, 1994.)

Motiv ženske maske

Ženske i muške maske su jedan od motiva koji postaju popularni u razdoblju renesanse a izvorno su bile dio antičkog dekorativnog repertoara. Podrijetlo im je u maskama koje su korištene u grčkom kazalištu, a vremenom je došlo do njihove umjetničke primjene u zidnom slikarstvu kazališnih i profanih građevina (pompejanske zidne dekoracije), te na bakhičkim posudama i drugoj opremi (razni pehari Hildesheimskog blaga). Renesansa i stilovi koji joj slijede preuzimaju ih kao dekorativni motiv te proširuju njihov repertoar.¹ Motiv ženske maske se tijekom XVII. stoljeća u kontinentalnoj Hrvatskoj javlja na nizu oltara. Među najstarijim primjerima je ženska maska koja je ostala sačuvana među fragmentima nekadašnjeg glavnog oltara zagrebačke katedrale Hansa Ludwiga Ackermannia iz 1632. godine.

14. Motiv ženske maske s draperijom, oko 1670., bočni oltar sv. Marije, kapela Svetog Duha, Prigorec (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2011.)

¹ Franz Sales Meyer, *Handbuch der Ornamentik*. Leipzig: Verlag von E.A. Seemann in Leipzig, 1927. [1888.]. 108.-109.

Krilate andeoske glavice

Andeoske glavice su omiljeni motiv tijekom cijelog XVII. i XVIII. stoljeća te su neizostavne na nebesima baroknih slika kao i na oltarima. Najčešće ih nalazimo na donjem dijelu stupa, na frontalnim stranicama obrata gređa i trokutastom prostoru između lučnog završetka oltarne pale i ravnog gređa. U drugoj polovici XVII. stoljeća ponekad formiraju oltarna krila kao kod glavnog i bočnog oltara kapele Sv. Duha u Prigorcu iz perioda oko 1650. odnosno 1670. godine ili konzolu predele kao kod oltara sv. Helene u crkvi Sv. Vida iz Svetе Helene kod Križevaca iz perioda oko 1650. godine.

Poseban tip andeoskih glavica čine one iz XVII. stoljeća koje su često podbrađene različitim tipovima draperija, kao i već spomenute maske.

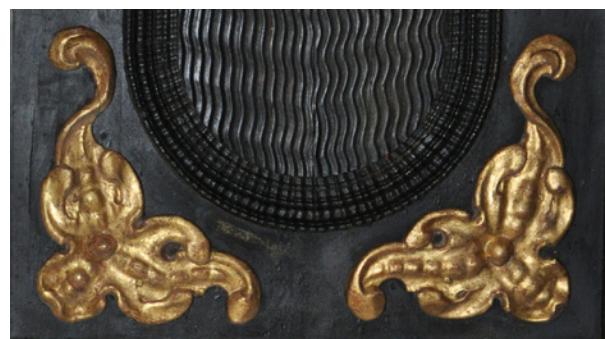
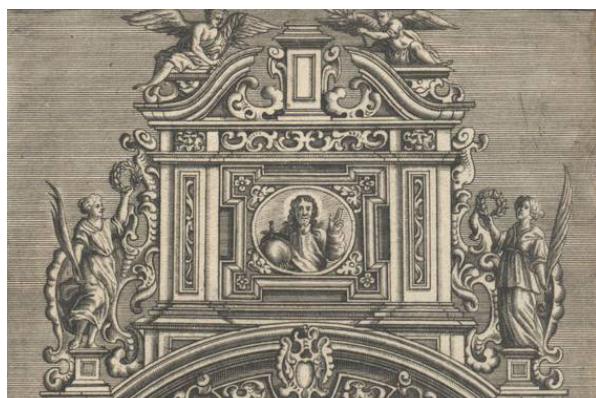

15. Motiv andeoske glavice podbrađene draperijom s ovješenom kičankom, 1650., glavni oltar kapele sv. Wolfganga, Vukovoj (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2010.)
16. Motiv andeoske glavice podbrađene draperijom s ovješenom kičankom, oko 1649., glavni oltar, kapela Svetog Duha, Prigorec (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2011.)
17. Motiv andeoske glavice podbrađene draperijom s ovješenom kičankom, krilo oltara, oko 1649., glavni oltar, kapela Svetog Duha, Prigorec (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2011.)

Motiv cvijeta izduljenih latica zadebljanih rubova/hrskavičasti cvijet

Na predlošku za oltar crtača Friedricha Unteutscha iz perioda oko 1650. godine spomenuti motiv nalazimo na drugom katu oltara, gdje ispunjava trokutasti prostor između okrugle pale i kvadratnog okvira, a vertikalno postavljeni cvijet dekorira predelu.

Njegove varijante na oltarima sjeverozapadne Hrvatske prepoznajemo na nekim od oltara koji su podignuti polovicom XVII. stoljeća, te na nizu oltara dekoriranih ornamentikom hrskavice gdje se (lagano ukošen) najčešće javlja u trokutastom prostoru između luka olтарne pale i arhitekture oltara. Vertikalno postavljen može dekorirati obrate predele ili stup.

18. Motiv hrskavičastog cvijeta, Friedrich Unteutsch, grafički predložak za oltar, oko 1650.
Izvor: <http://www.kulturpool.at/plugins/servlet/watermark/markImage?> (preuzeto: lipanj 2012.)

19. Motiv hrskavičastog cvijeta, 1650., glavni oltar kapele sv. Wolfganga, Vukovoj (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2010.)

20. Motiv hrskavičastog cvijeta, 1657., bočni oltar Svetog Duha, župna crkva Bezgrešnog Začeća Blažene Djevice Marije, Lepoglava (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2014.)

21. Motiv hrskavičastog cvijeta, 1678., bočni oltar Uznesenja Bogorodice, kapela sv. Barbare Brest Pokupski (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimila Nikolina Oštarijaš, 2010.)

Motiv volute s viticama (ornament repovlja)

Karakterističan motiv ornamenta repovlja na oltarnim retablima je voluta iz koje se pružaju glatke lelujave vitice čiji su završetci obično kukasto zadebljani ili izvedeni u obliku malih listića. Taj motiv najčešće dekorira zaobljene dijelove oltara poput rubnih konzola predele te zaobljenih dijelova oltarnih krila ili baldahina.

22. Motiv volute s viticama (ornament repovlja), 1631., oltar sv. Pavla Pustinjaka, župna crkva Rođenja Blažene Djevице Marije, Svetice (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2010.)

23. Motiv volute s viticama (ornament repovlja), 1653., oltar sv. Petra, kapela sv. Petra, Apstovac (Izvor: Fototeka Doris Baričević)

Motiv volute s viticama (ornament hrskavice)

Glatke vitice kukasto zadebljanih vršaka karakteristične za ornament repovlja od polovice XVII. stoljeća dobivaju značajke ornamenta hrskavice: rubovi su ukrašeni bobama, a sredina vitica je često oživljena nizom plitkih ispupčenja odjeljenih utorima. U okviru ornamenta hrskavice voluta s viticama tijekom sedamdesetih godina XVII. stoljeća gubi na važnosti.

24. Motiv volute s viticama (ornament hrskavice) 1650., glavni oltar kapele sv. Wolfganga, Vukovoj (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2010.)

25. Motiv volute s viticama (ornament hrskavice), 1660., oltar Blažene Djevice Marije Svetе Krunicе, MUO, Zagreb, ranije glavni oltar župne crkve u Remetincu kod Novog Marofa (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2010.)

Motiv cvijeta

Ornament hrskavice na oltarima rado prati motiv cvijeta, a osobito je čest tijekom sedamdesetih godina XVII. stoljeća kada se javlja u više varijanti koje se razlikuju po broju i obliku latica. Najčešće dekorira obrate greda. Takvo dekorativno rješenje nalazimo i na grafičkom predlošku za oltar Friedricha Unteutscha iz sredine XVII. stoljeća.

26. Motiv cvijeta, oko 1670., bočni oltar sv. Marije, kapela Sv. Duha, Prigorec nad Ivancem (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2011.)

27. Motiv cvijeta, oko 1670., glavni oltar zavjetne crkve Marije Gorske, Lobor (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2013.)

Motiv kralješka/kralježasti element između dvije vitice

Za ornament hrskavice je karakterističan niz plitkih ispuštenja odjeljenih utorima koji izdaleka podsjećaju na kralješke. S obzirom da morfologija ornamenta hrskavice čuva asocijacije ne samo na svijet podmorja nego i na ljudsku anatomiju, naziv „kralježak“ možda doista upućuje na mogući izvor inspiracije. Motiv „kralješka“ za razliku od bobica koje naglašavaju rubove vitice, oživljava njen središnji dio. Osobito je uočljiv kao dekorativni element kompozicije sačinjene od uspravne šire vitice zadebljanog vrha te dvije uže „C“- vitice koje ju rube. Varijante tog dekorativnog elementa česta su dekoracija oltara: u formi vertikalnog niza može dekorirati stupove, horizontalno položen sačinjava frizove, a u „uvečanom mjerilu“ može činiti vrh kartuše ili dekorativni baldahin. Takvo dekorativno rješenje nalazimo i u priručniku *Seülen Buch* iz 1667. godine ornamentalista Georga Caspara Erasmusa.

28. Motiv kralješka/kralježasti element između dvije vitice, oko 1660., oltar Blažene Djevice Marije Svete Krunice, MUO, Zagreb, ranije glavni oltar župne crkve u Remetincu kod Novog Marofa (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2010.)

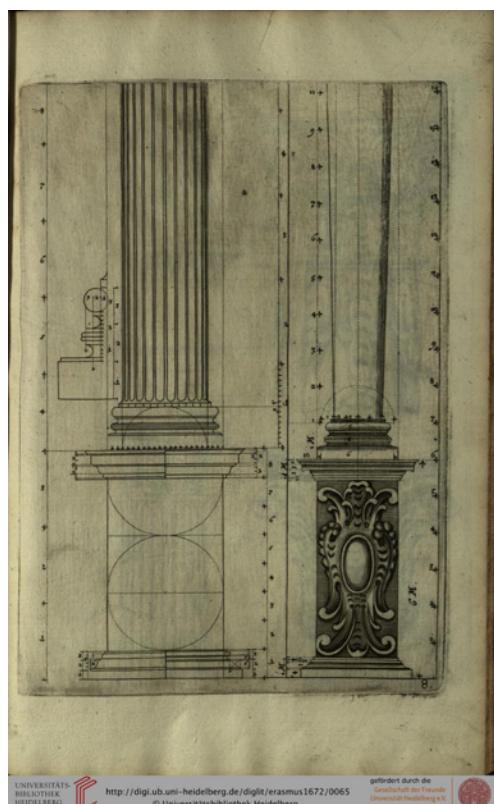
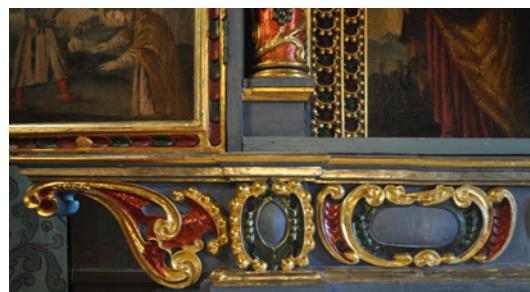
Motiv hrskavičaste kartuše

Popularni motiv kartuše u razdoblju dominacije ornamenta hrskavice dobiva okvir satkan od hrskavičastih elemenata te tako nastaju brojni tipovi „hrskavičastih“ kartuša. Vrh najčešće definira šira vertikalna vitica koja je po sredini oživljena „kralješcima“ i obrubljena s dvije povijene vitice zadebljanih vrhova. Sa strana je oval kartuše također obrubljen hrskavičastom viticom. Iako se moge javiti i ranije, inačice takve kartuše omiljena su dekoracija postamenata stupova u zoni predele na brojnim oltarima iz sedamdesetih i osamdesetih godina XVII. stoljeća, a nalazimo ih i u priručniku *Seulen Buch* iz 1667. godine ornamentalista Georga Caspara Erasmusa.

29. Hrskavičasta kartuša, oko 1660., oltar Blažene Djevice Marije Svetе Krunice, MUO, Zagreb, ranije glavni oltar župne crkve u Remetincu kod Novog Marofa (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2010.)

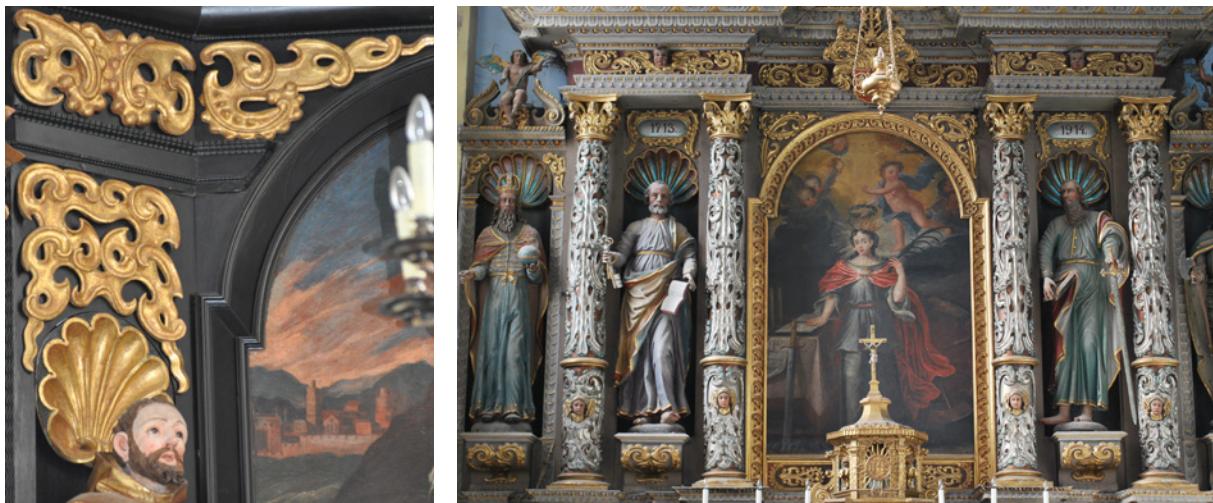
30. Hrskavičasta kartuša, 1682., glavni oltar sv. Leonarda, kapela sv. Leonarda, Donje Prilišće (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2015.)

31. Hrskavičasta kartuša, 1677., bočni oltar Blažene Djevice Marije, crkva sv. Mihaela arkandela, Vugrovec (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2013.)
32. Hrskavičasta kartuša, 1679., glavni oltar sv. Barbare, kapela sv. Barbare, Velika Mlaka (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2014.)
33. Georg Caspar Erasmus, stranica iz priručnika *Setulen Buch*, 1667.
Izvor: <http://www.ub.uni-heidelberg.de/Englisch/helios/> (preuzeto u siječnju 2015.)

Prepleti hrskavičastih vitica

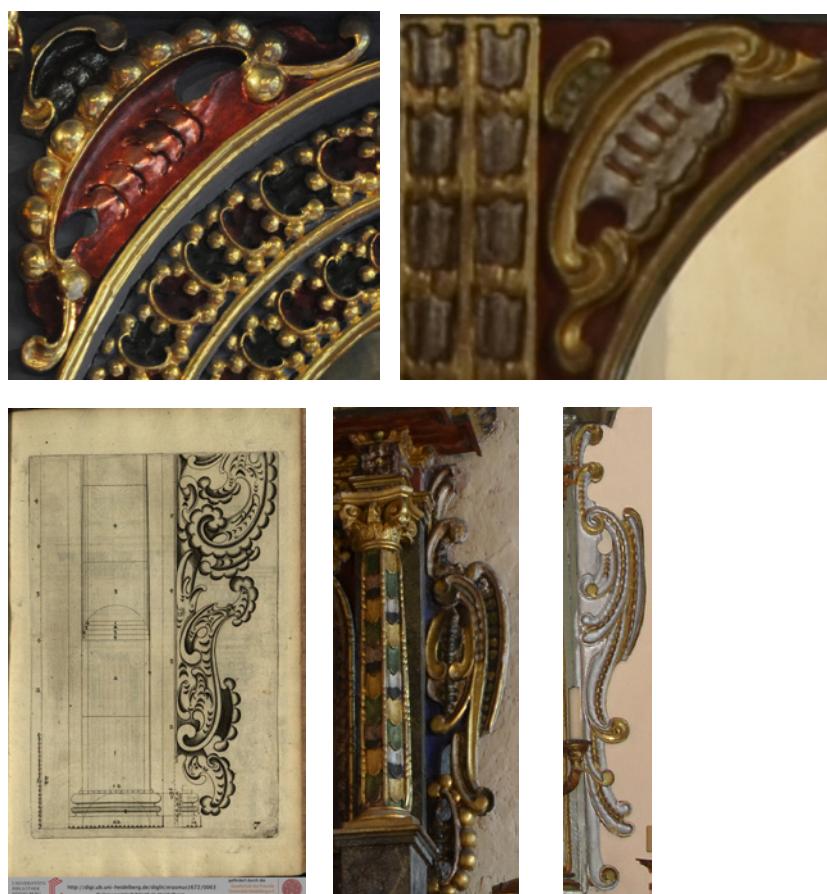
Prepleti su u pravilu zrcalno simetrični, a oblikom se prilagođavaju površini koju dekoriraju. Okruglastiji, zbijeniji oblici su namijenjeni kraćim površinama a oni izduženiji duljim. Središte niza može činiti krilata anđeoska glavica ili vertikalno postavljeni hrskavičasti motiv.

34. Prepleti hrskavičastih vitica, 1657., bočni oltar Sv. Duha, župna crkva Bezgrešnog Začeća Blažene Djevice Marije, Lepoglava (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2014.)
35. Prepleti hrskavičastih vitica, 1665. – 1670., glavni oltar, franjevačka crkva sv. Katarine, Krapina (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2013.)

Duple vitice

Dekorativni motiv koji kombinira dvije C-vitice različite dužine spojene glatkim „opnastim“ dijelom koji je oživljen kralješcima. Na oltarima sjeverozapadne Hrvatske se razne varijante tog motiva najčešće javljaju tijekom sedamdesetih godina XVII. stoljeća, te uz prilagodbe dimenzija mogu formirati oltarna krila, rubiti kartuše te dekorirati konzole predele i trokutasti prostor uz lučne dijelove oltara. Slične „*tuple*“ vitice povezane opnastim „kralježastim“ dijelom nalazimo među predlošcima krila iz knjige „*Seülen Buch*“ Georga Caspara Erasmusa objavljenoj 1667. godine u Nürnbergu.

36. Motiv duple vitice, 1679., glavni oltar sv. Barbare, kapela sv. Barbare, Velika Mlaka (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2014.)
37. Motiv duple vitice, oko 1681., glavni oltar, crkva sv. Mihaela arkandela, Vugrovec (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2013.)
38. Motiv duple vitice, Georg Caspar Erasmus, stranica iz priručnika *Seülen Buch*, 1667. Izvor: <http://www.ub.uni-heidelberg.de/English/helios/>, (preuzeto u siječnju 2015.)
39. Motiv duple vitice, 1677., bočni oltar Blažene Djevice Marije, crkva sv. Mihaela arkandela, Vugrovec (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2013.)
40. Motiv duple vitice, 1677., bočni oltar sv. Mihaela Arkandela, župna crkva sv. Petra Apos-tola, Petrovina (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2014.)

Ornamentalni niz s cvijetom i kralježastim elementom između dvije vitice

Niz karakterističnih kralježastih oblika pruža se s obje strane cvijeta s četiri latice koji je smješten u sredini kompozicije. Izgleda da se spomenuti motiv najranije javlja na oltaru Kamenovanja sv. Stjepana Prvomučenika koji je datiran u razdoblje oko sredine XVII. stoljeća, a potječe iz crkve sv. Stjepana u Driveniku. Oltar je prezentiran u postavu Muzeja za umjetnost i obrt. Na oltarima sjeverozapadne Hrvatske taj se motiv uglavnom javlja na skupini oltara podizanih tijekom sedamdesetih godina XVII. stoljeća. U istom periodu (često i na istom oltaru) nalazimo i drugu varijantu niza koja u središtu ima elipsoidni, krajnje stilizirani cvijet uz kojeg se nižu „polovice“ istog oblika. Obrate gređa koji prate takve frizove najčešće također dekoriraju cvjetovi.

41. Ornamentalni niz s cvijetom i kralježastim elementom između dvije vitice, sredina XVII. stoljeća, oltar Kamenovanja sv. Stjepana Prvomučenika, crkva sv. Stjepana Prvomučenika, Drivenik (danas MUO) (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2014.)

42. Ornamentalni niz s cvijetom i kralježastim elementom između dvije vitice, 1677., bočni oltar sv. Mihaela arkanđela župna crkva sv. Petra Apostola, Petrovina (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2014.)

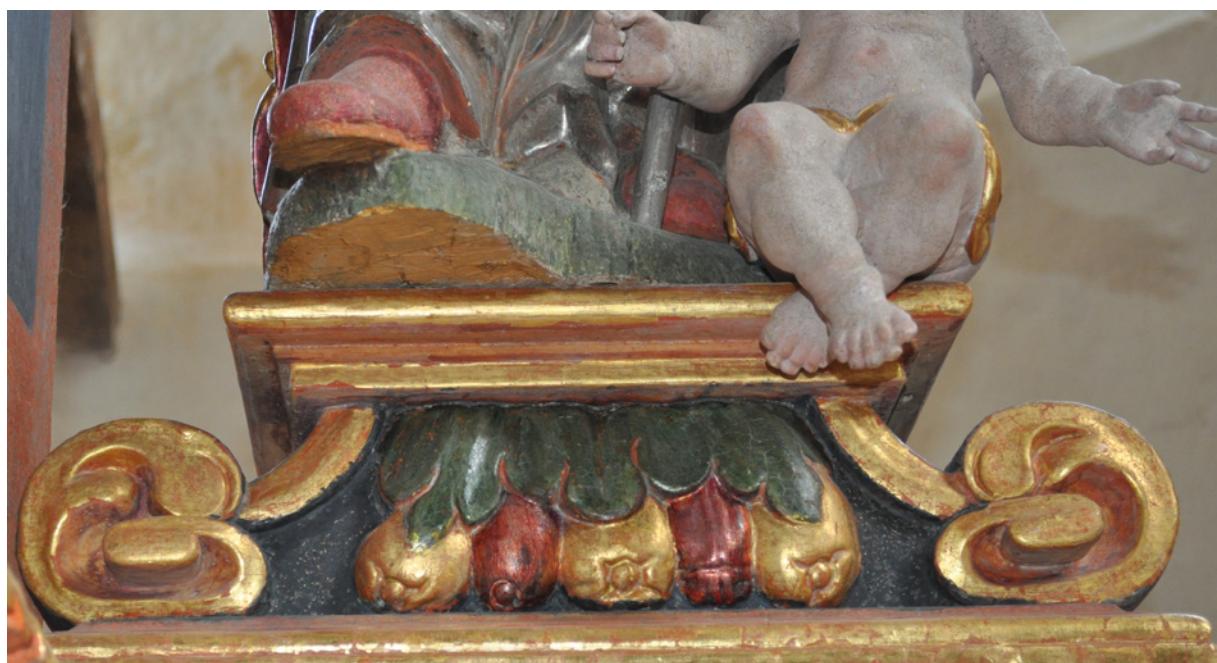
43. Ornamentalni niz s cvijetom i kralježastim elementom između dvije vitice, 1679., glavni oltar sv. Barbare, kapela sv. Barbare, Velika Mlaka (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2014.)

44. Ornamentalni niz s cvijetom i kralježastim elementom između dvije vitice, 1678., bočni oltar Uznesenja Bogorodice, kapela sv. Barbare, Brest Pokupski (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimila Nikolina Oštarijaš, 2010.)

45. Ornamentalni niz s elipsoidnim cvijetom, 1677., bočni oltar sv. Mihaela arkanđela, župna crkva sv. Petra Apostola, Petrovina (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2014.)

Festoni/buketi sačinjeni od voća, povrća i lišća

Kompozicije sačinjene od voća i povrća omiljeni su renesansni i barokni motiv antičkog ishodišta kojeg nalazimo na brojnim slikama i grafičkim otiscima. Jedan su od primjera dugovječnih motiva koji se prenose kroz razne kulture kao dekorativni elementi, mijenjajući pri tom moguća simbolička značenja. Na oltarima sjeverozapadne Hrvatske najčešće ih nalazimo tijekom XVII. st. kao „prateći“ motiv ornamenata repovlja, hrskavice i akanta.

46. Buket sačinjeni od voća, povrća i lišća, oko 1650., oltar kapele sv. Wolfganga, Vukovoj
(Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2010.)

Ornament akanta

Akantus (akant): Prema Aničevom rječniku (HJP)² riječ *akāntus (àkant)* se u botaničkoj terminologiji odnosi na „biljku iz roda trajnih zeljastih biljaka porodice primoga (Acanthaceae) s perasto razdijeljenim listovima i cvjetom u obliku debelog vršastog klasa, odnosno na primog“ dok u arhitektonskoj terminologiji označava „dekorativni element u obliku stiliziranog akantova lista karakterističan za korintski kapitel.“

U njemačkom leksikonu antike, „Malom Pauliju“, ³ uz botaničke podatke doznajemo da su kao predložak za korintski kapitel služile dvije vrste akanta, česte na Mediteranu: *A. spinosus*, gusto nazubljenih listova i *A. mollis* zaobljenih ili samo lagano nazubljenih listova.

2 <http://hjp.srce.hr/index.php>

3 Helmut Gams, „Akanthos“, (ur.) Konrat Ziegler i Walther Sontheimer, *Der Kleine Pauly, Lexikon der Antike in fünf Bänden*, München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1979., 1, 215.

Motiv zaigranog *putta* u viticama akanta

Motiv zaigranog *putta* u viticama akanta ishodište ima u antičkim nastanjenim viticama (eng. *peopled scrolls*), a na oltarima sjeverozapadne Hrvatske je karakterističan za motiviku radionice Ivana Komersteiner-a. Inačice tog motiva s Komersteinerovih oltara inspirirane su ornamentalnim predlošcima slikara i ornamentalista Matthiasa Echtera objavljenim u Grazu 1679. godine.

47. *Putto* u viticama akanta, Ivan Komersteiner, posljednja petina XVIII. st., bočni oltar sv. Marije Magdalene, kapela sv. Petra, Gotalovec (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2016.)

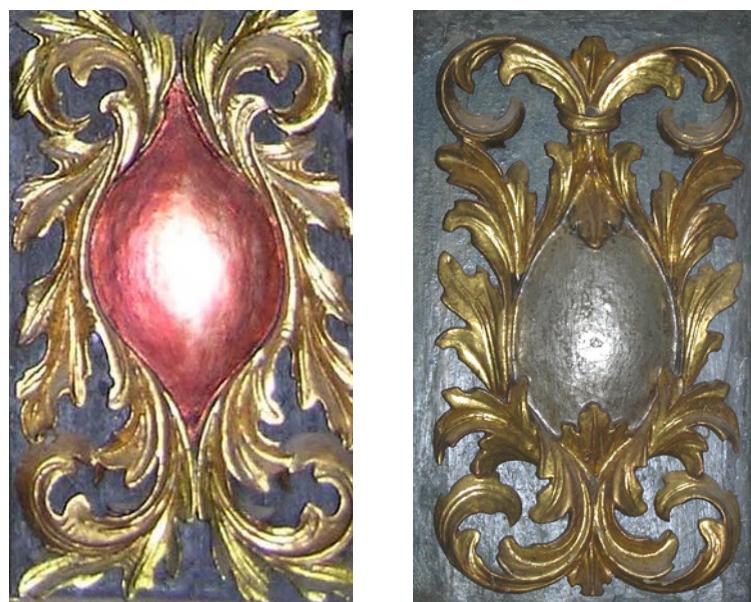
Motiv hibridnog bića sačinjenog od lista akanta i dječje glave/torza

Motiv „hibridnog“ bića u širem smislu potječe iz antičkog repertoara groteski, a kombinacije dječje glave ili torza i akantovog lista su na oltarima sjeverozapadne Hrvatske karakteristične za motiviku radionice Ivana Komersteinera te mogu formirati rubni, konzolni dio predele (oltar sv. Marije Magdalene iz Gotalovca), činiti dio oltarnog krila (oltar sv. Marka iz Jakuševca), ili dekorirati oltar kao specifičan tip herme (predela oltara sv. Ladislava, MUO). Motiv je čest i na suvremenim grafičkim predlošcima.

Vidi sliku 47.

Motiv akantove kartuše

Kartuše su omiljeni dekorativni motiv tijekom čitavog XVII. i XVIII. stoljeća koji se lako (pre) oblikuje u skladu s vladajućom estetikom razdoblja. U razdoblju dominacije ornamenta akanta kartuše rube njegovi listovi.

48. Akantova kartuša, radionica Mihaela Kommersteinera (?), 1703., oltar Četrnaest svetih pomoćnika, župna crkva sv. Barbare, Vrapče (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2010.)
49. Akantova kartuša, pavljinska radionica, oko 1707., oltar sv. Ćirila i Metoda, župna crkva Rođenja Bl. Dj. Marije, Svetice (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2010.)

Motiv zrcalno simetrične akantove vitice

Akantove vitice povezane sponom ili prepletom omiljeni su motiv još od razdoblja renesanse, a na području sjeverozapadne Hrvatske su češće na oltarima koji su nastali u okviru pavljinske radionice. Obično dekoriraju obrate gređa i predele te friz ili prostor iznad lukova niša.

50. Motiv zrcalno simetrične vitice, 1700 (?), pavljinska radionica, glavni oltar župne crkve Rođenja Bl. Dj. Marije, Svetice (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2010.)

Motiv „pavlinskih“ oltarnih krila

S obzirom da su dekorativna krila nekolicine pavlinskih oltara oblikovana na istovjetan način može se reći da je u okviru radionice uspostavljen određeni „tip“ oltarnog krila. Karakterizira ga grana dekorirana ukošenim kanelirama koja niče između lisnatih vitica akanta te se na sredini uvija u okruglastu petlju obrubljenu listovima koja podsjeća na donji dio akantove čaške. Izrastajući iz „čaške“ grana se dalje račva na dvije vitice. Snažno povijeni vrh niže vitice često dopire do same čaške dok se viša penje uvis dopirući do gređa.

51. Oltarno krilo s oltara sv. Ćirila i Metoda, pavlinska radionica, 1707. g. (?), župna crkva Rođenja Bl. Dj. Marije, Svetice (Izvor: foto Jovan Kliska, Fototeka HRZ-a, 2016.)

52. Oltarno krilo, pavlinska radionica, 1714., glavni oltar, župna crkva sv. Nikole, Jasenovac (Izvor: Fototeka HRZ-a, Jovan Kliska, 2012.)

53. Oltarno krilo, pavlinska radionica, 1716., oltar sv. Josipa, župna crkva Uznesenja Bl. Dj. Marije, Remete (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2014.)

Lisnato-vrpčasti ornament (njem. *Laub- und Bandlwerk*)

Termin *lisnato-vrpčasti* ornament je prijevod južnonjemačkog naziva *Laub- und Bandlwerk* kojim se želi naglasiti sljubljenost vrpce i (akantovog) lišća što je osnovna značajka tog ornamenta s podrijetlom u inventivnoj reinterpretaciji renesansnih groteski osmišljenoj od Jeana Béraina Starijeg koja je snažno utjecala na svijet ornametike Na području altaristike taj je ornament karakterističan za drugu četvrtinu XVIII. stoljeća. Njegovu osnovnu strukturu čini kompozicija satkana od vrpčastih prepleta i vegetabilnih motiva, u prvom redu listova akanta, a mogu joj biti dodani cvjetovi, draperije, lambrekeni, letvice, dugovrate ptice te razni tipovi dekorativnih rešetkica.

Rog obilja (lat. *cornu copiae*)

Motiv antičkog podrijetla koji je na oltarima podizanim oko druge četvrtine XVIII. stoljeća najčešće reinterpretiran kao ishodište oltarnih krila.

54. Rog obilja, krilo oltara, Claudio Kautz, oko 1736., oltar sv. Marije Magdalene, kapela sv. Marije Magdalene, Hum Bistrički (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2016.)

Lambreken (fr. *lambrequin*)

Ukrasna bordura baldahina, koji je u groteske kompozicije Jeana Béraina Starijeg često uklopljen kao samostalni motiv. Kao dio kompozicija izvedenih u duhu lisnato-vrpčastog ornamenta inspiriranih Bérainom rado ga koriste i ornamentalisti iz zemalja njemačkog govornog područja. Na oltarima sjeverozapadne Hrvatske karakterističan motiv lambrekena prebačenog preko letvice nalazimo na oltarima šireg varaždinskog kulturnog kruga. Lambrekeni mogu biti dodatno ukrašeni visećom kičankom.

55. Dugovrata ptica i lambreken, krilo oltara, Ivan Adam Rosemberger, 1732., glavni oltar župne crkve Presvetog Trojstva, Klenovnik (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2008.)

56. Lambreken s kičankom, krilo oltara, 1745., bočni oltar svetog Isidora, župna crkva Uznesenja Marijina, Bednja (Izvor: Fototeka Doris Baričević, 1967.)

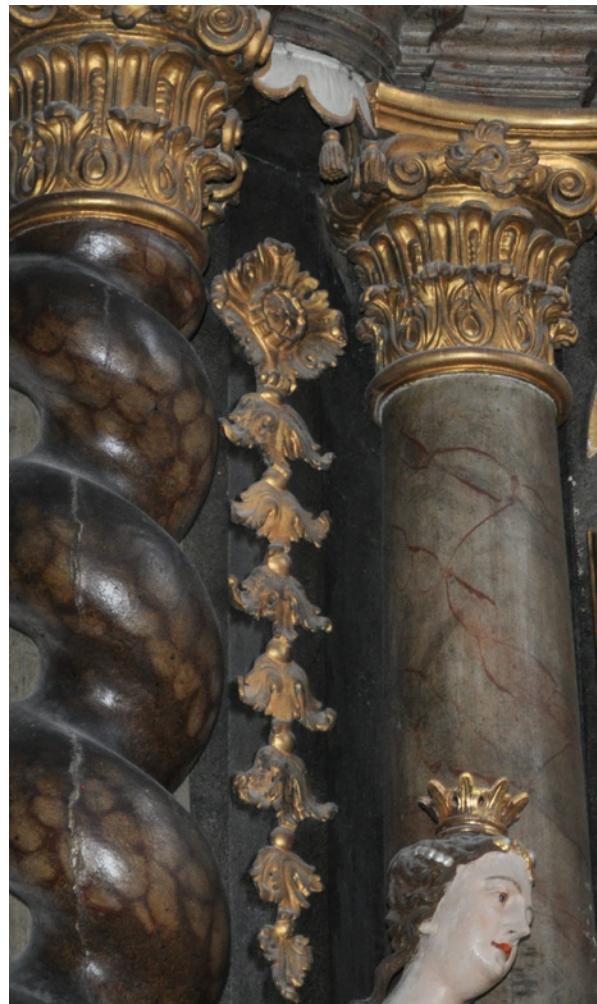
Motiv dugovrate ptice

Čest motiv grotesknih kompozicija Jeana Béraina Starijeg kao i njima inspiriranih kompozicija ornamentalista iz zemalja njemačkog govornog područja. Na oltarima sjeverozapadne Hrvatske dugovrate ptice su najčešće karakterističan ukras krila oltara iz šireg varaždinskog kulturnog kruga u drugoj četvrtini XVIII. stoljeća.

Vidi sliku 55

Vertikalni niz zvonolikih cvjetova

Čest motiv grotesknih kompozicija Jeana Béraina Starijeg kao i njima inspiriranih kompozicija ornamentalista iz zemalja njemačkog govornog područja, preuzet iz renesansnih groteska. Na oltarima sjeverozapadne Hrvatske taj motiv često nalazimo na oltarnoj stijeni ili kao dekorativnu rezbariju na frontalnoj strani dekorativnih volutnih kopči i pilastara.

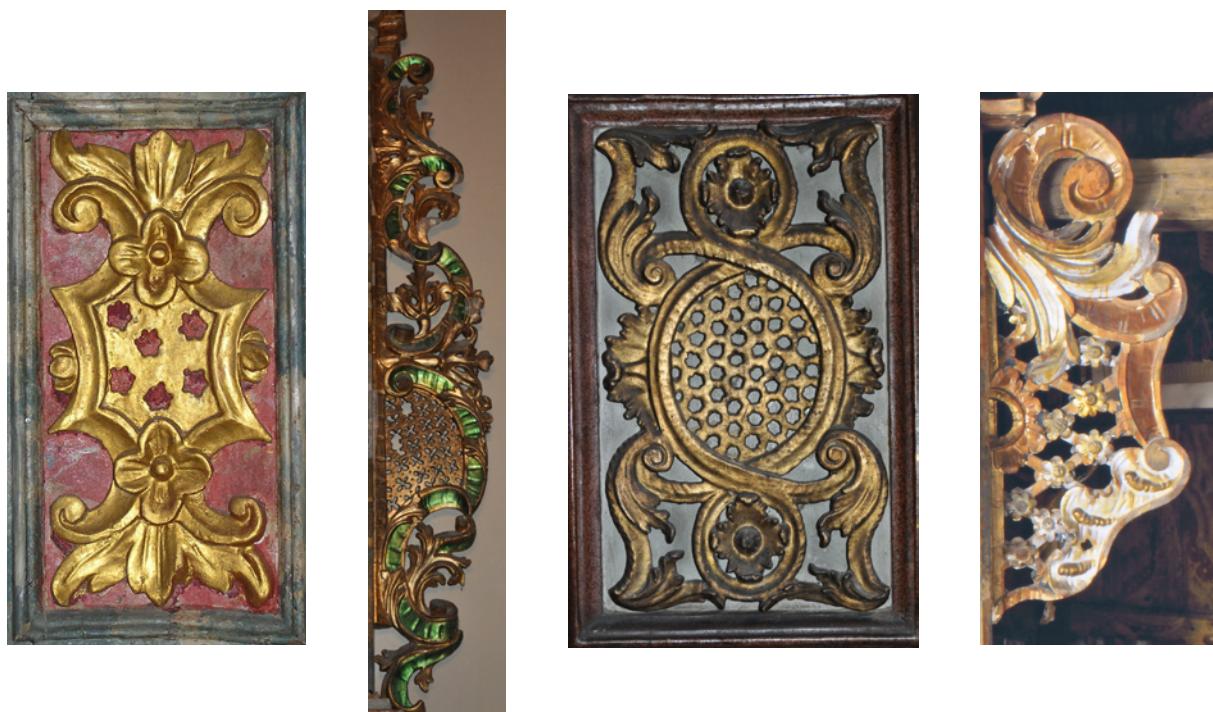

57. Vertikalni niz zvonolikih cvjetova, bočno postavljeni volutni pilastar, franjevačka radionica, 1743., oltar sv. Franje Asiškog, župna crkva sv. Leonarda, Kotari (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2010.)

58. Vertikalni niz zvonolikih cvjetova, Ivan Adam Rosemberger i radionica, 1748., oltar sv. Barbare, franjevačka crkva sv. Ivana Krstitelja, Varaždin (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2010.)

Rešetkica (njem. *Gitterwerk*)

Motiv rešetkice, s ishodištem u ornamentalnom vokabularu Jeana Béraina Starijeg, su kao i većinu njegovih invencija preuzeli i primjenjivali u vlastitim dekorativnim kompozicijama ornamentalisti iz zemalja njemačkog govornog područja. Na oltarima sjeverozapadne Hrvatske „klasična“ rešetkica, čija križišta mogu biti dekorirana rozetama najčešće dekorira oltarna krila. Svojevrsnu modifikaciju tog motiva predstavljaju gusto natiskane četverolisne, okruglaste ili zvjezdaste perforacije kompaktne površine koja čini ispunu vrpčastih prepleta. Takva su dekorativna rješenja obično manjih dimenzija i češće nego oltarna krila dekoriraju postamente u zoni predele ili oltarnu stijenknu. Na oltarima sjeverozapadne Hrvatske taj se motiv u najviše varijanti javlja u širem varaždinskom kulturnom krugu, tijekom tridesetih i četrdesetih godina XVIII. stoljeća. Polovinom XVIII. stoljeća rešetkica se javlja u kombinaciji s prvim rokajnim motivima da bi u narednom desetljeću njena upotreba bila još samo iznimna.

59. Vrpčasti preplet sa zvjezdastim perforacijama, predela, Ivan Adam Rosemberger, 1732., glavni oltar župne crkve Presvetog Trojstva, Klenovnik (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2010.)

60. Krilo oltara sa četverolisnim perforacijama, Ivan Walz (?), 1738.-1741., oltar Majke Božje od krunice, kapela sv. Antuna Padovanskog u dvorcu grofova Drašković, Klenovnik (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2010.)

61. Vrpčasti preplet s okruglastim perforacijama, predela, Ivan Adam Rosemberger i radionica, 1748., oltar sv. Barbare, franjevačka crkva sv. Ivana Krstitelja, Varaždin (Izvor: Martina Wolff Zubović, 2011.)

62. Oltarno krilo, Antun Reiner, nakon 1752.godine, glavni oltar kapele sv. Petra i Pavla, Bok Palanječki (Izvor: Fototeka IPU, Milan Drmić)

Školjkasti oblici

Širi pojam pod kojim podrazumijevamo različite dekorativne forme koje asociraju na školjku ili njene rubne dijelove, a javljaju se na oltarima sjeverozapadne Hrvatske počevši od 1740-tih.

„Školjkasti“ rubovi/ elementi

Jedna od prvih rokajnih formi koje za razliku od asimetričnih i „pokrenutijih“ kasnijih oblika, bližih estetici rokokoa, karakterizira kompaktno i „statično“ oblikovanje. Apstraktni oblici su izvedeni iz motiva školjke, odnosno njenog rubnog dijela a neke inačice radi naglašenih i ponekad ušiljenih režnjeva mogu asocirati i na riblju peraju. Karakteristične su i kao ispunja donjih voluta oltarnih krila. Ponegdje se javljaju i pravilno oblikovane perforacije. Ukoliko su većih dimenzija školjkasti elementi mogu samostalno dekorirati dijelove oltara.

63. Školjkasti element s perforacijama, 1742., oltar sv. Franje Ksaverskog, katedrala Uznesenja Bl. Dj. Marije, Varaždin (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2010.)

64. Školjkasti element, 1742., oltar sv. Franje Ksaverskog, katedrala Uznesenja Bl. Dj. Marije u Varaždinu (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2010.)

65. Više tipova školjkastih elemenata kao dio krila bočnog oltara sv. Ane, 1740-te, župna crkva Presvetog Trojstva, Klenovnik (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2010.)

66. Školjkasti element većih dimenzija kao samostalni dekorativni element donjeg dijela propovjedaonice, Josip Schokotnigg 1742., župna crkva sv. Marije Snježne, Belec (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2013.)

„Rokajni“ rub

Prepoznatljiva rokajna forma koja najčešće rubi konveksnu stranu C-volute. Isprva podsjeća na kompaktne rubne dijelove školjaka dok su kasnije forme sve složenije i u pravilu sačinjene od niza manjih fragmenata (režnjeva). Završetci režnjeva mogu biti zaobljeni, slični ribljoj peraji ili naglašeno izduženi, lagano povijenih vršaka. Površina im je oživljena kombinacijama raznih tipova utora (horizontalni, vertikalni, uži, širi). Vremenom vršci režnjeva postaju sve pokrenutiji i tanji pa podsjećaju na titrave plamičke (plameni rokaj) ili lelujave vlati algi. Česti su i razni tipovi najčešće nepravilnih perforacija. Iako najčešće rube C i S-volute rokajni obrubi mogu i samostalno činiti dio dekorativnih kompozicija.

67. Rokajni rub, kartuša u zoni predele, franjevačka radionica, 1746., oltar sv. Josipa, župna crkva sv. Leonarda, Kotari (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2010.)

68. Rokajni rubovi kao dekoracija atike, Philipp Jakob Straub, 1764., oltar sv. Križa, Katedrala Uznesenja Bl. Dj. Marije na nebo, Varaždin (Izvor: Fototeka HRZ-a, Jurica Škudar, 2015.)

69. Razni tipovi rokajnog ruba, okvir olтарne pale atike, 1761., F. A. Straub i radionica, oltar sv. Josipa, župna crkva Marijina Uznesenja, Kloštar Ivanić (Izvor: Fototeka HRZ-a)

70. Dekoracija lukova ophoda glavnog oltara Majke Božje Czestochowske, Aleksije Königer, oko 1780., župna crkva Bezgrešnog začeća Bl. Dj. Marije, Lepoglava (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2012.)

„Rokajna“ volutna kopča

Volutne kopče su spiralno zavijene u vrhu i dnu, a mogu biti cjelovite ili sastavljene od nekoliko manjih C ili S-voluta. Na oltarima obično vizualno „omekšavaju“ rubne dijelove atike ili kata, pa stoga ponekad imaju ulogu jednostavnih oltarnih krila. Ukoliko su obogaćene ornamentalnim motivima tipičnim za drugu polovicu XVIII. stoljeća govorimo o *rokajnim* volutnim kopčama.

71. Rokajna volutna kopča, atika glavnog oltara, Josip Stallmayer, 1758., kapela sv. Petra, Gotalovec (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimio Ljubo Gamulin 2013.)

Rokajni „cvijet s tučkom“

Okruglasti rokajni elementi koji podsjećaju na cvijet čije „latice“ mogu biti perforirane ili različitih duljina. Iz središta takvog cvijeta niče plitka „C“ voluta koja podsjeća na predimenzionirani tučak.

72. Rokajni cvijet, krilo glavnog oltara, Josip Stallmayer, 1758., kapela sv. Petra, Gotalovec
(Izvor: Fototeka HRZ-a, snimio Ljubo Gamulin 2013.)

73. Rokajni cvijet, dekoracija lučnih ophoda u zoni predele, Franjo Antun Straub i radionica,
1761., glavni oltar u crkvi sv. Mihovila arkandela, Ludina (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimio
Jovan Kliska, 2012.)

Rokajna školjka

„Rokajna“ školjka je ona koja je preoblikovanu u skladu s estetikom rokokoa. Najčešće je odlikuje lepezasti oblik te podjela na naglašene, ponekad perforirane režnjeve valovitih omekšanih rubova. Može imati donji dio sačinjen od „jezičaka“ nejednake dužine koji asociraju na vlati morske trave. Režnjevi mogu imati zaobljene vrške i jedinstveni obris ali mogu biti i lagano razdvojeni, izduženih i pokrenutih vršaka.

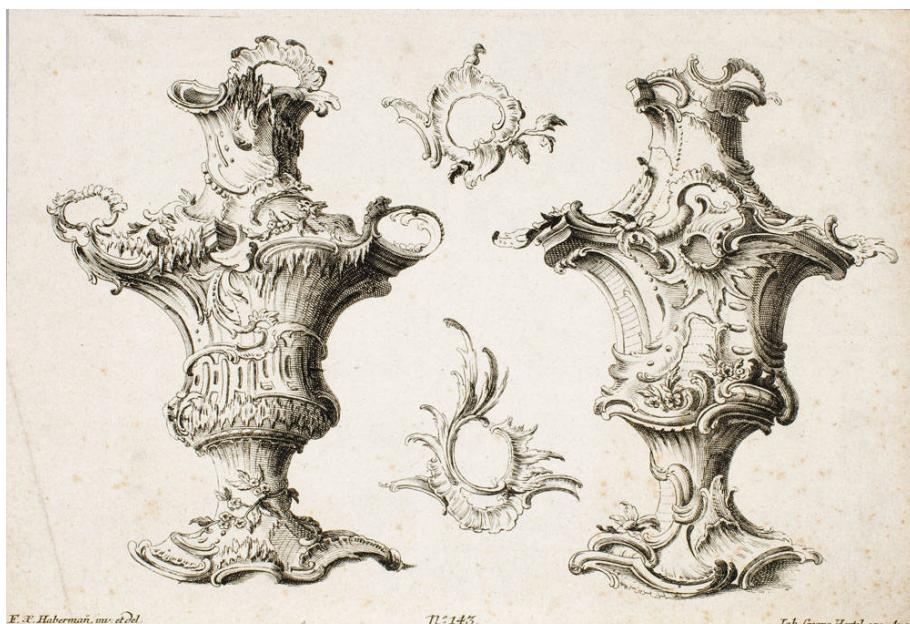
74. Rokajna školjka, Josip Stallmayer (?), 1761., bočni oltar sv. Antuna Padovanskog, kapela Svetog Križa, Križ kod Čazme (Izvor: Fototeka Doris Baričević)

75. Rokajna školjka, Franjo Antun Straub i radionica, 1761., glavni oltar u crkvi sv. Mihovila arkanđela, Velika Ludina (Izvor: Fototeka HRZ-a, snimio Jovan Kliska, 2012.)

76. Rokajna školjka, Franjo Antun Straub i radionica, glavni oltar župne crkve Marijina Uznesenja, Kloštar Ivanić (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2016.)

Rokajna vaza

Pod utjecajem novih estetskih idea dijelovi vase se meko pretapaju jedni u druge a površina joj je izmjenjena kao kod predmeta koji su zbog dugog boravka na morskom dnu postali obloženi slojem okamina i morskih pužića. Mnogi poznati ornamentalisti poput Jacquesa de Lajouea, Franza Xavera Habermannia i Jean Jacquesa Huberta dali su otisnuti svoje invencije s raznim tipovima rokajnih vase koje mogu biti izvedene u raznim medijima, a prije svega kao rad u metalu. Na oltarima se obično nalaze na obratima razdjelnog vijenca.

77 Franz Xaver Habermann, predložak za rokajnu vazu, pol.XVIII. st., Augsburg
Izvor: <http://sammlung.mak.at/search?q=habermann&rows=1&start=11> (pristupljeno 15.06.2016.)

Rokajni stup/pilastar/herma

Struktura rokajnih stupova i pilastara može biti djelomično ili potpuno rastočena rokajnim formama čime je naglašen njihov dekorativni aspekt kao i „protejska“ sposobnost rokaja da preoblikuje bilo koji predmet.

78. Mladićka herma s rokajnim donjim dijelom, Josip Stallmayer (?), 1761., bočni oltar sv. Antuna Padovanskog, kapela Sv. Križa, Križ kod Čazme (Izvor: Fototeka Doris Baričević)
79. Rokajni stup, sljedbenik Veita Königera, 1761., oltar sv. Ane, župna crkva Pohođenja Blažene Djevice Marije, Čučerje (Izvor: foto M. Wolff Zubović, 2008.)

Arhivski izvori

Arhiv HAZU

*De aris in ecclesia cathedrali Zagradiensi in anno 1720. existentibus, popis kanonika Tome Kovačevića kojeg je dodao prijepisu djela Rafaela Levakovića *Historiola episcopatus et dioecesis ecclesiae Zagradiensis*, Arhiv HAZU, IV. c. 15 Codex XXXVI*

Dočkal, Kamilo, *Catalogus vivorum et mortuorum Fratrum Ordinis s. Pauli Pr. Eremitae Provinciae Croato-Slavonicae. Scribere coepit Josephus Bedekovich anno 1736.* Rukopis prijepisa iz 1955. godine u Arhivu HAZU, sign. XVI-28 (b)

Nadbiskupijski arhiv u Zagrebu

NAZ, Kanonske vizitacije, protokol 118/I, 1673.

NAZ, Kanonske vizitacije, protokol 46/II, 1677.

NAZ, Kanonske vizitacije, protokoli 21/III, 1708., 22/IV, 1729.

NAZ, Kanonske vizitacije, protokol 23/V, 1758.

NAZ, Kanonske vizitacije, protokol 160/1/17, 1649.

NAZ, Kanonske vizitacije, protokol 19/I, 1666.

NAZ, Kanonske vizitacije, protokol 19/I, 1664.

NAZ, Kanonske vizitacije, protokol 20/I, 1676.

NAZ, Kanonske vizitacije, protokol 21/III, 1676.

NAZ, Protokoli kanonskih vizitacija knj.br. 62/XVIII, 1771.

NAZ, Act. Capituli Ant. Fasc. 76

NAZ, Act. Capituli Ant. Fasc. 101. nr. 46/1

NAZ, Act. Capituli Ant. Fasc. 101. nr. 45/8

NAZ, Act. Capituli Ant. Fasc. 101. nr. 50

NAZ, Act. Capituli Ant. Fasc. 101. nr. 52/3

NAZ, Act. Capituli Ant. Fasc. 101. nr. 67

Literatura

AA.VV., *Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244 – 1786.*, katalog izložbe, Zagreb: Globus; Muzej za umjetnost i obrt, 1989.

AA.VV., Isusovačka baština u Hrvata. U povodu 450-te obljetnice osnutka Družbe Isusove i 500-te obljetnice rođenja Ignacija Loyole, katalog izložbe, (ur.) Biserka Rauter Plančić, Zagreb: Muzejsko-galerijski centar, 1992.

AA.VV. *Umjetnička topografija Hrvatske, Križevci, grad i okolica*, (ur.) Žarko Domljan., Zagreb: Institut za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, 1993.

AA.VV., *Sveti trag: devetsto godina umjetnosti zagrebačke nadbiskupije 1094 – 1994.*, katalog izložbe, (ur.) Tugomir Lukšić, Ivanka Reberski, Zagreb: 1994.

AA. VV., *Geschichte der bildenden Kunst in Österreich*, Band IV: *Barock*, (ur.) Hellmut Lorenz, Beč: Prestel Verlag und Österreichische Akademie der Wissenschaften, 1999.

AA.VV., *Patačići od Zajezde i crkva u Remetincu*, (ur.) Anđelko Košćak, Zagreb: Društvo za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije „Tkalčić“, 2006.

AA.VV., *Umjetnička topografija Hrvatske, 4. Krapinsko-zagorska županija*, (ur.) Ivanka Reberski. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

AA.VV., *1620.-1800. Baroque Style in the Age of Magnificence*. (ur.) Michael Snodin i Nigel Llewellyn, London: V&A Publishing 2009.

AA.VV., *Mit Leib und Seele, Münchner Rokoko von Asam bis Günther*, München: Kunsthalle der Hypo-Kulturstiftung, und Diözesanmuseum Freising, Sieveking Verlag, 2014.

Badurina, Anđelko (ur.), Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1990. [1979.].

Baričević, Doris, *Glavni oltar zagrebačke katedrale iz 1632. godine* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 10–11, Zagreb: Društvo historičara umjetnosti SR Hrvatske, 1967.–1968., 99–116.

Baričević, Doris, Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. stoljeća s područja kotara Sisak u: Miroslav Karšulin (ur.), *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 72, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1968., 483–518.

Baričević, Doris, Pregled spomenika drvorezbarstva i skulpture 17. i 18. stoljeća u najzapadnijem dijelu Hrvatskog zagorja u: *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 73, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1969., 463–490.

Doris Baričević, *Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. stoljeća u sjevernom dijelu Hrvatskog zagorja* u: *Ljetopis JAZU*, 75, Zagreb: JAZU, 1971, 523–543.

Baričević, Doris, *Majstor propovjedaonice Majke Božje Snježne u Belcu*, u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 14–15, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti SR Hrvatske (1971.–1972.), 171–184.

Baričević, Doris, *Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. st. u istočnom dijelu*

Hrvatskog zagorja u: *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 76, Zagreb: JAZU, 1972., 283–313.

Baričević, Doris, *Svetice i problem pavlinskog kiparstva na prijelazu XVII u XVIII stoljeće* u: Radovi Arhiva Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, sv. 2, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1973., 111–129.

Baričević, Doris, *Crkveno graditeljstvo* u: *Skriveno blago: iz riznice umjetničkih znamenitosti jastrebarskog kraja*, Zagreb: 1975. - (Kulturni i prirodni spomenici Hrvatske : zbirka vodiča časopisa Kaj ; knj. 8) 1-52.

Baričević, Doris, *Drvorezbarstvo i skulptura 17. i 18. stoljeća na području općine Jastrebarsko* u: Skriveno blago: iz riznice umjetničkih znamenitosti jastrebarskog kraja, Zagreb: Kajkavsko spravišče, društvo za širenje i unapređivanje znanosti i umjetnosti, 1975.

Baričević, Doris, *Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. st. u središnjem dijelu Hrvatskog zagorja* u: Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 78, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1978., 577–611.

Baričević, Doris, *Pavlinski kipari i drvorezbari u Sveticama* u: Kaj, 9/10, Jubilarno izdanje posvećeno Sveticama, Zagreb: Kajkavsko spravišče, 1978.

Baričević, Doris, *Živi kipi lepoglavski* (Lepoglava 2) u: *Kaj. Časopis za kulturu* (specijalno izdanje), Zagreb: Kajkavsko spravišče, 1981.

Baričević, Doris, *Varaždinski kipar Ivan Jakob Altenbach* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 25, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti SR Hrvatske, 1982., 107–131.

Baričević, Doris, *Prilog problematici franjevačkog kiparstva prve polovice 18. st. u sjeverozapadnoj Hrvatskoj* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 29, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti SR Hrvatske, 1986., 97–117.

Baričević, Doris, *Kiparstvo 17. i 18. stoljeća u crkvi Sv. Marije u Varaždinu* u: *Isusovačka crkva i samostan u Varaždinu: prilog istraživanju* (ur.) Vlado Ukrainian, Zagreb: Mala biblioteka Godišnjaka zaštite spomenika kulture Hrvatske , 1988.(Prilog uz br. 13/1987.)

Baričević, Doris, Cladius Kautz, kipar kamenog spomenika Bezgrešnog Začeća Marijina na Markovom trgu u Zagrebu u: Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti, 33, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1990., 95–112.

Baričević, Doris, *Članovi kiparske obitelji Straub u Hrvatskoj* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 35–36, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1992.–1993., 193–218.

Baričević, Doris, Barokno kiparstvo kod varaždinskih franjevaca u: Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin, br. 6-7. 1994, 27 – 36.

Baričević, Doris, *Barokna skulptura na Gradecu* u: Ivan Kampuš, Lujo Margetić i Franjo Šanjek (ur.), *Zagrebački Gradec 1242–1850*. Zagreb: 1994, 343–368.

Baričević, Doris, *Barokno kiparstvo sjeverne Hrvatske*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Školska knjiga, 2008.

Beard, Mary and John Henderson, *Classics: A Very Short Introduction*, Oxford: Oxford University Press, 2000.

Botica, Dubravka, *Štukature u Župnoj crkvi sv. Ladislava u Pokupskom – prilog korpusu štukatura 18. stoljeća u kontinentalnoj Hrvatskoj* u: Sanja Cvetnić, Milan Pelc i Daniel Premerl (ur.), *Sic ars deprenditur arte, Zbornik u čast Vladimira Markovića*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Odsjek za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2009.

Buturac, Josip, *Vrbovec i okolica 1134-1984.*, Vrbovec: Hrvatsko književno društvo Sv. Ćirila i Metoda, 1984.

Buturac, Josip, *Marija Bistrica 1209 – 1993. Povijest župe i prošteništva*, Marija Bistrica: 1993.

Cvekan, Paškal, Djelovanje franjevaca u Varaždinu. Povjesno-kulturni prikaz sedamsto godišnje prisutnosti Franjevaca u gradu Varaždinu, Varaždin: 1978.

Cvekan, Paškal, Franjevci u Samoboru. Povjesno-kulturni prikaz prisutnosti i djelovanja Franjevaca u Samoboru prigodom 360 godišnjice proglašenja formalnog samostana, Samobor: vlastita naklada, 1982.

Cvetnić, Sanja, *Kapela sv. Ivana Krstitelja na Gorici kraj Lepoglave – »pustinjačka« ikonografija* u: *Croatica Christiana Periodica* 27 Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2003, 119-136.

Cvetnić, Sanja, *Ikonografija nakon Tridentskog sabora i hrvatska likovna baština*, Zagreb: FF press, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 2007.

Cvitanović, Đurđica, Sakralna arhitektura baroknog razdoblja, Knjiga I. Gorički i Gorsko – Dubički Arhiđakonat, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti SR Hrvatske, 1985.

Cvitanović, Đurđica, *Turopoljske ljepotice, Drvene seljačke crkve*, Biblioteka: Kulturni i prirodni spomenici Hrvatske, Zagreb: Kajkavsko spravišće, 2008.

Dobronić, Lelja *Biskupski i kaptolski Zagreb*. Zagreb: Školska knjiga, 1991.

Dobronić, Lelja *Zagrebački Kaptol i Gornji Grad nekad i danas*. Zagreb: Školska knjiga, 1988.

Dobronić, Lelja, *Slobodni i kraljevski grad Zagreb*, Zagreb: Školska knjiga, 1992.

Dobronić, Lelja, *Veliko Trgovišće, Župa Majke Božje od Sedam Žalosti, nekad Župa Sv. Jurja ob Jezeru*. Veliko Trgovišće: Župa Veliko Trgovišće, 1997.

Dobronić, Lelja, *Crkva Sv. Katarine u Zagrebu i hrvatsko plemstvo- vodič po starinama*, u: *Tkalčić- Godišnjak Društva za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije*, 4, 2000., 389.- 424.

Dočkal, Kamilo, *Diecezanski muzej Nadbiskupije zagrebačke II*, Zagreb:1944.

Euler-Rolle, Bernd. *Akanthusaltäre: zum 'dekorativen' und zum 'provinziellen' stil des Barock* u: *Wiener Jahrbuch für Kunstgeschichte*, XL, 1987. 67-82.

Filić, Krešimir, *Tri žrtvenika isusovačke crkve u Varaždinu* u: *Bulletin Odjela VII za likovne umjetnosti JAZU*, Zagreb: JAZU, 1974.

Gašparović, Ljerka, *Drveni oltarni retabli XVII stoljeća na području sjeverozapadnog dijela Banske Hrvatske*, Magistarski rad, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 1965.

Gašparović, Ljerka, *O aktivnosti Ivana Komersteinera u Hrvatskoj* u: *Peristil. Zbornik radova za povijest umjetnosti*, 18–19, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1975./1976., 61–90.

Gruber, Alain (ur.), *The History of Decorative Arts: The Renaissance and Mannerism in Europe*. New York-London-Paris: Abbeville Press Publishers, 1994. [1993.]

Gruber, Alain (ur.), *The History of Decorative Arts: Classicism and the Baroque in Europe*. New York-London-Paris: Abbeville Press Publishers, 1996. [1992.]

Grujić, Nada, *Antikizirajući kapiteli oko godine 1520. u Dubrovniku* u: *Radovi Instituta povijesti umjetnosti*, 21, 1997.

Hamperl, Wolf-Dieter i Aquilas Rohner, *Böhmisches-oberpfälzische Akanthusaltäre*. München i Zürich: Verlag Schnell & Steiner, 1984.

Hekman, Jelena (ur.), Darko Novaković, Zlatko Šešelj, Dubravko Škiljan, *Leksikon antičkih autora*, Zagreb: Latina & Graeca i Matica hrvatska, 1996.

Horvat, Andjela, *Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međimurju*, Zagreb: Konzervatorski zavod u Zagrebu, 1956.

Horvat, Andjela, *Između gotike i baroka. Umjetnost kontinentalnog dijela Hrvatske od oko 1500. do oko 1700.*, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 1975.

Horvat, Andjela; Matejčić, Radmila; Prijatelj, Krsto, *Barok u Hrvatskoj*, Zagreb: Liber; Odjel za povijest umjetnosti Centra za povijesne znanosti; Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske; Grafički zavod Hrvatske; Kršćanska sadašnjost, 1982.

Horvat, Rudolf, *Prošlost grada Zagreba*. Zagreb: Kulturno-historijsko društvo Hrvatski rodoljub, 1942.

Horvat-Levaj, Katarina; Baričević, Doris; Repanić-Braun, Mirjana, *Akademска crkva sv. Katarine u Zagrebu*, (ur.) Katarina Horvat-Levaj, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2011.

Horvat, Vladimir, *Vrela i prinosi: Zbornik za povijest isusovačkog reda u hrvatskim krajevima*, Zagreb: Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove u zagrebu i Hrvatski povijesni institut u Beču, 1992/93.

Hotić, Marina, *Corinthian style in relation to open and closed space* u: *Histria Antiqua* 1, časopis Međunarodnog istraživačkog centra za arheologiju, 1997., str. 175 – 180.

Iacopi, Irene, *Domvs Avrea*, Milano: Electa, 1999.

Irmscher, Günter, *Das Schweifwerk: Untersuchungen zu einem Ornamenttypus der Zeit um 1600 im Bereich ornamentaler Vorlageblätter*. Köln: Universität zu Köln, 1978.

Irmscher, Günter, *Das Laub- und Bandlwerk, Zur Geschichte eines vergessenen Ornaments*, u: *Barockberichte*, 3, Salzburg: Salzburger Barockmuseum, 1991., 73 - 116.

Irmscher, Günter, *Akanthus – Zur Geschichte der Ornamentform u Barockberichte 26/27*. Salzburg: Salzburger Barockmuseum, 2000., str. 461-532.

Irmscher, Günter, *Ornament in Europa 1450-2000: Eine Einführung*. Köln: Deubner Verlag für Kunst, Theorie & Praxis, 2005.

Irmscher, Günter. *Style rocaille*, u: *Barockberichte*, 51/52, Salzburg: Salzburger Barockmuseum 2010., 339-414.

Kristina Kaponja, Zagrebački kipar i tiskar Antun Reiner, u Tkalčić: Godišnjak Društva za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije 19 (ur.) Stjepan Razum, Zagreb, 2015

Matej Klemenčič, Die Bildhauer Straub in der österreichischen und slowenischen Steiermark u: Janez Höfler i Frank Büttner (ur.), Bayern und Slowenien im Zeitalter des Barock. Regensburg: Verlag Schnell & Steiner, 2006.

Koci, Iva, Sena Kulenović, Skriveno u vidljivom – istraživanja oltara sv. Roka iz kapele na Rokovom perivoju u: Portal, godišnjak Hrvatskog restauratorskog zavoda, 4. Zagreb: Hrvatski restauratorski zavod, 2013., 139. – 151.

Kohlbach, Rochus, *Steirische Bildhauer vom Römerstein zum Rokoko*. Graz: Grazer Domverlag, 1956.

Kukuljević Sakcinski, Ivan, *Prvostolna crkva zagrebačka, opisana s gledišta povjestnice, umjetnosti i starinah*. Zagreb: Tiskom Narodne tiskare dra. Ljudevita Gaja, 1856.

Lentić, Ivo, *Varaždinski stolarski majstor Mathias Saurer*, u: Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske, 1., Zagreb: Muzejsko društvo Hrvatske; Podružnica za Hrvatsku Društva konzervatora Jugoslavije, 1968.

Lentić-Kugli, Ivy, *Nekoliko podataka o varaždinskim kiparima 18. stoljeća*, *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske*, 18/4, Zagreb: Muzejsko društvo Hrvatske; Podružnica za Hrvatsku Društva konzervatora Jugoslavije, 1969., 7–16.

Lentić-Kugli, Ivy; Novak, Silvije; Baričević, Doris; Ivančević, Radovan, *Isusovačka crkva i samostan u Varaždinu. Prilog Istraživanju*, Mala biblioteka Godišnjaka zaštite spomenika kulture Hrvatske, prilog uz br. 13/1987., Zagreb: Mladost, 1988.

Lentić-Kugli, Ivy, *Zavjetna crkva B. D. Marije u Močilima kraj Koprivnice – historijat i inventar* u: *Radovi IPU* 9 Zagreb: 1985. (29-35)

Ivo Maroević, Ljerka Smailagić, „Konzervatorski radovi u crkvi sv. Marije Snježne u Belcu“ u: Godišnjak zaštite spomenika kulture, 1, Zagreb: Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, 1975.

Meyer, Franz Sales. *Handbuch der Ornamentik*. Leipzig: Verlag von E.A. Seemann in Leipzig, 1927. [1888.]

Noršić, Vjekoslav, *Povijest župe Sv. Anastazije u Samoboru*, priredio i opremio uvodom i bilješkama: Stjepan Razum, Zagreb: Društvo za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije „Tkalčić“, 2005.

Premerl, Daniel, Podrijetlo i maniristička preobrazba all' antica motiva i oltar Imena Isusova u crkvi sv. Dominika u Trogiru u: Radovi Instituta povijesti umjetnosti, 28. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2004.

Repanić-Braun, Mirjana, „Prilog opusu slikara Hansa Georga Geigerfelda i njegove radionice“ u: *Acta historiae artis Slovenica*, 4, (ur.) Ana Lavrič, Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti Umetnostnozgodovinski inštitut Franceta Steleta, 1999.

Repanić Braun, Mirjana, Škarić, Ksenija, Wolff Zubović, Martina, Cavalli Ladašić, Helena, *Oltar sv. Wolfganga u Vukovoju* u: *Portal, Godišnjak Hrvatskog restauratorskog zavoda*, 4., Zagreb: Hrvatski restauratorski zavod, 2013.

Riegl, Alois, *Problems of style, Foundations for a history of ornament*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1992. [1893.].

Riegl, Alois, *Stilfragen: Grundlegungen zu einer Geschichte der Ornamentik*. Berlin: Verlag von Georg Siemens, 1893.

Rossini, Orietta, *Ara Pacis*. Milano: Electa, 2009.

Snodin, Michael, *The V&A Book of Western Ornament*. London:V&A Publications, 2006.

Szabo, Gjuro, „Spomenici kotara Krapina i Zlatar“ u: *Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva*, XIII, (ur.) Josip Brunšmid, Zagreb: Tisak Kraljevske zemaljske vlade, 1914., 103–205.

Szabo, Gjuro, *Crkveno odjeljenje* u: *Katalog kulturno historijske izložbe grada Zagreba prigodom 1000-godišnjice Hrvatskog kraljevstva 925-1025.*, Zagreb: 1925.

Szabo, Gjuro, *Umjetnost u našim ladanjskim crkvama*. Zagreb: Narodne starine, 1929.

Szabo, Gjuro, *Kroz Hrvatsko zagorje*. Zagreb: Knjižara Vasić i Hovat, 1939.

Szabo, Gjuro, *Stari Zagreb*, Zagreb: Vasić i Horvat, 1941.

Škarić, Ksenija, „*Caeruleum*“ na oltarima Johannesa Komersteiner, u: *Portal, Godišnjak Hrvatskog restauratorskog zavoda*, 1, 2010.

Škarić, Ksenija, Polikromija i polikromatori oltara 17. i 18. stoljeća u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, neobjavljena doktorska disertacija Zagreb: 2014.

Šourek, Danko, Donatorska i naručiteljska djelatnost zagrebačkog kanonika Ivana Znike, u: Tkalčić. Godišnjak Društva za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije, 9, (ur.) Stjepan Razum, Zagreb, 2005.

Tkalčić, Ivan Krstitelj, *Prvostolna crkva zagrebačka nekoč i sada*. Zagreb: Knjigotiskara C. Albrechta, 1885.

Vanino, Miroslav, *Isusovci i hrvatski narod*, 1, Zagreb: Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove u Zagrebu, 1969.

Vanino, Miroslav, Povijest Isusovačke crkve u Varaždinu (1632. - 1773.) u: Katolički list. Crkveno-bogoslovni časopis. Tečaj šezdeset i osmi. br. 44., Zagreb: „Nadbiskupske tiskare“, 1917.

Vežić, Pavuša, Primjeri protorenesanse u Zadru, (ur.) Predrag Marković, Jasenka Gudelj, Renesansa i renesanse u umjetnosti Hrvatske : zbornik radova sa znanstvenih skupova „Dani Cvita Fiskovića“ održanih 2003. i 2004. godine Zagreb: Institut za povijest umjetnosti i Odsjek za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta, 2008.,

Vitruvije, *Deset knjiga o arhitekturi*. Zagreb: Golden marketing i Institut građevinarstva Hrvatske, 1999.

Vrišer, Sergej, *Baročno kiparstvo v osrednji Sloveniji*. Ljubljana: Slovenska matica, 1976.

Vrišer, Sergej, *Baročno kiparstvo na Primorskem*. Ljubljana: Slovenska matica, 1983.

Vrišer, Sergej, *Vezi med baročnimi kiparji Štajerske in Varaždina* u: Andre Mohorovičić (ur.), *Varaždinski zbornik 1181-1981 Znanstveni skup povodom obilježavanja 800. godišnjice grada (1981 ; Varaždin)* Varaždin: 1983.

Vrišer, Sergej, *Baročno kiparstvo na slovenskem Štajerskem*. Ljubljana: Slovenska matica, 1992.

Wagner-Rieger, Renate: *Die Kunst zur Zeit Maria Theresias und Josephs II.* u: *Wiener Jahrbuch für Kunstgeschichte 34*, 1981.

Wornum, Ralph N., *Analysis of ornament: The characteristics of styles: Introduction to the study The history of ornamental art*. London: Chapman and Hall, MDCCCLVI [1856.]

Wyroubal, Zvonimir, Bernardo Bobić, *Malar na Kaptolomu stojeći* u: Mala biblioteka JAZU, Zagreb: 1964.

Zamperini, Alessandra, Ornament and the Grotesque: Fantastical Decoration from Antiquity Art Nouveau. London: Thames & Hudson, 2008. [2007.].

Zajec, Vlasta, *Drveni oltari 17. stoljeća u Istri*, Magistarski rad, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, 1994.

Železnik, Milan, *Osnovni vidiki za študij 'zlatih oltarjev' v Sloveniji* u: *Zbornik za umetnosno zgodovino*, Nova vrst letnik, 4, Ljubljana: Umetnosno zgodovinsko društvo, 1957.

Železnik, Milan, *Rezbarstvo 17. stoletja na slovenskom* u: *Zbornik za umetnostno zgodovino*, Nova vrsta VII, Ljubljana: Slovensko umetnostnozgodovinsko društvo, 1965.

N.N., Kroatische Altäre im Germanischen Nationalmuseum, u: Restauro. Zeitung für Kunsttechniken, Restaurierung und Museumfragen Mitteilungen der IADA, 5/1993, München: Verlag Georg D. W. Callwey, 1993

Mrežne stranice

<http://www.ornamentalprints.eu/>

<https://www.vam.ac.uk/collections>

<https://www.rijksmuseum.nl/en>

Reallexikon zur Deutschen Kunstgeschichte

<http://www.rdklabor.de/w/?oldid=90031>,

Das grosse Kunstlexikon von P.W. Hartman,

http://www.beyars.com/kunstlexikon/lexikon_a_1.html

Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža,

<http://www.enciklopedija.hr/Default.aspx>

Hrvatski jezični portal

<http://hjp.novi-liber.hr/index.php?show=search>

europeana collections

http://www.europeana.eu/portal/en/record/2048089/KI_1_386_13.html

Deutsche Biographie

<https://www.deutsche-biographie.de/>

Josef Köstlbauer, Matthias Echter, u: Wolfgang Schmale (voditelj projekta): Erdteilallegorien im Barockzeitalter, Wien, posjećeno 23.05.2016,

[<http://erdteilallegorien.univie.ac.at/personen/matthias-echter>](http://erdteilallegorien.univie.ac.at/personen/matthias-echter)

Službene stranice župe Velika Mlaka

<http://www.zupavelikamlaka.hr/index.php?/zvm/LINKOVI/KAPELA-SV.-BARBARE/O-Kapeli-Sv.-Barbare>

Sanja Cvetnić u: Između zavičajnoga i europskoga identiteta, Hrvatska revija 2, 2009.

(<http://www.matica.hr/hr/354/Između%20zavičajnoga%20i%20europskoga%20identiteta/>)

Digitalizirane knjige

Erasmus, Georg Caspar: *Seülen-Buch*, ... Nürnberg: Hoffmann, 1667.

(Izvor: <http://www.ub.uni-heidelberg.de/Englisch/helios/>, preuzeto u siječnju 2015.)

Gabriel Krammer & Rutger Kasemann, *Säulenbuch - Schreinerarchitektur* (Krammer, Gabriel und Kasemann, Rutger) [S.l.] Süddeutschland 1615., Cod.icon. 187 e

(Izvor: <http://www.digitale-sammlungen.de/index.html?&l=it>, preuzeto u veljači 2016.)

Hans Vredeman de Vries, *Den Eersten Boeck Ghemaect Opde Twee Colommen Dorica en Ionica Antwerpen*, 1565.

(Izvor: <http://digital.slub-dresden.de> preuzeto u travnju 2014.)

ŽIVOTOPIS

Martina Wolff Zubović je rođena u Zagrebu 1971. godine. U Dubrovniku je završila srednju školu (*Gimnazija*) a na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu stekla je zvanje diplomirani hispanist i povjesničar umjetnosti (1999.). Tijekom studija se usavršavala u znanju španjolskog jezika na tečajevima u Venezuela, Mérida (1993.) i Španjolskoj, Salamanca (1998.). Kao prevoditeljica je radila za madridsku humanitarnu organizaciju MPDL (1996.), a po završetku studija je predavala španjolski jezik u školi za strane jezike *G.D. NOVA* (2001.) te je prevela roman suvremenog čileanskog književnika Ramóna Díaza Eterovića *Nunca enamores a un forastero* sa španjolskog na hrvatski jezik za *Nakladni zavod Matice hrvatske* (2001.). Za zagrebački *Institut za povijest umjetnosti* prevela je s njemačkog jezika knjigu *Einführung in die Ikonographie* Roelofa van Stratena (2003.). Od 2002. godine zaposlena je u Hrvatskom restauratorskom zavodu u Informacijsko-dokumentacijskom odjelu, Odsjeku za konzervatorsku dokumentaciju pokretne baštine. Zvanje viši konzervator povjesničar umjetnosti stekla je 2012. godine, a od 2014. godine je na mjestu voditeljice Odsjeka. Poslijediplomski doktorski studij povijesti umjetnosti na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu Sveučilišta u Zagrebu upisuje u studenom 2007. godine. Područje znanstvenog interesa je altarištika kontinentalne Hrvatske XVII. i XVIII. stoljeća s naglaskom na ornamentici oltara.

Popis objavljenih radova

Znanstveni radovi

Martina Wolff Zubović, *Raspelo iz župne crkve Sv. Vida u Vrbovcu* u: *Peristil 51*, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti, 2008., 41.- 46.

Martina Wolff Zubović, *Podrijetlo oltara sv. Marije Magdalene i sv. Roka iz kapele Sv. Petra u Gotalovcu* u: *Portal, Godišnjak Hrvatskog restauratorskog zavoda 1*, Zagreb: Hrvatski restauratorski zavod, 2010., 143.- 151.

Mirjana Repanić-Braun, Ksenija Škarić, Martina Wolff Zubović, Helena Cavalli Ladašić, *Oltar sv. Wolfganga u Vukovoju* u: *Portal, Godišnjak Hrvatskog restauratorskog zavoda 4*, Zagreb: Hrvatski restauratorski zavod, 2013., 117.-138.

Martina Wolff Zubović, *Ornamentika drvenih oltara u kapeli sv. Franje Ksaverskog u Rtiću* u: *Portal, Godišnjak Hrvatskog restauratorskog zavoda 5*, Zagreb: Hrvatski restauratorski zavod , 2014., 149.-160.

Martina Wolff Zubović, *Glavni oltar pakračke župne crkve: izvorni koncept i njegove preinake* u: *Portal, Godišnjak Hrvatskog restauratorskog zavoda 6*, Zagreb: Hrvatski restauratorski zavod , 2015., 113.-125.

Stručni radovi

Martina Wolff Zubović, Ksenija Škarić, *Usporedna istraživanja vezana uz restauriranje raspela iz župne crkve sv. Ane u Rozgi* u: *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske 31/32*, Zagreb: Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, 2007./2008., 237.- 247.

